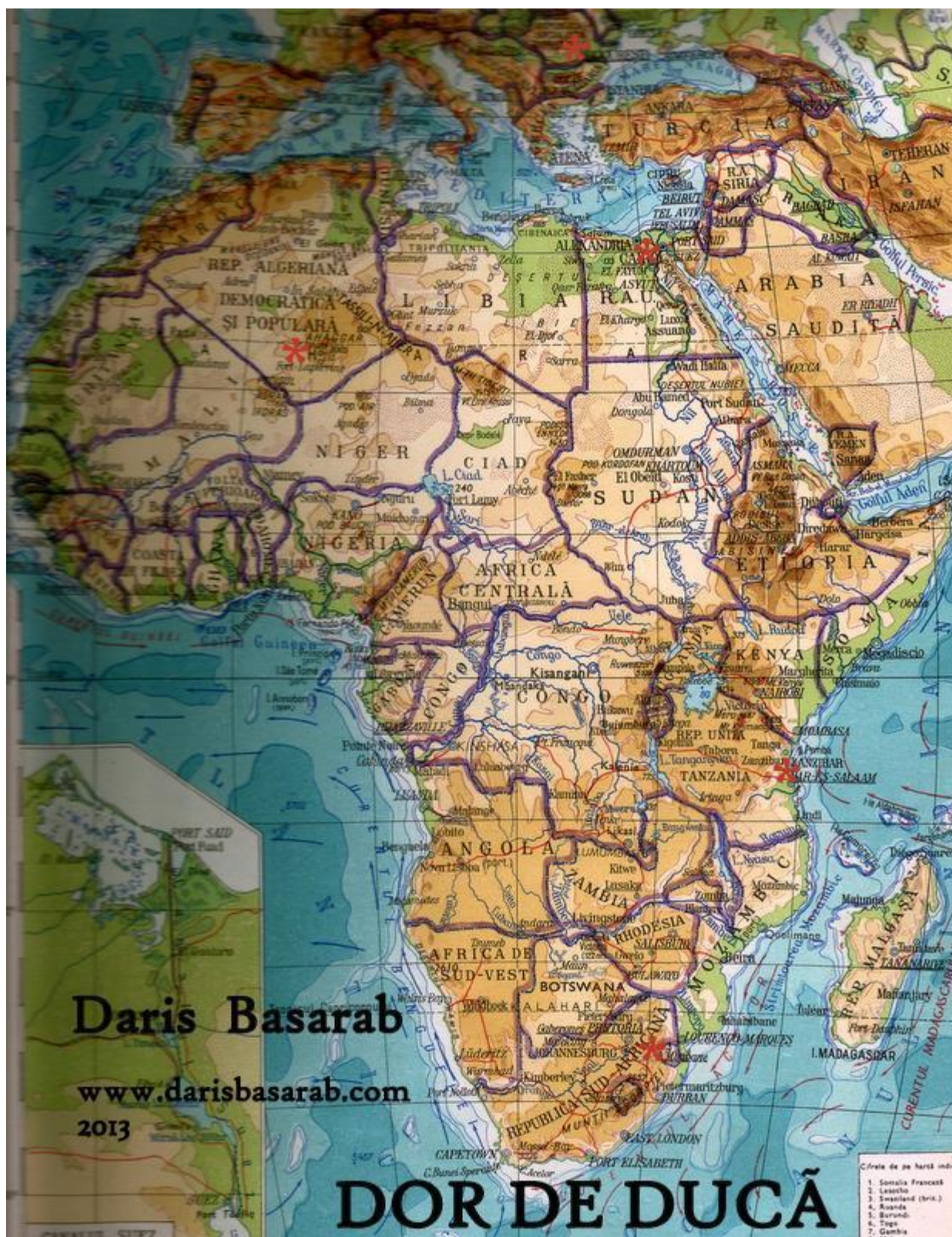

Daris Basarab

DOR DE DUCĂ

www.darisbasarab.com

București

2013

În memoria bunului meu prieten,
Ing. Gheorghe Filip.
Boris

MOTIVAȚIE

'Dor de ducă'... ce frumos sună această sintagmă la noi! Oare de când a intrat în vocabularul curent al românului? Cred că dintotdeauna! Da, așa trebuie să fie. Altfel, cum aș putea explica faptul că de mic copil am simțit un 'dor' mistuitor de necunoscut care mă cuprindea ori de câte ori auzeam pe cineva descriind locuri și întâmplări din alte lumi, lumi pe care le urmăream cu degetul pe hartă, încercând să reconstitui cele auzite.

Prezența în preajma noastră, a copiilor vreau să spun, a acelui personaj hulit, 'vagabondul', în viziunea bunicii, a unchiului Alex, cum îi plăcea să i se spună, Sașa pentru cei din lumea lui, ne fascina. Îi plăceau copiii pentru că știau să-l asculte, pentru că îl

întrerupeau doar când depășea, chiar și în înțelegerea lor fără de margini, verosimilul. Atunci sărea și mai mult peste cal și amplifica fascinația noastră făcându-ne să acceptăm inacceptabilul, să-l urmăm în periplurile sale, să participăm emotiv la emoțiile care-l copleșeau. Întrerupea adesea brusc povestirea într-un punct de suspans, lăsându-ne să-l implorăm să revină, să reia povestirea. Pleca tiptil, se strecura din casă și dus era. Pleca la cârciumă sau, și mai rău, dispărea pentru o perioadă nedefinită, mereu implicat în acțiuni de comis-voiajor.

Asta era și, volens-nolens, era mereu pe drumuri. Dar nu pe orice fel de drumuri. Era mereu plecat, cum am spune stăzi, în Vest, la Viena, Paris, Roma sau Londra, rupea câte ceva din limbile vorbite prin marile capitale europene, făcea treabă bună se pare, 'înregistra' amintiri cu nemiluita în stivele memoriei sale prodigioase și, la întoarcere, le descărca la un pahar de vin cu prietenii, dar mai ales cu micuții lui admiratori. Memoria,

însă, nu era totul. Imaginația debordantă îl ajuta în crearea unei atmosfere de fantastic, atât de iubită de noi. Un singur lucru ne deruta. Atunci când îl rugam să continue ceva întrerupt cândva, nu se lăsa înduplecat. Era și normal ținând cont de faptul că nu acceptam nicio abatere de la ceva ce stăruia în memoria noastră. Nu avea voie să greșească, să schimbe ceva. Așa se întâmpla, de fapt, și cu tatăl meu, care nu reușea să repete o poveste, de regulă rod al imaginației sale, fără să fie admonestat de corul indignării noastre și, decretat după plecare, drept 'mare mincinos'.

Cele mai năstrușnice 'amintiri' veneau însă nu din Vestul Europei. Atenția noastră era pusă la grea încercare atunci când unchiul Alex ataca amintiri din peregrinările sale prin Africa. De regulă erau cantonate pe teritoriul Keniei, țara fantasmelor, a safariurilor. Avea un dar de a improviza, pe marginea unor ilustrate cu animale sălbatice, niște 'participări' inimaginabile la aventuri

vânătoarești. Am folosit termenul 'improviza' în loc de imagina în virtutea faptului deja amintit, acela de a nu putea repeta, la insistența noastră, o poveste pe care noi o știam pe de rost.

A fost un om deosebit, cu toată meteahna care l-a doborât în cele din urmă, băutura. A murit chinuit de remușcări, dar și de dor, un dor nebun de ducă. A rămas însă în memoria mea, prin poveștile sale 'nemuritoare', prin dragostea lui pentru necunoscut, prin imboldul pe care l-a dat imaginației mele, prin cuvintele lui pe care le-am înțeles doar la maturitate : mi-e dor de ce las, când sunt departe, și mă-ntorc ca să-mi fie dor de ce-am văzut și, mai ales, de ceea ce n-am văzut încă...Era definiția lui pentru neostoitul 'dor de ducă'.

Am însușit acest 'dor de ducă' din frageda adolescență, l-am păstrat cu sfințenie în anii tinereții, l-am cultivat la maturitate. Mulți ani împrejurările nu mi-au permis decât să visez utopic. Vestul unchiului Alex devenise

'Vestul Sălbatic', accesibil doar celor care aparțineau, într-un fel sau altul, sistemului. Și atunci, 'dorul de ducă' a renunțat la utopie și s-a mulțumit cu ceea ce era mai la îndemână : Estul, cu țări aparținând, prin forța împrejurărilor, aceluiaș sistem, sistem cu circuit închis, cu limite riguros definite, dar accesibil.

Și a început hoinăreala : Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, Bulgaria, Uniunea Sovietică. Nu a fost o pierdere de vreme. Cu mașina, cu familia, uneori singur, pe drumuri necunoscute dar pline de surprize plăcute, cu relief variat, cu orașe minunate, cu oameni minunați, diferiți de noi dar cu aceleași idealuri 'utopice' nedecarate în văzul lumii dar șoptite în baza unui consens, și el nedecarat, cel al înțelegerii mutuale, al încrederii reciproce, dictate de speranță. Era de înțeles. Cu toții sufeream din cauza opresiunii specifice sistemului, cu toții speram s-o depășim cumva, cu toții aveam ochii îndreptați înspre 'Vestul Sălbatic', chiar

dacă visul părea iluzoriu. Da, aceste evadări au avut un rol deosebit în păstrarea neștirbită a speranței, prin simpla varietate, prin hoinăreala realizată, prin frumusețile imprimare pe peliculă, dar mai ales în memorie. Așa am dat frâu liber dorului meu de ducă, și am rămas surprins de cât de minunată este viața de hoinar. Și am hoinărit pe rupte, cât s-a putut, păstrând neștirbită amintirea unchiului Alex, cu al său periplu prin lumea liberă și, mai ales, cu al lui popas fascinant la poalele veșnic înzăpezitului Kilimanjaro și a celebrei văi Serengeti de la granița dintre Kenia și Tanzania.

A fost o perioadă 'bună', a început prin 1967 și s-a încheiat, cel puțin în prima fază, în 1968. În '67 am străbătut o cale lungă: Budapesta, Bratislava, Brno, Praga, Karlovy Vary, Plzen, Zaczopane, Cracovia, Varșovia, Malbork, Gdańsk, Sopot, Toruń, Poznań, Wrocław, Katowice și înapoi înspre acasă. Nu pot descrie plăcerea realizată. Rezultatul a fost o refacere a traseului în '68, când am

considerat util s-o luăm și pe Kity cu cei 10 anișori ai ei. De data aceasta eram în temă, am putut zăbovi acolo unde atracția era pe măsură, dar am păstrat și un gust straniu pe care nu l-am putut înlătura până acasă, când am lămurit lucrurile întâlnite dar neînțelese.

Chiar la intrarea în Polonia, spre Zaconane, am dat de blindate sovietice înșiruite pe marginea șoselei, lucind discret și din spatele lizierelor de pădure. Același spectacol și la întoarcere, după vreo două săptămâni de hoinăreală, dar pe un fond neplăcut de zgomot de motoare ambalate și de deplasări amenințătoare ale 'siluetelor' deloc prietenoase, ornate abundent cu crengi proaspăt tăiate. Bineînțeles, la întrebările puse de Kity, nu am avut un răspuns plauzibil. Ceva în genul 'marile manevre'.

Ajunși acasă am aflat drama care a avut loc după ce am părăsit noi Cehoslovacia. N-a fost vorba de nici un fel de manevre. A fost invazia trupelor sovietice care veneau să stingă ecourile Primăverii de la Praga. Și

toate acestea cu sprijinul celorlalte state participante la Pactul de la Varșovia, mai puțin România! Era dramul de mândrie pe care-l presăram pe rana agresiunii. A fost norul care a umbrit această din urmă manifestare a 'dorului de ducă' și a atras o dată în plus, dacă mai era nevoie, atenția asupra pericolului cu care se confruntau sateliții pe orbitele nesigure ale sistemului 'solar' sovietic.

Totuși, amintirile sunt amintiri și, printr-o selecție 'naturală', specifică ființei umane, am reușit să păstrez în memorie 'stop cadre' de o deosebită claritate și calitate, care, și la zeci de ani distanță, nu rareori inundă cu bucurie starea mea de spirit, punând cărămizi pe edificiul a ceea ce a însemnat, și mai înseamnă încă, neostoitul dor de ducă. Budapesta, Praga, Cracovia, ca să mă opresc doar la câteva repere, au rămas, fiecare în parte dar și în ansamblu, perle de primă mărime în șiragul de nestemate pe care-l port și-l îmbogățesc, în jurul memoriei mele

nesăţioase. Erau primii paşi ai 'hoinarului' molipsit, încă din copilărie, de la un unchi năbădăios, dar neînţeles de cei din jur, unchiul Alex. A mai urmat o escapadă de o săptămână, de unul singur, în '69, prin Bulgaria: Sofia, Rila, Plovdiv şi, bineînţeles, litoralul, cu o încheiere la Balçic, în grădinile palatului Reginei Maria. Şi o surpriză plăcută generată de căldura localnicilor din istoricul Cadrilater, de limba română cu care m-au întâmpinat.

Din nefericire, visul meu de hoinar a fost întrerupt pentru o bună bucată de vreme din motive independente de dorinţa şi voinţa mea. Aşa erau vremurile, aşa a fost supunerea noastră smerită. Şi am stat iarăşi cumini acasă, şi ne-am întors la ale noastre comori, şi cum erau destule perle, ne-am bucurat din plin de drumeţie. Litoralul Mării Negre sau Delta Dunării, Valea Prahovei sau Apusenii, Dunărea la Cazane sau Valea Oltului, pe Lotrişor la Cataracte, sus, prin Maramureş, după un periplu prin mănăstirile din Moldova

și Bucovina. O singură dorință am înecat-o în suspine, aceea de a hoinări prin Basarabia. Ar fi fost prea dureros să spui că ai hoinărit prin Ucraina sau Republica Moldova.

Toate acestea au fost, de fapt, răsfoite și răsărșfoite, și cum dorul de ducă nu se mulțumește doar cu repetițiile, neîmplinirea se accentua. Gândul la unchiul Alex și la hoinărela lui atât de hulită dar neînțeleasă nu-mi dădea pace iar speranțele într-o împlinire păreau deșarte. Și a venit anul '72, cu noi planuri de hoinar, urmărind pe hartă locuri încă neexplorate, ascultând poveștile 'poetilor vagabonzi', ale prietenilor geologi, adevărate invitații la drumeție, sau, poate, mai bine zis, adevărate prelegeri despre nestematele naturii, despre peșteri sau despre piscuri, deaspre văi sau creste, despre locuri inaccesibile sau drumuri la înălțimea Cerului.

Am ochit Parângul și am început să visez. Să trec pe la Polovragi, peștera Muierii și Novaci, de unde, călare pe MZ-ul meu de 250, să urc spre Cer și să cobor la Sebeș. Unii

mă încurajau, nu puțini zâmbeau cu subînțeleș. Eu visam și mă pregăteam. Dar n-a fost să fie.

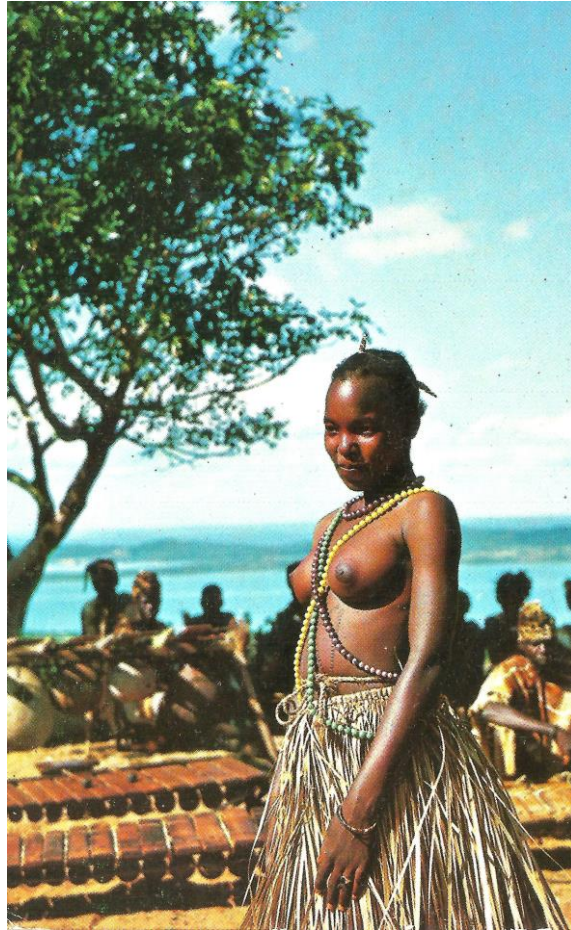
Eu, surghiunitul, m-am pomenit propus să însoțesc o delegație condusă de Directorul General, pe post de tehnolog, în Algeria, în probleme 'nucleare', cum ne plăcea să spunem. Cu toate că propunerea venea chiar de la director, m-a făcut să mă înfurii, nu să mă bucur. Știam că, fiind în afara 'sistemului', nu aveam nicio șansă. Primele reacții nu s-au lăsat așteptate. La început simple atenționări, mai apoi propuneri concrete. De fapt n-au fost contrapropuneri, a fost doar una singură, o autopropunere. Un 'prieten', cu tot ce trebuia la dosar, din dorința de a mă 'scuti' de inerentele neplăceri, în spatele unor uși închise, și-a susținut cauza. Ghinion ! Nu pentru mine, ci pentru el.

Directorul a rămas neclintit, a vorbit la 'organizația de bază', au convenit să mă introducă în 'sistem', au făcut formele și,

spre surprinderea mea, dar și a altora, am primit pașaport și bani de diurnă. 'Anecdota', care m-a cam însoțit în viață, nu s-a dezmințit nici de data aceasta. Garda mea 'personală', m-a invitat la un pahar de vorbă, la un restaurant discret și, după câteva păhărele mici, m-a rugat să-i împrumut 10.000 de lei. Auzisem câte ceva despre cutumă, mi-am ascuns reacția după un nou păhărel și i-am spus simplu : se face. Țsta a fost prețul final al primului meu pașaport de serviciu. A doua zi m-am dus să-l ridic.

Algeria însemna pentru mine nu numai prima ieșire, ci și trecerea prin lumea interzisă și, pe această cale, intrarea pe tărâmul mult visat al Africii. În clipa aceea am realizat că visul care-l însoțise în viață pe unchiul Alex, se transformase într-un zâmbet, care urma să-mi însoțească primii pași în împlinirea dorului meu de ducă.

DOR DE AFRICA

I

ALGERIA

1972

La Tropicul Cancerului

1 - Boris

5 - Toma

N-a fost Africa unchiului Alex, dar gândul la poveștile auzite sau citite despre Sahara, despre Hoggar, despre Tasiliuri, mă făceau să visez cu ochii deschiși la dunele de nisip, la caravane, la beduini, la oaze. După o escală de două zile la Roma, oraș a cărui amintire mai dăinuie încă, și cum ar putea fi altfel când în periplul prin muzee sau biserici, am mângâiat cu mâna tremurândă marmura lui Michel Angelo sau Bernini - Moise, Pieta sau David, am aruncat bănuțul în apa fântânei Trevi cu speranța că voi reveni. Da, după acea infimă dar nesperată escală, am poposit pe pământul Africii, la Alger.

Lăsând la o parte primirea caldă de la aeroport, unde un grup de colegi și prieteni ne-au făcut să ne simțim ca acasă, iar prezența unui reprezentant al SONAREM (Société nationale pour les recherches minières d'Algérie) ne-a scutit de atât de hulitele clipe ale vămuirii, în zborul mașinii am întâlnit, într-o viziune panoramică,

Algerul Alb, un superb amfiteatru urcând, sau dacă vreți, coborând spre ape. Încurajant acest prim contact cu multitudinea de vile și edificii purtând toate o singură culoare - albul de Alger, cum mi-a venit deseori să-l definesc. Curățenie și lumină!

Am pornit hotărât să evoc clipe minunate petrecute în acea lună de vis, mânat și de încurajările bunului meu prieten Ghiță, inginerul chimist Gheorghe Filip, angajat în acea vreme într-o misiune de cercetare în imensitatea Saharei algeriene. Mai mult, se angajase a-mi fi ghid, în lumea surprizelor care m-au întâmpinat la tot pasul. N-a fost să fie așa. În seara zilei de 28 martie 2012, o inimă imensă, pusă în slujba prieteniei, a încetat să-l mai slujească. S-a stins, alergând, până în ultima clipă, în jurul meu, uitând de sine, pentru 'a-mi mai prelungi zilele'... Voi încerca, de data aceasta, sprijinit doar pe îndemnul lui, să parcurg clipele de vis petrecute pe întinderile nesfârșite ale Algeriei.

Am fost cazați la un hotel excelent situat, în camere spațioase, alăturate, cu vedere spre golful portuar. Priveliștea era de vis. Cum aveam liber până a doua zi, ne-am despachetat lucrurile și, ca să ne avem în treabă, am hotărât să atacăm sticlele cu coniac Murfatlar. Eu eram un amator, directorul, un adevărat profesionist. Prima sticlă aranjată ne-a împins la cumpătare și, ca să salvăm rezervele, am coborât să facem cunoștință cu împrejurimile.

Un miros ademenitor de pește prăjit ne-a dirijat înspre un fel de bistro, destul de nepopulat dar atractiv, cu fețe de mese de un alb imaculat, precum orașul, cu pahare cristaline și sticle de bere la gheață. Ne-am înfruptat cu pește prăjit, excelent pregătit, și am stropit totul cu bere '33', o bere populară, foarte apreciată și apelată simplu 'trente-trois'. Eram destul de toropiți de amestecul coniac-bere, așa că am renunțat la hoinăreală și ne-am retras la hotel.

Amurgul m-a prins la fereastră savurând priveliștea oferită de liniștea apei și de diversitatea ambarcațiunilor. M-a prins și miezul nopții, și orele cinci ale dimineții. Nu se mai punea problema unui somn. Nici nu-i simțeam nevoia de încântat ce eram. Când m-am întâlnit cu Toma, cum mi-a cerut să-l apelez, mi-am dat seama că nici el nu profitase de odihnă. Când a venit mașina să ne ia, mi-a șoptit că mai golise o sticlă de coniac. Nu m-am mirat deoarece știam că ținea la băutură cum nimeni altul. Proaspăt bărbierit, la costum, cu cravată, bine dispus, mi-a spus să mă țin bine la întâlnirea cu directorul SONAREM-ului, inginerul Laifa. M-a onorat cu încrederea în cunoștințele mele de limbă franceză, neîncrezător totodată în abilitatea celui care trebuia, în mod normal, să facă oficiul de interpret, un fost ofițer, devenit geolog, cunoscut în cercul colegilor de breaslă sub porecla de Beznă.

După nelipsitele amabilități în care, Laifa, un tip instruit și abil negociator a excelat, iar

Toma s-a mulțumit să răspundă cu câte un zâmbet larg, a pornit primul atac la adresa românilor. Era vorba de livrarea unei mori de amalgamare pentru aur sosită fără bilele de amalgamare. Era neplăcut, iar tonul cu care a fost făcut reproșul deranjant. Laifa amenințase că va arunca moara în Mediterană.

Cum traducerea atenuată făcută de Beznă nu l-a lămurit pe Toma care nu acceptase tonul, la rândul său, depășind limitele politeții, mi-a cerut să-i dau eu explicații și să continui să traduc. Nu m-am simțit în largul meu, mai ales că eram în relații bune cu Beznă, iar relațiile dintre el și Toma erau cunoscute ca fiind de prietenie afișată. N-am avut de ales și l-am lămurit cu punct și virgulă. Toma, vădit deranjat, l-a asigurat că incidentul cu livrarea va fi rezolvat de urgență, dar, și asta m-a pus într-o situație jenantă, spre satisfacția lui Beznă, m-a și pus să-i transmit șefului Sonaremului, că românii sunt aceia care au demonstrat valoarea

zăcămintelor de uraniu din Algeria și au redeschis cercetările din zonele explorate și desconsiderate de partenerii lor francezi.

Meciul a fost considerat egal, cafelele tari comandate au schimbat preocupările combatanților, iar tonul amical a permis abordarea unor probleme legate de contractul de colaborare. Au urmat alte ședințe de lucru, au participat specialiști din ambele părți, s-au făcut 'vizite de lucru' la laboratoarele de cercetare organizate de partea română în împrejurimile Algerului.

Românii s-au dus, cum s-ar spune, cu cățel, cu purcel: geologi, geofizicieni, mineralogi, chimiști, electroniști, tehnicieni, șefi peste șefi de multe ori, dornici să facă treabă, dar să și câștige un ban în plus, chiar dacă nu era vorba de valută forte. Echivalentul monedei locale era transferat acasă, unde, la întoarcere, se putea beneficia de niște magazine speciale. Acest ultim aspect era, de fapt, marele of al specialiștilor români plecați în Algeria, care îi invidiau pe

cei plecați în alte țări, cu contracte încheiate pe valută - în general dolari SUA.

Și mai era un of din cauza echipamentului, care, în nici un caz, nu era performant. Ceea ce funcționa cu adevărat bine, era atelierul de întreținere și reparații a aparaturii radiometrice și geofizice, pus la punct de bunul meu prieten Mina, electronist de excepție. Laboratoarele de chimie și mineralogie, precum și atelierul de radiometrie erau cantonate la Est de Alger într-o locație cunoscută sub numele de Maison Caré. Locuințele specialiștilor se găseau cam la 6-7 km Vest de Alger, într-o dispunere paralelă cu Mediterana. Tot paralel cu marea, la cca. 30 km se întindea lanțul munților Atlas dincolo de care se desfășura nestingherită de nimeni și de nimic, Sahara.

Primele două săptămâni s-au scurs repede între locațiile amintite, cu multe ședințe de analiză a perspectivelor de lărgire a temelor contractate, care, de regulă, se refereau la două probleme mari: uraniul și aurul. Pentru

mine aceste activități nu prezentau un interes deosebit, eu fiind nerăbdător să plec odată în sudul Algeriei, unde rolul meu avea să se manifeste concret prin elaborarea unui proiect tehnologic, în fază pilot, realizabil la fața locului, respectiv în zona celor două zăcămintele conturate: Timgaouine și Abankor. Dar cel mai excitant aspect în așteptarea mea, era, de ce să n-o recunosc, gândul la poveștile unchiului Alex, la perspectiva de a cunoaște capitala roșie a tuaregilor, capitala Saharei algeriene, așezată în inima visului meu, Hoggarul. Culmea e că, unul din cei mai avizați specialiști din tabăra algeriană, inginerul Slougui, Șeful Diviziei Sud a Sonarem, coleg de studii în Uniunea Sovietică cu șeful departamentului geofizic al părții române, inginerul și prietenul meu Toni Lung, într-o pauză de lucru, mi-a prezentat Hoggarul exact în lumina pe care o doream. Așteptarea, sau mai bine zis, spiritul meu de om de ducă, au făcut ca timpul să treacă și mai greu.

Între timp, gazdele au avut grijă să ne plimbe pe coasta Mediteranei, unde am vizitat o stațiune și unde am întâlnit pentru prima dată 'amortizoarele' plantate pe drumurile de acces, pentru reducerea, volens-nolens, a vitezei. Am făcut o vizită, considerată obligatorie, la Constantine, unde ai senzația că ai vrea să rămâi, și nu numai pentru ruinele romane bine conservate. Am poposit și pe la 'Pârâul maimuțelor' unde ne-am amuzat precum copiii. Și peste tot, peste tot, odihnitorul alb imaculat algerian.

În inerentele pauze petrecute în Alger, El Djezair, în limba lor, am avut parte și de o întâmplare mai puțin așteptată. Eram în plin centru, la un stop, cam peste drum de Palatul Poștelor, când priveam cu amuzament jocul neastâmpărat al unui grup de vreo cinci copii. Toți erau pe o formă, cam la 10-12 ani. În momentul când a apărut culoarea verde, am simțit că suntem duși de valul gălăgios al nerăbdării copiilor. Totul a decurs, aparent, normal, iar copiii au zbughit-o într-o veselie

molipsitoare. Ceva, totuși, se întâmplase. La hotel, făcându-mă comod, am găsit o tăietură a buzunarului din spatele pantalonilor. Portactul era la locul său, doar zgâriat, probabil, de lama folosită. Ce puteam spune?! M-am bucurat că totul s-a terminat cu bine, iar Toma, veșnic cu costumul pe el, a început să poarte actele și banii la piept. A fost, totuși, o zi norocoasă. Am coborât să servim ceva pește stropit cu 'trente-trois'. Era mai bună decât berea de la noi.

Cum curiozitatea este deseori mama multor rele, într-o zi istovitoare cu soare dezlănțuit, ne-am dus să vizităm o stradă celebră, de fapt o intrare îngustă, urcând înspre necunoscut. Cazbahul, sau cam așa ceva, era un fel de bazar 'popular', cu lucrurile așezate pe jos, un fel de talcioc de pe la noi, ademenitor, în felul său, prin varietatea obiectelor afișate, și mai ales, prin frumusețea obiectelor lucrate manual din tablă arămie. Pe măsură ce înaintam urcând, cum 'strada' se îngusta, senzația de inconfort,

ca să nu spun, de nesiguranță, se accentua. Începea să se simtă o presiune exercitată de vânzătorii ambulanți, care fără nici o jena, te acopereau cu lucrurile oferite. Toma, în ținuta lui de 'oficial', cu cravata încă la locul ei, mi-a șoptit să ne întoarcem. Atâta ne-a trebuit! Mâinile au început să tragă de haine, accentuând alerta din sufletele noastre. Eu, veșnic cu ținuta unui fost sportiv, nu mă prea sinchiseam de soarta bluzei, dar nemulțumirea lui Toma lua accente tot mai zburlete. Calea de întors părea imposibilă. În acel moment am realizat cât de necesară era ceea ce numim, de multe ori revoltați, urmărirea.

Din senin a apărut o figură zâmbitoare, în civil, care, cu un semn ridicat spre cer, a îndepărtat mulțimea ce ne năpădise. În timp ce coboram, salvatorul binevoitor ne-a sfătuit să ocolim locurile mai puțin păzite și ne-a urat un „soyez bienvenu!”. Am pornit-o stresați spre hotel unde ne-am liniștit cu câteva pahare din Murfatlarul păstrat pentru

Tamanrasset. N-ai cum să planifici totul la amănunt...vorba lui Toma. Mai în glumă, mai în serios, trebuie să recunosc faptul că Toma se simțea bine la mine în cameră, iar rezerva de Murfatlar se topea văzând cu ochii. Aveam să simțim din plin la capătul Saharei, chiar dacă mergeam într-o capitală a tuaregilor, această lipsă de prevedere în materie de planificare.

Și a venit și ziua cea mare, când Toma a rămas perplex văzând avionul care ne aștepta, cu motoarele încinse. Nu putea concepe că aveam de săltat peste Atlas pentru a străbate apoi cca. 2000 de km de Sahară cu un fel de taxi aerian. „Nu se poate, măi Boris, să zburăm cu tractorul ăsta”. „Ba se poate, tovarășe Director General...” a venit replica unui însoțitor. „Pe un asemenea traseu, nu s-ar încumeta nici un avion adevărat, indiferent de pilot...” „Măi, al dracului să fiu dacă urc în caricatura asta!...” Până la urmă, la insistențele pilotului care începea să piardă răbdarea, am urcat în taxiul zburător. Prima

escală tehnică a fost la Ghardaïa, importantă zona de explorare și exploatare a gazelor.

Pe drum Toma nu-și găsea locul. Zdruncinăturile îl exasperau. La coborâre îi tremurau picioarele și se jura că nu mai urcă în mașina vibratoare care i-a mutat rinichii din loc. „Tu crezi că dacă a aterizat, drăcovenia asta mai poate decola?! Poate că așa scăpăm de călătoria asta, dacă i se poate spune așa! Nu mai urc!...” „Ei, nici ca ȣiganul la mal!...rabla asta face mereu cursele astea și n-am auzit să fi pierdut pe cineva din echipa noastră...!” „Atunci hai să ne despărțim...tu, mergi mai departe că faci pe curajosul, iar eu cer o mașină care să mă ducă înapoi. Când te întorci, dacă te întorci, îmi raportezi tot ce ați discutat...” „Acum chiar că-i de glumă! Eu am tema mea cu instalația pilot de prelucrare a minereurilor și n-am nimic cu zăcămintele, cu explorarea și, mai ales cu exploatarea. Hai, Toma, mai un pic și ajungem. Ce Dumnezeu!, când coborai în mină, erai mai sigur în colivie?...” „Ce știi tu de mină, de

colivie, de mineri?! Cine m-a pus să te iau cu mine?!...” „Cred că speranța că vom da de ceva terenuri de tenis și aveai nevoie de un partener bun...dar să știi că am avut instalație pilot la -200m și cunosc gustul coliviei...” „Nu te lași...zice lumea că ești mare domn!?!...” „Mai știi cum m-ai lăsat fără ochelari, la Tenis Club?!...eram la fileu și, cam de la un metru, mi-ai trimis o ghiulea drept în față...” „Ei, mi-am prezentat scuzele de rigoare, nu?!...” „Da, și eu mi-am cumpărat alți ochelari...”.

Până la urmă ne-am urcat în taxiul nostru și ne-am propus să nu mai facem caz de 'gropile' din aerul saharian. Oboseala ne-a ajutat să fim mai înțelegători. A urmări din zborul păsării peisajul dunelor este și fascinant, pentru un intrus, și obositor pentru ochi. Surprinderea unor petece de verdeață însă, este reconfortantă. Aveam să ne convingem după zborul spre o nouă escală tehnică. Cam după vreo 250 km de plutire prin inerentele hârtoape aeriene ale Saharei

am aterizat cu bine la El Goléa, oraș saharian, situat practic în partea centrală a Algeriei, cunoscut drept unul din importante orașe oază. 'Orașul' propriu zis este format din vreo zece 'orășele' care se întind în jurul a ceea ce este cunoscut ca Centre-ville.

În timpul escalei, autoritățile locale ne-au pus la dispoziție un autoturism de teren cu care am fost invitați să vizităm, pe viu, o parte din oază. Zona reprezintă unul din principalele grânare ale Saharei. În inima oazei domnea o priveliște de vis. Apa și vegetația te fac să uiți că ești în mijlocul deșertului. Un loc, special amenajat pentru odihnă, pentru vizitatori, radia de ordine și curățenie. Algerienii au un cult pentru apă. Am băut apă ca de izvor, limpede și rece. „Știi, m-am săturat de 'tractorul zburător'. Ai auzit ce ne-a spus călăuza despre drumul saharian principal N1 care trece pe lângă oraș asigurând o legătură auto sigură spre Ghardaia și Alger. Mă gândesc să cer să mă ducă la sediu. Tu nu poți face asta, trebuie să

vezi cum va fi cu instalația pilot. Văd că nu suferi ca mine. Ce zici?!...” „Doamne ferește, Toma! Ai noștri te așteaptă ca pe Dumnezeu. Sunt multe probleme de rezolvat. Viața lor nu este chiar roză, iar ăștia ne iau de fraieri...” „Da, da!, domnu Boris...de acum încolo, așa am să-ți spun...de când ne domnim pe aici, nu știu cum am să mă obișnuiesc cu tovarășe”....„Dacă nu ajungem la destinație, ai să mă ai pe conștiință.”

Pauza a fost benefică și urcarea în tractorul zburător s-a făcut fără comentarii, sau, mai bine zis, fără mofturi. Următoarea etapă era In Salah, un nou oraș oază, o nouă minune a Saharei. Mai erau vreo 200 km de zbor, cel puțin așa suna informația.

Aceeași climă deșertică sahariană, cu dune mișcătoare împărțind localitatea în două, formată, ca și în cazul El Goléa, din cca. 10 aglomerări mai mici. Avansul acestor dune, real, nu imaginar, de cca. 1 m la 4-5 ani, ridică ceva probleme de locație. Veri foarte calde, cu nopți relativ blânde, dar

suficient de răcoroase ca să te oblighe să te îmbraci sau să te învelești. O oază cu sute de mii de palmieri, cu o agricultură irigată importantă, atât de necesară vieții economice a Algeriei. O vizită scurtă, mai scurtă ca la El Goléa, te farmecă cu o intensitate ce nu se pierde în timp. Dovadă sunt prezentele rânduri scrise după atâta amar de vreme (1972-2013).

O stație de autobuze situată pe traseul celei mai importante căi rutiere din Sahara, N1, face din In Salah un nod important de comunicare între Nord și Sud, cândva un important centru al tuaregilor nomazi. Aeroportul rezolvă cu succes problemele de trafic aerian, bineînțeles nu și în cazul când se apelează la tractoarele zburătoare. Dar ce contează în cazul unui împătimit de ducă?, sau al unor specialiști avizi de un câștig suplimentar, chiar dacă nu este vorba de valută forte. Eram obosiți, dar până și Toma se entuziasma în fața minunilor nebănuite ale naturii.

Conform informațiilor In Salah era ultima escală în drumul nostru, urmând să parcurgem ultimii aproape 500 km dintr-un foc până la Tamanrasset. Un punct important precum In Ecker, era lăsat pentru o vizită separată, fiind o locație nu numai ‘istorică’, dar și sediul laboratoarelor de chimie și spectrografie populate de specialiștii români, de fapt, unul singur, un bun prieten, pregătit cândva de mine. Era Ghiță, de care am pomenit în introducere.

Ne-am imbarcat luând hotărârea de a ne odihni în această ultimă etapă de zbor. Oboseala ne-a ajutat să respectăm angajamentul și, fără fasoane, ne mai sesizând nici zgomotul, nici zdruncinăturile, ne-am trezit la invitația de a coborî. Eram așteptați, eram îmbrățișați, eram asurziți de entuziasmul verbal al colegilor, al prietenilor. O bucurie colectivă la care am participat din plin amândoi, mai ales că Dan, Dumnezeu să-l ierte!, i-a servit pe toți cu câte o gură de coniac franțuzesc, ca la botul calului. „Fiți

bine veniți în orașul roșu!” au fost cuvintele de întâmpinare rostite de prietenul meu Ghiță, inginerul chimist Gheorghe Filip, venit la Tamanrasset de la In Ecker, special pentru a ne întâmpina și însoți. A urmat o seară de pomină la casa de oaspeți a Sonaremului, o clădire roșie, ca de altfel toate construcțiile din zonă, cu mâncare caldă stropită cu coniac și bere, multă bere.

I se spunea ‘oraș’, capitala sudului Saharei algeriene, de fapt un sat, un sat al tuaregilor, cea mai depărtată localitate administrativă, aflată la cca. 2500 km de Alger, pe drumul rutier principal, N1, marea pistă sahariană. Sat-sat, dar locul de întâlnire al turiștilor, avizi de splendorile naturale oferite de masivul Hoggar, sau, în cazul celor mai norocoși, de mărturiile milenare ascunse de celebrele tasiliuri cu incredibilele lor comori rupestre. Da, da, gravurile rupestre din sudul Saharei, supuse unei cercetări riguroase au arătat că această regiune a fost populată, cu

oameni și animale 'domesticite', cam cu vreo trei-patru milenii înaintea erei noastre.

Un bazar bogat în lucruri executate cu măiestrie din țesături, piele caprină, coarne, ouă de struț, aramă, era un loc de zăboveală pentru cei dornici să ducă la întoarcere ceva specific, saharian. Un Hotel-Restaurant acceptabil, purtând numele legendarei regine a tuaregilor - Tin-Hinan, o farmacie, poștă, prefectură, primărie, agenție de turism și aviație, un spital bine dotat și, chiar și o casă de toleranță, fără firmă la vedere, toate acestea răspundeau pretențiilor, în general modeste, specifice unor turiști care veneau visând la poveștile, sau mai bine zis, legendele legate de Hoggar. Erau, în general, iubitorii munților, umblați prin lumea întreagă, geologi visători, cu 'capul în nori, dar cu picioarele pe pământ', mereu în căutarea unor lucruri nemaiîntâlnite, buni povestitori, adevărate arhive ambulante.

Orașul roșu, Tam, cum i se spunea curent de către localnici, datorită argilei roșii cu care

sunt tencuite casele, se bucură de o climă tropicală deșertică, care impune un anumit stil de viață. Forfota începe în orele dimineții, pe răcoare. Orele prânzului îi alungă pe toți la umbră, în casele cu ferestre mici, la răcoare, unde se ia masa în familie. Urmează câteva ore de siestă, de somn, dictată de pârjolul de afară, când 'orașul' pare pustiu. După bine meritata odihnă, pe răcoare, viața renaște, dar o plimbare devine chiar obositoare, tocmai datorită forfotei de care am pomenit. Am vorbit de casele cu ferestre mici, dar trebuie să mai adaug ceva specific - zidurile înalte și groase care le înconjoară.

Pentru noi, cei sosiți în regim de delegație, norocul sta tocmai în răcoarea acceptabilă conservată de Casa de oaspeți SONAREM, unde construcția mare, cu încăperi spațioase, protejate de ziduri groase, asigura confortul pentru un sejur de câteva zile. Și mai este ceva despre care noi, europenii avem informații puțin eronate, și anume, apa. Zona are rezerve de apă

considerabile, uneori la câțiva metri adâncime, apă pe care localnicii o extrag relativ ușor folosind-o și la irigarea culturilor. Acest lucru și explică faptul că, în mijlocul Saharei mult hulite, se pot asigura condiții igienice de trai, atât pentru localnici, cât și pentru amatorii de drumeție.

Populația, este formată în majoritate din tuaregii sedentari, stabiliți la 'casa lor', proveniți istoricește din nomazii de altădată, o etnie curajoasă și mândră. Apariția grupurilor de bărbați pe străzile radiind de roșul specific al 'orașului' atrăgea nu numai atenția străinilor aflați în vizită, dar și un fel de admirație. Ținuta impecabilă, în care albastrul pur al tunicii lungi, care mângâie, parcă, călcâiele, într-un mers maiestuos prin lentoare, dă acestor bărbați înalți și supli, cu fața tuciurie, parțial ascunsă de un voal alb subțire, o notă picturală, fascinantă.

Datorită albastrului îmbrăcăminții li se mai spune și 'oamenii albaștri'. Dacă ajungeai în contact direct cu un astfel de

grup, te pomeneai privit de la înălțime, de un fascicol de priviri sigure, cumva visătoare, care se doreau dominatoare. Și așa și era. La locul de muncă erau conștiincioși, apreciați. În timpul lor liber, atrăgeau atenția prin liniște, lentoare, măreție.

Nu era și cazul femeilor. Retruse, modeste, îmbrăcate simplu, fără zorzoane, cu o fustă mai lungă, dar nu prea, o bucată de pânză pe post de bluză, aruncată oblic peste umăr. Pentru cap, o pânză neagră, și ea aruncată pe după gât. Acasă, stăpâna relațiilor cu familiile din comunitate și, în ciuda prescripțiilor Coranului, colportoarea superstițiilor care le domină viața.

Zilele de acomodare, doar două, depășite, s-a pus problema vizitei la zăcămintele de uraniu de la Timgaouin și Abankor, situate cam la 300 km Sud-West de Tamanrasset. Distanța până la granița cu Niger, de vreo 700 km, spre Sud, se putea străbate pe aceeași pistă sahariană, N1. Am aflat că această graniță nu era decât o linie

'imaginară', brăzdată, la anumite distanțe, de un fel de borne, majoritatea culcate la pământ. În asemenea situație, nu-i de mirare că, un grup de geologi prospectorii s-a pomenit pe teritoriul Nigerului fiind somați cu focuri de armă, și nu în glumă, să facă stânga'mprejur.

Dimineața au apărut două jeepuri, echipate pentru un drum considerat anevoios, cu toate cele necesare pentru vreo 'escală' neprevăzută și cu un cordon de canistre mari, agățate ca un brâu în jurul mașinii. Canistrele erau învelite cu piele crudă de caprine, bine udate, pentru a asigura o evaporare lentă a apei de îmbibare și prin asta, menținerea canistrelor la o temperatură joasă. Simplu și ingenios pentru o călătorie prin Sahara unde deshidratarea este pericolul numărul unu. Drumul spre bazele de la Timgaouin și Abankor trecea prin două localități așezate pe traseul uedurilor, cu surse de apă asigurate - Abalessa și Silet, de fapt două sate sahariene care beneficiind de prezența apei la o mică

adâncime, se înfățișează, prin sânguința localnicilor, ca adevărate oaze.

Ieșirea din Tamanrasset se face trecând pe sub un fel de Arc de Triumf, făcut din scânduri acoperite cu foi de palmier. Odată ieșiți din 'capitală', drumul ce coboară spre sud, anevoios, săpat în stâncă uneori, presărat cu bolovăniș bazaltic, specific regiunii, ne face să fim mai circumspecți în ceea ce privește călătoria. Nici sistemul de amortizare al jeepului nu reușea să atenueze temerile noastre. Șoferul, știind cu cine avea de a face, încerca din răsputeri să ne scutească de neplăcerile inerente unei astfel de 'excursii'. Cam la fiecare zece kilometri oprea, ne invita să ne dezmoțim și ne îmbia cu apă rece. La început nu ne înghesuiam la cana cu apă nedându-ne, încă, seama de procesul continuu de deshidratare. Au trebuit să treacă multe zile ca să înțelegem că nu suntem în Apuseni, în drum spre o peșteră. Aveam să ne obișnuim, imitându-i pe

însoțitorii noștri, și să consumăm zilnic câte 10-12 litri de apă.

Toma, cunoscut pentru proverbiala-i rezistență la băutură, dădea semne de nervozitate, de moleșeală, de nerăbdare. Din când în când mai scăpa câte o 'apreciere', într-un grai neaoș românesc, uitând că, în condițiile de șantier, în silința de a învăța ceva românește, localnicii, ca peste tot, prindeau tocmai aceste aprecieri, cu sensul lor atât de universal. Oricum, primii cca. 40 de km au fost parcurși fără incidente, când zărind în depărtare ceva care aducea a oază, am aflat că vom poposi puțin la Abalessa. Aceleași case ascunse de ziduri mari, aceiași oameni harnici beneficiari ai apei aflate la doar 4 m adâncime, relativ ușor de obținut pentru irigarea suprafețelor cultivate cu cartofi, roșii, ardei iute și, foarte important pentru pregătirea ceaiurilor, mentă.

Zărind la o oarecare distanță de sat o colină acoperită spre vârf de un fel de ruine, primim de la un însoțitor tuareg explicația,

prezentată cu un fel de mândrie și într-o franceză fără cusur. Era mormântul legendarei regine a tuaregilor, Tin-Hinan. Mormântul a fost descoperit prin 1925 de arheologi. Într-o cameră mortuară s-au găsit osemintele unei femei în preajma căreia se aflau podoabe de aur și argint. Legenda a fost acceptată ca atare iar scheletul depus la muzeul Bardo din Alger. Tot pe această cale aflăm și ceva despre importanța pe care o are Abalessa pentru tuaregi. Aici a fost timp de secole centrul administrativ al tuaregilor din sudul Saharei. Cum timpul începea să ne preseze, s-a renunțat la ceremonialul pregătirii ceaiului, spre dezamăgirea celor care ne-au ieșit în cale cu multă căldură. Pregătirea și servirea ceaiului, făcută după reguli stricte, era parte intrinsecă din manifestarea ospitalității față de oaspeți.

Se anunța o nouă etapă de vreo 80 de km, spre o nouă oază binecuvântată de prezența apei, Silet, popas oficial al SONAREM-ului, localitate cunoscută pentru plantațiile de

curmali, specie pretențioasă de palmieri, dependentă de apă și de o temperatură de peste 25 grade, condiții pe care natura le oferă cu prisosință în această zonă aflată sub influența Tropicului Cancerului. Aici am fost întâmpinați, la casa de oaspeți, de cei câțiva angajați dintre localnici. Totul pregătit cu grijă deosebită pentru a oferi drumeților câteva clipe de relaxare, pentru a servi tradiționalul ceai, pregătit la vedere, cu tot ceremonialul aferent. Casa este încăpătoare și, mai ales, răcoroasă. 'Salonul' de primire nu are ferestre ci o deschidere mare, fără ușă, pe unde pătrunde lumina și aerul. În mijloc, pe nisip, se întinde un covor în centrul căruia gazda, înconjurată de tot felul de ustensile și pahărele, stând jos sprijinit pe călcâie, porcede la pregătirea ceaiului.

Urmărind cu atenție 'protocolul' locului, ne lăsăm încălțăminte la intrare și, cu mișcări stângace încercăm să ne așezăm pe covor. Nu este chiar ceva simplu. Primul care dă semne de inconfort este Toma, care, cu

toate încercările de a imita cât mai fidel pozițiile adoptate de oamenii locului, începe să dea semne de nemulțumire. Realitatea este că nici nu-i comod să stai cum o făceai cu naturalețe în copilărie. Eram noi amatori de sport și ne descurcam destul de bine la tenis, unde mișcarea continuă nu ridica nici un fel de probleme, dar să stai într-o poziție statică, incomodă, și să aștepti să ți se servească ceaiul, cu picioarele amorțite după primele zece minute, era cu totul și cu totul altceva. Chinurile prin care trecea Toma mă împiedicau să urmăresc ceremonialul pregătirii ceaiului despre care auzisem atâtea.

Cu chiu, cu vai, a sosit și momentul împărțirii păhărelelor cu ceai, când poziția în care trebuia să ne complacem, ne limita mișcările și siguranța lor. Trebuia să te miști, să te salți puțin cu mâna întinsă, să iei licoarea mult așteptată și să reușești să te și așezi la loc. Urma, prin imitație, cum am mai spus, sorbirea în trei etape a conținutului și, inerent, înmânarea ceșcuței golite șefului

ceremonialului. Surpriza a venit când am văzut că totul se reia de la început deoarece mai urmau două asemenea componente ale procesului.

Neastâmpărul lui Toma lua dimensiuni alarmante ceea ce începea să mă scoată din sărite și pe mine. Salvarea a venit de la un claxon zgomotos care invita la plecare. Șoferul își cunoștea bine meseria și în materie de disciplină a drumeției nu făcea rabat.

Pentru a ne dezmoști picioarele am luat-o pe jos înspre ieșirea din sat de unde am fost culeși de jeepul nostru. O privire aruncată în spate ne-a oferit, încă o dată, prilejul de a admira aspectul general al acestei minunate oaze.

Din punerea în gardă făcută de însoțitorul nostru am înțeles că porțiunea cea mai dificilă de drum, îngust, săpat deseori pe un pat de stâncă, presărat cu bolovăniș bazaltic, șerpuind din cauza reliefului, avea să se termine, urmând un drum de nisip

asemănător cu pistele sahariene. De fapt se ieșea vizibil din zona masivului Hoggar, plonjând oarecum în lumea uedurilor, a Saharei propriu zise, care aveau să ne conducă la țintă. Din atitudinea localnicilor față de specialiștii români - geologi, geofizicieni, tehnicieni - am înțeles că eram pe un pământ primitor nouă. Nu mai era vorba de ceea ce auzeam, era ceea ce simțeam văzând cu ochii noștri.

Într-adevăr, încet, încet, jeepul a început să se așeze mai bine la drum. Stratul de nisip permitea roților să se afunde ușor urmând urmele săpate de alte și alte mașini. Privind înaintea prin parbrizul curat, vedeai alergând înaintea mașinii cele două linii paralele, indicând parcă traseul de urmat și transmițând o doză de încredere, de siguranță, atât de necesare în pustiul saharian. Mașina înainta precum trenul pe șine, aducând o stare de relaxare conducătorului care-și permitea luxul de a mângâia volanul cu vârful degetelor mâinii drepte.

Se mergea cu 60-70 de km/h, ceea ce ne făcea să sperăm că nu vom petrece noaptea în mijlocul naturii. Cum oboseala începea să câștige teren, încrezători în calitățile șoferului nostru, ne-am căutat poziții cât mai comode și, lăsând conversația să lăncezească, am tras un somn pe cinste. În asemenea circumstanțe, în unanimitate am hotărât să renunțăm la opririle planificate și, ca atare, la o gustare frugală. Când am auzit, deja bine cunoscutul salut de bun venit 'Salam alecum', ne-am dat seama că totul a mers bine și că suntem așteptați cu o bucurie fără rezerve.

Eram în tabăra, campusul, cum le mai plăcea să-i spună, exploratorilor români, pe teritoriul Timgaouinului, unde geologii români erau în faza definitivării concluziilor legate de rezervele de uraniu și de unde se pleca spre Abankor, cel de al doilea zăcământ ce se contura, în contradicție cu datele lăsate de predecesorii lor francezi, pesimiști în observațiile lor. Misiunea lui Toma era de a vizita, ca Director General, Șeful Misiunii

Române în Algeria, împreună cu specialiștii români de sub supravegherea inginerului algerian Slougui, cel școlit împreună cu geofizicianul nostru Toni Lung, în URSS, zonele investigate. Misiunea mea era mai puțin legată de vizita la preconizatele zăcămintele cât, mai ales, întocmirea unui studiu privind înființarea la fața locului a unui pilot tehnologic legat de valorificarea chimico-metalurgică a minereurilor în cauză. Nu aveam probleme. Eram în relații excelente cu majoritatea specialiștilor români aflați în Algeria, datorită relațiilor profesionale din țară. Cu Ghiță Filip și Toni Lung eram buni prieteni și colegi. În aceste condiții nu aveam nici un fel de probleme în obținerea datelor necesare întocmirii unui studiu tehnologic.

Mă simțeam bine, atmosfera era foarte bună, Toma nu mă urmărea în calitate de ierarhică acordându-mi toată încrederea, locul unde mă aflam era un dar pentru firea mea de vagabond și, foarte important, eram

încântat de noii colaboratori, proveniți din celebrii nomazi ai Saharei. Da, tuaregii mi-au căzut la suflet și-i păstrez și acum acolo.

Campusul de la Timgaouin era organizat cam ca acasă, pe la începuturile activității Societății SOVROMKVARȚIT la Ștei, de unde proveneau majoritatea celor implicați în cercetările din Algeria. Nici nu este de mirare căci eram 'vaccinați' să luăm de bune hotărârile 'colegilor' noștri sovietici, iar aici aveam un conducător școlit la ei. Căsuțe mici, albe de data aceasta, cabane metalice cu câte patru camere, mai corect spus cabine, cu lumină electrică, apă curentă, aer condiționat dar, din păcate, cu grup sanitar afară. Mai erau și corturi în care se retrăgeau pentru odihnă muncitorii localnici. Cabanele erau aduse din Germania, așa cum erau și 'viluțele', primele locuințe confortabile din Ștei, importate de sovietici pe bani românești. Pentru un șantier în inima Saharei, nu era rău. Dovada e că m-am acomodat ușor și nu m-aș fi supărat dacă delegația s-ar fi prelungit.

Visul meu era masivul Hoggar, această minune a naturii, care în frământările sale tectonice din vremuri preistorice a permis mănunchiurilor de coloane de bazalt, cu secțiune hexagonală, să străpungă granitul, spre deliciul și mirarea drumeților. Academicianul, profesor Dr. Dan Giușcă, plimbat printre curiozitățile naturii masivului Hoggar, a exclamat, la un moment dat că „Hoggarul este o carte de geologie deschisă”, ceea ce de la un om cu reputație de savant, geolog-mineralog, era ceva! Pentru mine era o așteptare de drumeț care mă făcea să număr zilele până la întoarcerea la Tamanrasset. Singura temere, și de aici și nerăbdarea, era legată de neșansa de a fi imbarcați fără întârziere în tractorul nostru zburător și trimiși la Alger. Și cum temerea este temere, i-am împărtășit-o și lui Toma. A glumit spunând ironic: „Păi pentru asta te-am adus cu mine?!...”, la care i-am replicat: „Și pentru asta, că dacă nu era așa, nu mă lăsam corupt...”. „Poți fi liniștit că n-o să scap

oazia asta unică. Nu mă mai prind ăștia cu un zbor peste Sahara...”

N-ar mai fi prea multe de spus despre vizita 'de lucru' de la Timgaouin. Cu Toma mă înțelegeam foarte bine, chiar dacă mă ironiza, la un pahar de bere cu o remarcă aruncată în vânt – „Domnul Boris e prea Domn câteodată...”. La așa ceva nu aveam replică, mai ales că, cei de față se mulțumeau să zâmbească fără al contrazice pe D-1 Director General în misiune.

Pe linie de misiune mai aveam ceva în planul întocmit acasă și anume, vizita de lucru ce urma s-o facem la In Ecker unde prietenul Ghiță avea sediul laboratorului de chimie și spectrografie, un loc cu rezonanță istorică, sau politică, câștigată prin efectuarea de către Franța în anii șaizeci a primelor explozii nucleare - aeriene și subterane. La In Ecker se afla, de fapt, Baza Centrală a SONAREM unde Toma urma să continue discuțiile cu Slougui și câțiva specialiști români ce urmau a fi convocați. Eu speram să

fiu lăsat să mă ocup de laboratoarele de analiză, împreună cu ing. Filip, ceea ce îmi surâdea. Totul depindea de pauza de lucru ce urma s-o luăm odată întorși la Tamanrasset, pauză ce speram să fie destul de lungă pentru a ne permite o excursie pe masivul Hoggar.

Drumul de întoarcere la Tamanrasset a fost fără incidente, mai ales până aproape de Silet când, nisipul trasat de roțile mașinilor ne-a ușurat calea. La un moment dat, un nor de nisip răscolit de un puternic curent de aer, l-a făcut pe atentul șofer să murmure ceva în bărbie. Norul părea că se îndreaptă spre noi când întorcându-și capul ne-a spus sec: „furtună”! La scurt timp am simțit o izbitură în parbriz, vizibilitatea a scăzut ca la lăsarea întunericului, mașina s-a oprit aruncându-ne practic de pe scaune. „Trebuie să stăm pe loc ca să nu ne arunce de pe drum...poate că vântul se va potoli sau își va schimba direcția...”. Aveam impresia că mașina va lua zborul, dar nu a fost așa. Pur și simplu vântul s-a potolit brusc, nisipul stârnit s-a

așternut îmbrăcându-ne jeepul cu un strat gros cenușiu, dar readucând vizibilitatea la normal. Am aflat că la tropic, în Sahara, astfel de fenomene nu sunt o raritate, dar spre deosebire de alte regiuni tropicale unde așa ceva este însoțit și de căderi importante de apă de ploaie, uneori cu grindină, aici totul rămâne uscat.

Liniștit, șoferul a ieșit cu o zdreanță în mână și cu mișcări lente s-a pus pe îndepărtarea nisipului. Odată treaba terminată, ne-a zâmbit încurajator și a trecut la volan. Mașina a țâșnit scăpată dintr-un ușor patinaj pe nisip și, după o alergare fără de probleme am intrat în Silet. Am răsuflet ușurați gândind la cele auzite despre natura, deseori năbădăioasă, a furtunilor de nisip.

Cu greu am scăpat de ospitalitatea proverbială a tuaregilor localnici, gata să se întindă puțin la vorbă în timpul ceremonialului pregătirii și servirii ceaiului. Mai aveam de parcurs o bună bucată de drum, peste 100 de km, pe un drum mult mai

anevoios. Aici, un avans de cca. 40 km/h era mulțumitor.

Fără incidente notabile am ajuns la Abalessa stârnind, ca și la dus, manifestări de bucurie, strângeri de mână. Cum servirea ceaiului nu mai putea fi evitată ca la Silet, la sugestia lui Toma, protocolul a fost încălcat și ceaiul luat, ca la botul calului, în picioare, spre marea dezamăgire a gazdelor. Am simțit acest lucru și am avut un gust amar.

Să ai parte la capătul drumului de partea cea mai dificilă, este poate cea mai neplăcută parte a călătoriei. Este valabil în orice parte a lumii te-ai găsi. Oboseala inerentă generează nerăbdarea. Trăiești cu impresia că stai pe loc, că nu se mai termină chinul. Un singur scurt popas în mijlocul drumului, dictat de nevoile firești ale omului, mi-a furat privirea în sus, spre cer. Cum înserarea își luase drepturile, am văzut un cer plin de stele, poate cel mai frumos din câte mi-a fost dat să văd. Am încercat să-l descifrez cu ajutorul umilelor mele cunoștințe, dar nu s-a potrivit

nimic. Intrigat am întrebat de Carul Mare și spre surprinderea mea l-am dibuit în cu totul altă parte. Era spre sud, în porțiunea de cer ce cobora spre pământ. Da, era diferit de 'ca la noi'. Am dat vina pe Tropicul Cancerului, pe Emisfera sudică, pe oboseală.

Greu, negreu, am ajuns la Poarta Triumfală, pe sub care trecuserăm la dus. Tamanrassetul ne aștepta în liniște. Abia când am ajuns la Casa de Oaspeți, cei care ne așteptau cu zâmbetul pe buze, ne-au îmbiat spre sala de mese de unde răzbătea un miros ademenitor de mâncare gătită așezată în mijlocul mesei. Sticlele de bere erau și ele așezate în poziție de așteptare. De fapt au și avut cea mai mare căutare. Discuțiile au lăncezit spre dezamăgirea celor care ne așteptau cu sufletul la gură. Noi, storși puțin de ceea ce ar fi vrut să fie o călătorie de plăcere, în condiții neobișnuite nouă, cu neprevăzutul saharian plutind în aer, nu dezamăgiți, doar obosiți, așteptam să ne retragem în dormitoare.

Tamanrassetul era, cum s-a prevăzut, un popas de relaxare, dar fixat, de data aceasta, doar pentru o singură zi. Urma plecarea la In Ecker, Toma pentru continuarea discuțiilor, eu, pentru vizitarea laboratorului de analize chimice și spectrale.

Temerea că excursia printre stâncile Hoggarului nu va putea avea loc, îmi crea o stare de insatisfacție. Să faci un asemenea drum, să zbori peste 2000 km peste Sahara, să visezi zi și noapte să vezi ce nu mai văzuseși dar vedeai cu imaginația vagabondului din tine, însemna să-ți trădezi visul indus din copilărie de unchiul Alex.

Plecarea spre In Ecker s-a planificat pentru zorii zilei, pe răcoare. Erau de parcurs cca. 150 km, pe drumul principal al Saharei, N 1, în direcția Nord, înspre Alger. Cum era vorba de o pistă bine întreținută, ne așteptam să ajungem la ținta propusă în 3-4 ore. Peisajul nu oferea ceva neobișnuit pentru noi, care ne consideram drumeți cu experiență sahariană, cu nisip în ochi, în gură, în păr, așa că nu ne

pregăteam de popasuri, de fixat imagini foto. Doream să ajungem nevătămați la Centrul SONAREM-ului, unde, conform planului făcut de Slougui, aveam să petrecem câteva nopți. Eu, preocupat de temerile mele legate de Hoggar, eram tăcut, dacă nu ursuz.

Toma avea altceva în cap. Îl preocupau discuțiile de la Timgaouin, care s-au cam terminat în coadă de pește. La un moment dat, aplecându-se spre umărul meu, mi-a șoptit: „Ăștia nu s-au înțeles cu franțujii și vor să stoarcă totul de la noi...iar eu nu prea am dezlegare să promit prea multe...norocul nostru este că avem experiență și în uraniu și în aur...îl pun pe Lung să-l vrăjească pe Slougui, doar au fost colegi la Moscova...” Ce mai!, fiecare cu gândurile sale, gânduri cu care am ajuns cu bine, să ne îmbrățișăm cu ai noștri, cu ai lor, într-o atmosferă de sărbătoare.

Gazdele s-au ocupat de toate. În primul rând am fost cazați în cabine metalice, aduse tot din Germania, precum cele de la

Timgaouin, dar mai mici, cu două elemente, dotate cu lumină electrică, aer condiționat, duș, paturi ca cele din cușetele de tren de pe la noi și, din păcate, cu grupul sanitar afară. Lenjerie de pat impecabilă și, obligatoriu, o pătură de lână, pentru nopțile foarte reci. Diferența de temperatură dintre ziua și noapte ajunge deseori și la 30 de grade. Eu am fost încântat. Excursionistul din mine era în elementul său. Ce-mi puteam dori mai mult decât un dormitor solo?!, pentru o retragere la răcoare ziua, pentru un somn liniștit noaptea.

Masa s-a servit într-o sală încăpătoare, întreținută curat, cu băieți spălăței la servitul mesei, cu diferite feluri la alegere printre care 'couscous-ul', ceva specific țărilor magrebiene, de origine berberă, preparat cu carne de vită, ceva care, la sfatul celor competenți, nu se cădea a fi refuzat. Într-o explicație succintă Ghiță ne-a lămurit despre ce era vorba. Niște granule sferice preparate din griș special obținut dintr-un grâu dur. Ce

era cu acest grâu dur n-am înțeles eu nimic dar am reținut că era garnitura preferată pentru o carne de vită. De fapt așa ni s-a servit nouă, o spun, deoarece am aflat că se prepară diferit în Maroc, și mai diferit în Tunisia. Acolo couscous-ul se prepară cu multe legume, după multe rețete. Se mai pregătește și pentru desert, dulce, aromat, cu fructe, cam cum se face și la noi grișul cu lapte pentru copii. La masa noastră s-a servit și bere trente-trois.

Seara ne-am retras în cabina mea, cu Ghiță și Toni, prieteni cu mine și în relații foarte cordiale cu Toma, la un pahar de vorbă. Surpriza a venit de la Toma care a scos două sticle de coniac franțuzesc 'Napoleon', primite în dar de la Slougui, cu o mică lămurire: „Este cadoul Centralei pentru noi doi. Pune-o pe a ta la o parte și nu ne da astăzi nici dacă insistăm!” Am zâmbit cu subînțeles având experiența de la hotelul din Alger. „Ce tot mustăcești?!...”. „Mă gândesc că nu prea am antrenament la insistențe...”

„Atunci las-o pe măsuța asta ca s-o avem sub control”. Într-adevăr n-am rezistat la insistențe și, neavând decât două pahare, am servit cu rotație. A fost mai mult decât plăcut și după miezul nopții fiecare s-a retras la casa lui. Ne aștepta o zi plină și fără coniac.

Dimineața, amicul meu Ghiță a trecut să mă ia la micul dejun, după care, în înțelegere cu Toma, am mers la laboratoare. O clădire mai veche, probabil rămasă de prin anii șaizeci când francezii se ocupau cu experimentarea bombei atomice, dispunea de o sală încăpătoare, cu nișe pentru efectuarea analizelor chimice, cu o ventilație puternică dar zgomotoasă, cu dulapuri pline de sticlărie de laborator, Pirex-uri de invidiat, cuptoare, etuve. Totul pentru analize de uraniu. Arăta într-adevăr a un laborator ponosit, dar laborator în funcțiune. Alături, o sală mai mică, curat întreținută, adăpostea un Spectrograf de mică dispersie, adus din URSS, cu anexele specifice: Spectroproiector, Microfotometru, Frigider

pentru păstrarea plăcilor foto și altele. Într-un colț, o despărțitură din scânduri vopsite în negru adăpostea camera foto unde se prelucrau plăcile spectrale. De ce vopsea neagră la exterior nu am putut înțelege, dar nici nu am pus întrebări, mai ales că interiorul era alb.

Cu și fără observații, m-am declarat mulțumit. Ghiță, cât eram noi de prieteni, mă urmărea vădit emoționat, considerându-mă, cel puțin așa cred, mentorul lui în materie de spectrografie, de la care, în începuturile sale la Ștei, însușise acest domeniu de activitate.

Alături de clădirea pomenită, mai exista un corp de clădire compartimentat unde pe lângă activitatea de pregătire a probelor geologice, era o încăpere dotată cu două cuptoare de laborator destinate analizelor de aur ce se efectuau prin metoda docimazică, precum și o nișă mare bine ventilată. Una peste alta, plecând de la faptul că eram în mijlocul Saharei, dotația generală satisfăcea elementarele pretenții în domeniu.

Și a început discuția privind metodologia aplicată, greutățile întâmpinate, condițiile de lucru. Nu era chiar totul roz. Cum îl cunoșteam pe Ghiță a fi un om comod, am rămas plăcut surprins să-l văd implicat cu trup și suflet în organizarea locului de muncă, în pregătirea personalului auxiliar format din aceiași tuaregi sedentari și, și mai surprinzător, să-l văd, pe viu, apărându-și punctul de vedere în inerentele dispute cu beneficiarii analizelor, geologii mereu nemulțumiți.

Legat de acest ultim aspect, am asistat, fără să vreau, la o discuție cu un spectrografist sovietic, cu care Ghiță împărțea singurul spectrograf existent. Problema era legată de faptul că amicul meu introdusese o idee, bine gândită, privind analiza aurului la spectrograf, după o pregătire chimică simplă a probei. Procedetul permitea o inventariere mai rapidă a probelor cu conținut de aur la un nivel de precizie semicantitativă, foarte utilă în activitatea de

prospectare a geologilor. Reticența sovieticului față de analizarea aurului la spectrograf m-a intrigat și cum Ghiță, neavând ce face, m-a prezentat sovieticului drept specialist în spectrografie și cunoscător al limbii ruse, rusul, cum i se spunea, a rămas puțin derutat.

A avut loc o discuție în trei care până la urmă s-a transformat într-un monolog, din fericire în favoarea mea. Nu știu dacă eram eu atât de convingător, dar ceea ce a contribuit la schimbarea atitudinii a fost informația pe care i-am servit-o spunându-i că prin 1960 am participat timp de o lună la Moscova, la lucrările marelui Profesor Rusanov, replica incontestabilă a sovieticilor la celălalt nume mare mondial, profesorul american Ahrens. Amândoi colaborau, amândoi se lăudau și amândoi erau recunoscuți drept părinții Analizei Spectrale a Minereurilor. La mijloc era un arbitraj într-o problemă în care eram implicat, legată de prezența Niobiului într-un zăcământ conturat

la noi. Am câștigat și m-am întors cu 'lauri' de la Moscova.

Din clipa aceea am devenit amicul rusului spre satisfacția prietenului meu din Ștei. Puținele zile pe care le-am petrecut la In Ecker, în înțelegere cu Toma, le-am dedicat urmării la fața locului a activității laboratorului de Spectrochimie, cum i-am și spus, mai în glumă, mai în serios. Am punctat câteva aspecte din activitatea acestui laborator pentru a respecta locul pe care îl aveam în această delegație. M-am apucat să notez câte ceva din amintirile mele împins de rolul, neasumat oficial, de amator de hoinăreală, de amator de necunoscut, de frumosul creat de natură, dus de dorul meu de ducă.

Serile le petreceam tot în 'apartamentul' meu, în aceeași formație de patru, doar că, din lipsă de coniac, ne îndestulam cu bere. Toma și cu mine ascultam poveștile legate de Sahara prezentate cu lux de amănunte de Toni, un bun povestitor și nu palavragiu cum

îl defineau gurile rele. Povestea experiențelor nucleare efectuate de Franța în anii șaizeci, în mijlocul Saharei, în zonele ei cele mai accesibile dezvoltării vieții, îi frământau și acum pe algerieni, stârnind reacții întârziate dar acuzatoare.

Toni era documentat. Știa de cele patru teste făcute în 1960 în atmosferă sub numele e Garboise - blue, blanche, rouge și verte, dintre care ,’blue’ era cel mai puternică, cu o forță distructivă de patru ori mai mare decât a bombei lansate la Hiroshima. Testele au fost făcute pe poligonul nuclear de la oaza Regane, situat în sudul oazei. Turnul de pe care a fost făcută lansarea, un schelet metalic, avea peste 100 m înălțime.

Și pe Ghiță îl mânca limba, bine documentat și el. A preluat expunerea vorbindu-ne despre reacțiile negative care au dus la adevărate revolte locale, ca să nu mai vorbim de criticile aspre adresate Franței pe plan mondial. Rezultatul a fost renunțarea la testele în atmosferă și începerea unui amplu

program de testare subterană. Așa s-a ajuns la In Ecker, practic pe locul în care ne aflăm noi, la săparea unei galerii, martorul viu al celor 13 teste subterane ce au urmat până prin 1967, cu un fond radioactiv remanent important, cu tot felul de instalații, utilaje, ateliere, materiale, care în bună măsură au fost folosite la dotarea laboratoarelor și atelierelor Centralei SONAREM.

Cum veneam dintr-o activitate nucleară în plin avânt de la noi, confrunțați cu tot felul de probleme de contaminare radioactivă, inerente dacă ne gândim la imprudențele condamnabile comise de partenerii noștri sovietici care dirijau întreaga activitate, liniștea cu care prietenii noștri relatau 'curiozitățile' de care se izbeau ne făcea să ne aruncăm ocheade pline de înțeles. Aici nu era vorba de sovieticii atât de huliți la noi, ci de francezii atât de admirați, tot de noi. Lumea era plină de păcate, indiferent de amplasarea geografică. Cum, necum, vorba lui Toma, ca

și în gluma cu Iisus și Hristos, tot de același drac era vorba.

Chit că eram în mijlocul Saharei recunosc că m-am simțit bine, că mi-a plăcut și, spre deosebire de Toma, nu așteptam cu nerăbdare întoarcerea la Alger. În fond, pentru mine totul era nou, și ca atare, interesant. Pe linie profesională eram în elementul meu. Oricât de încet însă, zilele au zburat și după un fel de banchet de despărțire organizat mai spre seară, cu bucate multe, cu bere trente-trois, cu ceva coniac franțuzesc păstrat de Slougui, cu mult fum de țigări franțuzești, ne-am retras, fiecare la cabina sa, dornici de un somn bun, înainte de trezirea de dimineață-dimineată, pentru întoarcerea la Tam.

Șoferul a pregătit totul pentru plecare și, după o cafea servită la botul calului, am aruncat o ultimă privire înspre ceea ce a fost cândva platforma nucleară a Franței în Algeria, când, după cele 4 teste în atmosferă și 13 subterane, Franța a fost plasată pe locul patru în lume, alături de Statele Unite, Rusia

Sovietică și Marea Britanie. Era, totuși, un loc istoric acest In Ecker...

Drumul de întoarcere la Tamanrasset a fost fără probleme. Timpul bun, pista așisderea, gândul la cele ce urmau - Toma la discuțiile finale, eu la Hoggarul mult visat. Mai aveam cam o săptămână până la încheierea misiunii și începusem să-mi fac planuri de 'eliberare' de sub tutela Directorului General. Pentru cele două zile ce urmau a fi petrecute la Roma, făcusem un itinerar minim care includea Colosul San Pietro, biserica unde știam că voi mângâia cu privirea Pieta, biserica San Pietro in vinctoli, unde mă voi emoționa în fața lui Moise, Vila Borghese pentru a face măcar o poză cu regele cu praștia, tizul meu David, și, în final dacă se va putea, Capela Sixtină a Vaticanului.

Prinsesem ceva într-o fugă în drumul spre Algeria, iar acum, nu mai aveam chef să mă plimb prin magazine ținându-mă de Toma, pentru liniștea lui. Într-o seară,

discutând despre întoarcere, chiar m-a atenționat că are încredere în mine, că nu voi profita de ‘libertatea’ de care mă bucuram pentru a dispărea la Roma. I-am răspuns calm că la Roma nu vom mai fi în delegație, vom putea, fiecare, să mergem pe drumul gusturilor personale, urmând dictonul ‘de gustibus et coloribus non disputandum’. Știa că eram nebun după ruine, biserici, sculpturi celebre, muzee, așa că a dat din cap afirmativ, dar cu o oarecare notă de lehamite în gest.

Legăți de programul de zbor al ‘tractorului zburător’, trebuia să petrecem două zile pline în Tamanrasset. Eram liniștit deoarece mă bazam pe promisiunile celor din echipa de la Timgaouin care ne-au pregătit o excursie pe masivul Hoggar având ca țintă schitul lui Charles de Foucault, viconte, ofițer în armata franceză, călugărit mai apoi pentru a se dedica unei misiuni monahale în Sahara, mare admirator al tuaregilor. Ajuns prin 1905 la Tamanrasset s-a dedicat educației

tuaregilor sedentari și a scris. În 1910 întemeiază celebrul schit de pe Assekrem, la peste 2000 m, unde va rămâne până la moarte. Studiază limba tuaregilor și lasă chiar un dicționar tuareg-francez. Frumusețea locului ales pentru schit, minunea geologico-artistică a Hoggarului, au făcut din Assekrem, legat și de numele lui Foucault, țința tuturor turiștilor, ca să nu mai vorbesc de cei ajunși în Sahara pe linie profesională.

O mașină bine echipată, un șofer cu experiență și un însoțitor, tuareg școlit în domeniul geologiei, ne-au așteptat după micul dejun în curtea SONAREM-ului. Plecarea nu era precipitată deoarece trebuiau potrivite momentele cele mai favorabile admirării a două spectacole considerate unice în această parte a lumii, și anume, apusul și răsăritul soarelui. Locul ideal era și el bine ales, privitorul căutându-și poziția printre coloanele și stâncile de bazalt erodate, ca să nu spun, sculptate de vânt.

Drumul în continuă urcare, la început șerpuind printre stânci, parcă pentru a pune la încercare măiestria șoferului, apoi deshizându-se șăgalnic pentru a da frâu liber exclamațiilor noastre entuziaste, generate de surprinzătoarea priveliște oferită de o oglindă de apă liniștită, un lac în miniatură, din care țâșnea o șuviță argintie, alergând printre stânci la vale. Nu puteam să nu cerem o clipă de răgaz pentru a întipări în memorie, sau pentru a immortaliza pe un diapozitiv, unul din momentele cele mai fermecătoare întâlnite pe traseul de vis. Și nu eram decât în prima parte a călătoriei noastre înspre Assekrem, ‘Acoperișul’ Hoggarului. Cât eram eu de entuziasmat nu m-am putut opri de a-l observa discret pe Toma. Am rămas surprins să văd un Toma dând continuu din cap a aprobare, cu o privire sclipitoare, cucerit de peisajul în perpetuă mișcare. Sau, cel puțin așa părea. A trebuit să participăm la spectacolul apusului de soare, cum ni se promisese, ca să văd în fața mea un Toma

transfigurat, manifestându-și entuziasmul împotriva firii aparente, descriindu-ne minunea de culori ireale ce coborau spre orizontul privirilor noastre, ca și cum noi mai aveam nevoie de explicații.

Era altul, nu cel ce conducea, prin întrebări încuietoare, mereu la obiect, o ședință cu mineri, geologi, electroniști, chimiști, contabili. Avea o intuiție remarcabilă și o concentrare deosebită în fața unor probleme complexe, legate de explorare, exploatare, cercetare tehnologică, organizare de șantier. Din pleiada de Directori Generali pe care i-am cunoscut, pentru mine, cel puțin, era 'the best'. Făcuse facultatea, ca și mulți alții în acele vremuri, la un institut 'pe cartelă', pe la Brad, alții le spuneau 'pe puncte', dar inteligența lui înnăscută și practica omului care s-a implicat cu toată tinerețea lui în munca de miner, l-au promovat, după obținerea diplomei de inginer, în munca administrativ-politică. Acesta era cursul acelor vremuri, dar Toma a confirmat,

ajungând, la un moment dat, ministru adjunct la departamentul 'Metale Rare și Radioactive'.

Dar să revin la oile noastre, părăsite printre ivirile vulcanice de bazalt, deseori mănunchiuri de coloane hexagonale, cum am mai spus-o de altfel, cu sclipirile lor albastrii în razele de soare. Sincer, nu mi-am putut imagina că, urmare a unor mișcări tectonice, bazaltul să străpungă pur și simplu granitul pentru a ieși la lumina soarelui, ca împreună, să ofere privirilor nesățioase de frumos, tablouri picturale inimaginabile. Într-adevăr „natura bate penelul”, citat din Toma.

Mai erau de parcurs cca. 80 de kilometri până la cabana de popas de la poalele Assekremului, locul ales de însăși natura masivului Hoggar, pentru vizionarea celor două spectacole oferite de soare, la culcare și la sculare, în amurg și dimineața în zori. Drumul șerpuitor, într-un continuu urcuș, printre aceleași formațiuni bazaltice, prezintă probleme doar pentru șoferul nostru, tuareg de baștină, care face un veritabil slalom printre

ivirile stâncoase, cu zâmbetul pe buze, convins că ne oferă cu mândrie minunile pe care natura le-a presărat de-a lungul traseului. Din cauza sinuozității drumului, când ai impresia că te învârți pe loc, lumina se joacă de-a v-ați ascunselea cu noi, uite-o, nu e, nuanțând în continuu culorile stâncilor mângâiate. Erau momentele când am surprins acel zâmbet enigmatic a lui Toma, pe care, cum am mai spus, l-am înțeles abia sus, când s-a dezlănțuit într-o scurtă, dar adevărată prelegere despre frumusețile apusului de soare.

Era pe înserat când am ajuns la cabană și îndrumați de însoțitorul nostru, ne-am cățărat printre stânci pentru a ocupa un loc în 'loja' amfiteatrului, construită de fenomenele de eroziune ce au sculptat în curgerea veacurilor bazaltul. Mângâind, la un moment dat, o coloană de bazalt, însoțitorul nostru a ținut să-mi explice credința tuaregilor legată de aceste fenomene tectonice, milenare. „Bazaltul a străpuns granitul pentru a ieși la soare și a se

bucura de măreția picturală a acestor locuri unice”. În vorbele lui răsuna, pentru a nu știu câta oară, mândria tuaregă de a fi stăpânul recunoscut al Saharei, a Hoggarului.

Am înnoptat la cabană pentru a fi martorii celui de al doilea spectacol al naturii, răsăritul soarelui, nu înainte de a profita de lăsarea întunericului pentru a admira incredibila imagine a cerului înstelat din această zonă tropicală. Eram la doi pași sub Tropicul Cancerului, pe care l-am 'călcat' de fapt cu jeepul la întoarcerea de la In Ecker, unde am coborât pentru a immortaliza într-un diapozitiv momentul. Imaginea înstelată era, spre surprinderea noastră ignorantă, diferită de cea cunoscută la noi. Am mai spu-o. Și cum eram 'cunoscători', ne-am pus să identificăm, iarăși, Carul Mare. În primul rând cerul era mai înstelat ca la noi ceea ce ne îngreuna cercetările. Până la urmă, tot tuaregul ne-a scos din încurcătură și într-adevăr am regăsit Carul mult mai spre Sudul bolții cerești, ceea

ce ne-a permis un somn liniștit în acea noapte mirifică., convinși că așa trebuia să fie.

Treziți de șofer în zorii zilei, am sărit din pat și, la fel ca și ceilalți, ne-am cățărat în 'loja' de observații și ne-am pus pe așteptat. Răsăritul, din cauza structurii montane, s-a lăsat și el așteptat, dar a meritat. M-am postat alături de Toma ca să-i pot urmări, cu coada ochiului reacțiile. Era liniștit și așa a rămas și la ivirea astrului pe linia de orizont a locului de observație, linie ce se afla mult mai aproape de noi. Tuaregul nostru ne-a șoptit, intuind gândul ce ne bântuia, că, atunci când vom fi pe platoul Assekremului, a cărui deschidere este cu totul și cu totul alta, ne vom bucura de un spectacol cu adevărat grandios. Oricum, și în condițiile ce ni le oferea loja noastră montană, răsăritul soarelui ne-a surprins nu numai prin frumusețe, dar și, în special, prin dimensiunea și strălucirea astrului.

Un ceai la cabană, cu respectarea strictă a ritualului, trei păhărele la rând, cu cele trei

sorbituri la fiecare din ele. Un ceai aromat, cu un iz preponderent de mentă, băut fără grabă și stând pe scaune în jurul unei mesei, ne-a luat gândul de la cafea, din respect pentru apropierea de ‘L’Ermitage du P. de Foucault’, unde vicontele de altădată, instituisese o adevărată lege privind ceremonialul pregătirii și consumării ceaiului. Un singur lucru nu a fost respectat, la insistențele lui Toma, și anume, servirea ceaiului de pe un covor și nu la masă. Avea oroare de poziția șezut pe dușumea, chiar dacă era așternut și un covor.

Schitul lui Foucault părea agățat de peretele Assekremului, sau mai bine zis, plasat pe o treaptă săpată în stâncă. Am ajuns ușor cu mașina în apropierea ‘Ermitajului Catolic’, cum îi spuneau francezii, lăsat de acest neobișnuit pelerin după moartea sa violentă din 1916, când a fost răpus în timpul atacului dezlănțuit de ocupanții Fortului Djanet. O nouă ispravă dăruită de războiul mondial izbucnit în Europa, dar resimțit și în afara ei.

Atracția care-i aducea pe drumeții organizați sau solitari, era ceremonialul ceaiului cu care gazdele îi cinsteau la schit. O încăpere anume, o cameră aproape rotundă, cu bănci fixate de-a lungul pereților albi-albi, cu un covor frumos în centru, în mijlocul căruia așteptau în permanență tot felul de ustensile, printre care ceainicele de aramă, prelucrate cu măiestrie, atrăgeau în special atenția. Mai erau cutiuțele metalice cu ceaiuri speciale, culese de pe platoul Assekremului, sau din alte locuri secrete, precum și, nelipsitul ceai de mentă, adus din magazinele din Alger, indispensabil datorită aromei sale specifice.

Mai marele ceremonialului, un tuareg într-o ținută impecabilă, cu ceva tentă monahală, se așeza pe covor și, cu o răbdare demnă de admirat, dar nu și de suportat, se apuca de adunat totul pe un fel de măsuță cu picioare scurte. Cu gesturi majestoase aprindea lampa, așeza un mic trepied deasupra flăcării și încărca primul ceainic cu apă pentru fiert. Lua cel de al doilea ceainic și cu mișcări lente

introducea în el ierburi mărunte din cutiuțele metalice. Erau vreo trei. Apa clocotită o turna cu grijă peste frunze pentru a le opări. Decanta apoi conținutul și, lichidul limpede îl turna înapoi în primul ceainic în care punea mentă și zahăr. Turna iarăși conținutul peste frunze și aducea totul la o scurtă fierbere.

Acum începea operațiunea de aducere a ceaiului la o culoare convenabilă, lui bineînțeles, lucru ce se obținea printr-o succesiune de transferuri dintr-un ceainic în celălalt. Cam după vreo trei operațiuni de acest fel care se fac cu multă măiestrie deoarece transferul se face lin, ridicând sus mâna cu ceainicul, lăsând să curgă o șuviță de lichid subțire, a cărei culoare tinde spre o nuanță roșietică. Este momentul când, mulțumit de rezultat, mai marele începe să umple păhărelele și să le întindă spre invitați. Parcă am mai spus-o, se beau câte trei păhărele, iar conținutul unui păhărel se golește din trei sorbiri. E ceva mai complicat decât am putut eu prezenta, dar, sper că esența a fost

spusă. Este un ceremonial deosebit de scrupulos executat la care participantul este invitat să participe cu tot respectul. Nu este o pretenție prea mare, dar fiind ceva aparte și dăruit cu mult suflet, te atrage într-o cooperare din care te alegi, de obicei, cu ceva nou în viața ta, chiar dacă, de regulă nu ții neapărat să repeți experiența. La sfârșitul unei astfel de demonstrații, Toma, și-a manifestat mulțumirea pentru faptul că s-au gândit să pună acele lavițe, scutindu-i pe invitați de a sta în posturi incomode.

Ținta finală a excursiei era la un pas. Cu picioarele ușor tremurânde am urcat cei câțiva metri care ne despărțeau de platoul Assekrem. Trebuia să săltăm pe acoperișul Hoggarului aflat la 2018 m. Schitul Foucault se afla la cca. 2000 m. Nu știam ce vom găsi, dar a meritat. Se deschidea în fața noastră o întindere 'plată', pietroasă, răscolită de iviri stâncoase, nu prea mari, arătând ca niște mogâldețe.

Spre partea nordică, dacă o luai la picior, te opreai brusc pe marginea, parcă, ușor

crenelată a prăpastiei care se căsca. Nu era nimic înspăimântător. Pur și simplu te așezai, cu picioarele în vânt și cu privirile aruncate hăt departe, fermecat de formele bizare ale masivului, atât cât putea sesiza ochiul, și, urmând sfaturile însoțitorului a toate știutor, tuaregul atât de ușor îndrăgit, te străduiai să rămâi treaz pe această buză montană.

Au urmat plimbări, în lungul și latul platoului, atât cât era la îndemâna noastră, făcând slalom printre mogâldețele amintite, căutând să descifrăm micile iviri de vegetație în speranța de a descoperi frunzulițele, măcar unele din ele, care stăteau la baza pregătirii legendarului ceai saharian. Era într-adevăr bun, aromat, dulce, calmant, iar pregătirea lui ascundea de fapt o impunere pentru odihnă, pentru liniștire, atât de necesare în procesul supraviețuirii în condițiile de climă și relief ale Saharei.

Dar tot acolo, pe acoperișul Hoggarului, au venit și primele dezamăgiri. Am aflat că excursia, la întoarcere, planificată pentru a

ajunge în zona celor mai apropiate gravuri rupestre, a fost anulată din motive administrative, urmând a ne întoarce pe drumul pe care am urcat. Și, și mai dezamăgitor, pentru mine cel puțin, a fost cea de a doua veste proastă, care fusese hotărâtă pentru întoarcerea la Alger, și anume escala la Djanet, inima fantasticelor 'Tassiliuri N' Ajjer', canioanele algeriene cum le mai spuneau geologii, o lume a dunelor străpunse de stânci, cu forme fantastice, rezultate de milenii, din lupta cu vânturile și temperaturile sahariene. Aici, ascunse în locașurile săpate în stânci, s-au găsit cele mai renumite gravuri rupestre datând de peste zece milenii, mărturii ale vieții active existente pe aceste meleaguri, astăzi deșertizate.

Cine mai putea spera să mai aibă o altă ocazie de a ajunge, nu să survoleze, ci să străbată cu piciorul, unele dintre cele mai râvnite zone ale lumii, de către împătimiții drumurilor! Eu, nu! Știam de unde veneam...O mică frântură din planul inițial

mai sclișea totuși la orizontul speranței - survolul zonei la întoarcerea în capitala Algeriei, pentru încheierea tratativelor. Ne spuneau că într-un zbor la mică înălțime, spectacolul era copleșitor.

Întoarcerea la Tamanraset nu a ridicat probleme. Drumul îl știa nu numai șoferul, dar și noi. Plecarea spre Alger a avut loc a doua zi de dimineață, cu tractorul zburător, spre evidenta nemulțumire a lui Toma. „Totuși, sunt și eu Director General invitat pentru tratative, ce mama dracului?! Puteau să aranjeze și ei altfel. Sunt și curse normale la Tamanraset, nu?!...” Am zâmbit și, fără să vreau, m-am gândit la întâlnirea cu Laifa. Să-l văd pe Beznă cum va face pe interpretul!?

Zborul a fost ceva mai liniștit, probabil că ne mai obișnuiserăm cu tractorul. Ca întotdeauna, prima oară e mai greu...Promisiunea a fost respectată și survolul tassiliurilor la mică înălțime ne-a trimis, într-adevăr, într-o lume de basm, a fantasmelor descrise de norocoșii care au

străbătut cu piciorul aceste minuni ale naturii. Îi invidiam, pozitiv cum se spune, dar simțeam că voi rămâne cu un imens regret și o singură scuză: ghinion!

De acum, prins de ideea întoarcerii acasă, am reînceput să planific turul Romei. Aveam două zile la dispoziție dar cam multe idei cu care trebuia să nu-l indispon pe Toma. Amintirea proaspătă a celor văzute, trufandale pentru firea mea de hoinar, constituiau destule subiecte pentru clipele de destindere. Descoperisem în Toma un om sensibil pentru frumosul oferit de natură, în sfârșit dispus să-și descarce sufletul, făcând-o cu talent, fără reținere. Ne comportam realmente ca doi prieteni care se respectau reciproc.

Anii care au urmat au confirmat aceasta chiar dacă, după întoarcerea în țară, din respect pentru ierarhia administrativă, nu l-am mai tutuit. Toma a devenit ‘Tovarășe Director General’ și doar la tenis mă mai burzuluiam la el, când se știe, se șterg toate urmele de discriminare în relațiile dintre adversari.

Acolo eram dăruți cu trup și suflet și până la duș ne apăram șansele cu ardoare. Grupul sanitar, cabinele de duș, erau masa de armistițiu unde ne reveneam fizic și psihic. Acolo uitam, la unison, relele de acasă, de pe la noi.

La Alger, pe mine cel puțin, problemele misiunii nu mă mai preocupau. Făcusem ce era de făcut și aprecierea finală avea să fie nu cea rezultată la ultima ședință de lucru, ci la minister, la noi, unde, în general, părerile privind angajarea noastră peste hotare, erau împărțite. În aceste circumstanțe, mă simțeam liber, mă plimbam prin oraș, făceam vizite prietenilor și, din când în când, ieșeam cu Toma la un pește stropit cu Trente-trois.

Plecarea din Alger s-a făcut cu pompă, cu scutire de vamă, nici nu prea era cazul, singurele economii fiind rezervate Romei, pentru cadouri, unde aveam de stat, ca și la dus, două zile întregi. Ne-am cazat în camere separate, la un hotel ce ar echivala astăzi cu unul de patru stele, cu mic dejun și confort cât

încăpe. Erau clipe de adevărată relaxare și de odihnă bine meritată. Ca să nu par deplasat în atitudine, l-am însoțit pe Toma prin marile magazine, dar mi-am rezervat dreptul de a hoinări și singur, prin muzee, biserici, locuri istorice.

Am început cu bazilica San Pietro unde, numai apropierea de piața coloanelor, îmi dădea fiori. Câtă măreție arhitecturală! Interiorul colosalei biserici te copleșește. Amețești învârtindu-te doritor să vezi totul. De la intrare, pe dreapta te întâmpină Pieta, această capodoperă a marelui Michelangelo. Încercând să fixez pe diapozitive câteva detalii, m-am apropiat mai mult decât se cade și, discret, cât credeam eu că se poate, am mângâiat marmora albă de Carara. Am pus mâna la inimă într-un gest de culpă când am auzit în spatele meu un reproș vocal.

M-am oprit în fața coloanelor baldahinului lui Bernini și am privit în sus spre imensa cupolă. După câteva momente de nemișcare, cu capul plecat pe spate, am amețit

pentru o clipă. Printr-un gest reflex de apărare m-am sprijinit de una dintre coloanele baldahinului pentru a mai auzi o dată acea voce a reproșului. Eram chiar urmărit?! M-am simțit jenat și am continuat vizita concentrându-mă asupra gesturilor necontrolate.

Asocierea asta a lui Michelangelo cu Bernini mi-a schimbat planul inițial și, luând un taxi, am cerut Vila Borghese. Trebuia să-l văd pe tizul meu, pe David cu praștia, în viziunea lui Bernini. Am tras temător un diapozitiv și m-am îndreptat vinovat spre următoarea încăpere. Totul aparținea acestui geniu a sculpturii și arhitecturii. Era copleșitor. M-am oprit în fața Răpirii Proserpinei și, emoționat am mai tras un diapozitiv. De data aceasta atenționarea a venit prompt, ceva în genul - fotografiatul interzis! Am continuat să mă învârt printre statuile care se cereau fotografiate și nu numai admirate și m-am mai oprit încă o dată în fața Răpirii. Supraveghetorul s-a apropiat zâmbind

și a făcut un gest interogativ. I-am răspuns arătându-i cu degetul, mai bine zis atingând, degetele care practic se cufundau, pătrundeau în carnea Proserpinei, în postura strângerii în brațe. A dat din cap aprobativ cu un zâmbet ce etala mândria.

Când să trec în camera următoare, pe ușă am văzut o pictură, un portret al lui Bernini, de fapt un autoportret. M-am uitat la supraveghetor și i-am arătat ostentativ aparatul de fotografiat. Mi-a făcut un semn aprobativ și m-am supus fericit.

A doua zi, cu consimțământul lui Toma, gest care putea ascunde chiar și lehamitea, am pornit singur în căutarea comorilor. Am intrat să văd ce ascunde mult lăudata biserică Santa Maria Maggiore și m-am așezat pe primul scaun lateral. Este atâta frumusețe concentrată că nu-ți mai vine să te ridici. Dimensiunile interiorului îți permit să te învârți pe scaun și să baleiezi privirea pe pereți oprind-o pe tavanul de care nu-ți mai vine să te desprinzi.

M-am desprins, totuși, și m-am îndreptat spre Biserica San Pietro in Vincoli. Ca să ajungi la țintă, trebuie să urci un fel de deal, ceea ce îți cam taie răsuflarea. O făcusem și la dus și știam că trecusem prea în fugă. Ținta nu era atât biserica, ci comorile ce le ascundea - lanțurile Sfântului Petru și, Moise, gigantul lui Michelangelo. De data aceasta am apelat la casca de ascultare și am urmărit informațiile înregistrate pentru vizitatori. Picioarele lui Moise erau înnegrite de atâtea mângâieri, ceea ce, spre rușinea mea, am făcut-o și eu.

Am luat-o agale spre hotel, mulțumit de împlinirea planului meu. De Capela Sixtină nu mai putea fi vorba. Toma, se odihnea la o masă, pe terasa din fața hotelului, sorbind tacticos dintr-un fel de halbă, plină cu bere cu guler. M-am alăturat și în câteva cuvinte l-am lămurit în privința itinerariului parcurs.

„Acum că ți-ai făcut plinul, hai cu mine să aleg câte ceva pentru acasă...” Am răscolit ceva magazine, și mai mari, și mai mici și, seara, cu brațele pline, târând picioarele

obosite, ne-am întors la hotel pentru ultima oară. A doua zi, un avion 'adevărat', în care Toma a ațipit pe loc, uitând de tractorul zburător, ne-a debarcat pe amândoi la Băneasa.

„Știi, mă bucur că n-ai făcut o prostie. Aici este locul nostru. Poate mai mergem undeva împreună...” „Ar fi grozav, tovarășe Director General.” „Ești o figură, tovarășe Boris!”

A doua zi, bărbierindu-mă în baie și ascultând știrile transmise la radio, am înlemnit. Se relata, cu lux de amănunte faptul că, un sculptor ungur, un apucat probabil, a mutilat cu ciocanul Pieta. O admirasem și la dus, și la întors, încercasem chiar s-o mângâi, când am fost admonestat, și asta doar cu o zi înainte...De atunci, această minune a sculpturii, a fost închisă într-o cușcă de sticlă pentru a fi protejată de pornirile barbare ale iubitorilor de artă. Diapozitivul meu păstrează mărturia unor vremuri când, se pare că, oamenii nu se dedau la astfel de manifestări exaltate...

Mi-am adus aminte de ceva similar, întâmplat la Moscova, unde un student exaltat de la arte, a înfipt cuțitul în pânza lui Repin, ‘Ivan cel Groaznic omorându-și fiul’ de la muzeul Pușchin, mi se pare.

Gustul amar, care m-a copleșit, mai dăinuie încă...

4 august 2013

București

II
T A N Z A N I A
1 9 7 5

- 1 - Boris**
- 2 - Nicușor**
- 3 - Petrică**
- 4 - Dna Negoită**

Trei ani am păstrat cu sfințenie amintirile întipărite pe meleagurile Saharei, cu o amprentă aparte lăsată de Hoggar. Cine mai putea visa la o nouă încercare a mult visatului meu **dor de ducă**, ținând cont de realitatea acelor vremuri, când, doar profesionalismul

meu recunoscut, cu jumătate de gură, mă ținea în atenția celor din sistem. Eram bun, dar nu prezentam încredere. Scăpat, ca prin minune, din convoiul deportării siberiene, deci martor viu al binefacerilor ocupației sovietice din Basarabia, însurat cu o șvăboaică cu tatăl plecat cu nemții în retragere și înmormântat la Düsseldorf, cam slobod de gură, și altele...

Și totuși, s-a mai trecut o dată peste principiile sistemului. Echipa noastră de geologi și preparatori de minereuri din Tanzania nu-și putea continua activitatea din lipsa unui laborator chimic care să ateste rezultatele cercetărilor. Cei de la Universitatea din Dodoma, capitala administrativă a Tanzaniei, refuzau să se implice. GEOMIN, instituția care reprezenta România în problemele legate de contractele cu partenerii externi, a sugerat trimiterea urgentă a unui inginer chimist și, cum aveau destui în conducere care mă cunoșteau, dar mă și simpatizau, au lansat numele meu. De

ce numele meu?...Am aflat mai târziu. Veștile despre condițiile de viață și de muncă din cadrul unității înființate de români nu erau încurajatoare. Doi candidați propuși de GEOMIN au refuzat. Îi cunoșteam. Profesional nu aveau ce căuta acolo iar teama i-a scutit de această experiență. Așa am primit eu invitația. Nu mă așteptam la așa ceva iar surpriza m-a prins visând la ceea ce sădise în mine amintirea unchiului Alex.

Reținusem din copilărie locuri și întâmplări în care acel hoinar fără de astâmpăr se implicase cu trup și suflet. În acea perioadă nu putea fi vorba de Tanzania anului 1975, ea nefiind constituită încă, dar exista Kilimanjaro cu aproape cei 6000m ai săi, purtând o căciulă veșnică de zăpadă, muntele cărunt, cum i se mai spunea, ca un paradox al Ecuatorului, de care era despărțit de doar 3 grade latitudine sudică, exista lacul Victoria, exista ceea ce astăzi este cunoscut ca una din cele mai celebre rezervații naturale din Africa și din lume, parcul Serengeti,

exista amintirea celebrului explorator scoțian David Livingston (1813-1873) medic și misionar, care, după ce descoperise, urmând cursul fluviului Zambezi, formidabila cădere de apă, Cascada Victoria din Zambia, o luase spre Nord pentru a ajunge la izvoarele Nilului, când a semnalat, pe teritoriul viitoarei Tanzanii, existența Lacului Nyasa, exista Zanzibarul, cu înfricoșătoarele povești legate de comerțul cu sclavi,...

Toate acestea pluteau ca într-o ceață deasă în imaginația mea, iar poveștile, sau, fanteziile unchiului Alex, au fost scoase la iveală de neașteptata propunere. Pus pe jar, am început să mă documentez.

Și eu știam de condițiile dificile în care lucrau colegii noștri, de bolile care bântuiau, ca să amintesc doar de febra galbena, paludismul sau boala somnului, de condițiile climatice nu tocmai favorabile europenilor, de unele vietăți nu tocmai prietenoase, dintre care scorpionii și viperele ocupau un loc de frunte.

Toate acestea trebuiau puse în balanță, în deplină înțelegere cu familia. Bolile puteau fi prevenite în parte cu injecții și cu chinină, dar nu neapărat cu plăcere. Chinina face ea și bine, și rău. Condițiile contractuale s-au adeverit în multe cazuri a nu fi chiar literă de lege. Mi s-a propus un contract pentru șase luni, cu posibilă prelungire și cu eventuală trimitere a familiei în vacanța de vară - soția și fiica. Era tentant. Dar, ca la noi, nimic sigur. Totuși, am acceptat. Și au început pregătirile, cumpărăturile. Aveam ceva experiență câștigată în Sahara Algeriană. Tot clima era cea care hotăra îmbrăcămintea, rezerva de medicamente, ceva băutură. Cărți de specialitate și indispensabile ”Engleza fără profesor” a lui Levițchi.

O surpriză plăcută a venit la plecare. Cursa de avion era până la Cairo unde, conform programului de zbor, trebuia să rămân trei zile. Asta da surpriză, mi-am zis! Pe loc lecturi urgente privind Egiptul, planuri de

acțiune, ochii în tavan. Mai putea dormi cineva în astfel de circumstanțe?!

Un zbor liniștit, fără escale tehnice, un taxi și adresa Agenției noastre Economice, pentru înregistrare și unele informații. Drumul de la aeroport a fost o încântare. O șosea largă, bine asfaltată, pe un parcurs impresionant. O trecere în revistă a unei arhitecturi nesperate, a unui șir nesfârșit de vile, una și una. Opulența era la ea acasă. La Agenție a fost util, fiind îndrumat la un hotel ieftin și central! În schimb, promisiuni zero pentru obținerea unor bilete la o excursie pe Valea Regilor. Nu, și nu!

Hotelul era chiar ieftin, dar eram singur în cameră și deci stăpânul meu. În planul de acasă mai erau trei lucruri de îndeplinit: Piramidele, Muzeul de Egiptologie și Alexandria. Dacă nu reușeam, aveam rezerva altor trei zile la întoarcere.

O plimbare pe jos, fără hartă, la inspirație, mi-a confirmat părerea că era vorba de un oraș foarte mare, cu foarte multe contraste, la

vedere, cum se spune. Centrul, cu edificii impunătoare, cu vitrine bogate în lucruri europene, magazine specializate pe îmbrăcăminte din piele de o calitate deosebită, vitrine strălucind de aurul bijuteriilor și al ceasurilor elvețiene, chioșcuri cu băuturi răcoritoare pregătite pe loc din fructe exotice expuse în fața însetatului. Numărul și aspectul arhitectonic impunător al moscheelor mă făceau să realizez că mă aflu într-o mare metropolă în care Islamul era la el acasă. Orice încercare de a depăși în plimbare granițele acestui conglomerat al opulenței aparente, te introduce într-o altă lume, iar contrastul de care te izbeai, te trimite în diversitatea dureroasă a realității noastre umane. Extremele erau evidente. Orașul place dar te și obosește cu forfota orientală. Și eu care mă laudam cu inepuizabila mea condiție fizică. Important e că m-am odihnit bine după o noapte liniștită. Urma o zi plină de emoții: Piramidele și Sfinxul de la Giseh (Gisa).

După o scurtă cursă cu taxiul, te pomenești în deșertul nisipos lăsând în spate orașul precum o oază. Drumul dinspre Cairo merge oarecum din Est spre Nord-Vest, trecând destul de aproape de Sfînx, taxiul debarcându-mă cam prin centrul platoului. În față se profilează siluetele celor trei mari piramide, Kheops, Khephren și Mykerinos. O ieși pe jos prin nisipul abundent, printre zeci de ofertanți cu cămile ascultătoare, refuzi preocupat de scopul vizitei, dar și de reputația de șmecheri de care se bucură aceștia și, plin de emoție plimbi privirea de la stînga la dreapta pentru a localiza pozițiile celor trei giganți și să încerci să recunoști numele lor istorice. Poziția lor este exact inversă celei enunțate mai sus, urmînd, parcă, o linie ascendentă dinspre Est spre Nord-Est, să zicem, cam la 45 de grade față de orizontala imaginară Est-Vest. Mărimea piramidelor crește și ea în această ordine culminînd cu piramida Kheops, cea de a 7-a minune a lumii antice.

Rotind privirea cauți Sfinxul legendar pe lângă care ai trecut în graba taximetristului. Îl zărești mai spre stânga-spate, parcă așteptând să fie și el luat în seamă, strivit de complexul dimensiunii sale, în raport cu fascinația gigantilor.

Curioasă siguranța cu care m-am apropiat de aceste nestemate tehnice ale trecutului omenirii și mulțumești în gând celor care ți-au deschis calea cunoașterii, într-un învățământ de mare paletă informațională. Acei dascăli predau în cunoștință de cauză. Sistematic, liceele de vază, organizau excursii peste hotare, în centrele cele mai ispititoare ale lumii de peste hotare, pentru profesori și elevi. Da, Da! Pare neverosimil pentru cei ce au avut neșansa de a apuca interminabilul șir de "îmbunătățiri" ale sistemului educațional de la noi. Și culmea, acest proces nefast continuă și-n zilele noastre. Da, mă mișcam pe platou ca și cum venisem să revăd lucruri dragi, lucruri

acumulate din instruire, dar profund pătrunse în memoria mea.

Cum colosul Kheops era ținta primară, fiind și singura piramidă cu acces pentru turiști, cu vizitarea camerei mortuare, m-am îndreptat spre șirul de vizitatori de la intrare. În clipa în care am intrat în interior, am simțit că atmosfera mă copleșește. „Boris, prietene, calmează-te și profită!”, un sfat salvator pe care mi l-am dat, m-a îndrumat în spatele grupului, pentru a evita presiunea celor din spate și a putea observa mai în voie interiorul minunii care dăinuie de milenii bune.

Totul era clădit din blocuri imense de granit, șlefuite în forme paralelipipedice, fiecare cântărind 2-2,5 tone, așezate perfect unele peste altele, fără nici un fel de liant, fără nici un fel de spații libere între ele. Auzisem acest gen de povești și, curios m-am înarmat cu o lamă de ras. Am încercat să introduc lama între doua blocuri astfel șlefuite, astfel așezate, și m-am lăsat convins.

Ceea ce m-a impresionat și mai mult a fost planul înclinat ce se deschidea chiar din încăperea în care ne aflam, ducând spre sus, format din aceleași blocuri de granit paralelipipedice, dar având dimensiuni mai mari. Totul perfect șlefuit, perfect îmbinat. Era, de fapt, Marea Galerie, calea de acces spre interiorul piramidei, spre centru, spre camera regelui, atracția vizitei. Un fel de galerie adiacentă permitea avansul. Ghidul, un tânăr simpatic, cu un debit deosebit, alternând engleza cu franceza, plasat în fruntea grupului, amesteca datele istorice cu cele legate de construcție, supunând atenția turiștilor la grea încercare.

Camera mortuară, sau camera regelui, cu pereții din granit roșu, ca și sarcofagul de altfel, îți cam taie răsuflarea. În primul rând dimensiunea blocurilor folosite era cu mult mai mare decât cele întâlnite de la intrare. Spunea amicul nostru că ar avea în jur de 80 de tone, ceea ce mi s-a părut neverosimil, ca multe alte lucruri întâlnite. Dar cum aproape

totul pare neverosimil, se acceptă precum un dicton biblic. Sarcofagul, roșu, cioplit dintr-o bucată, golit de presupusele bogății înainte de cuceritorii arabi ai Egiptului din anul 641 e.n., de nu se știe cine, impresiona prin dimensiuni și perfecțiunea execuției. Cu oarecare mândrie nedisimulată, ghidul a subliniat faptul ca lățimea sarcofagului era doar cu un cm mai mică decât lățimea intrării, întrebându-ne pe noi „cum a fost introdus înăuntru?”...Bineînțeles, o întrebare retorică, fără răspuns.

Drumul de întoarcere a fost presărat iarăși de informații privind istoria și construcția mormântului lui Kheops (Khufu). Nu-i de loc simplu să reții date când fiecare pas făcut prin galeria adiacentă îți deturneză atenția înspre protejarea propriei persoane.

Ce pot spune? Că am văzut cea mai înaltă, cea mai mare construcție antică rămasă în viață? Cu cca. 140 m înălțime, cu o latură a bazei pătrate de 227 m, conținând în corpul său cca. două milioane și jumătate de blocuri

de piatră, Marea Piramidă, cum i se mai spune, rămâne la vedere singura Minune Antică din cele șapte consemnate.

Ajuns la lumină, la soare, cu gândul la Sfinxul care mă aștepta, amețit și răvășit oarecum de cele văzute, mi-am propus să fac un tur al piramidei fără să mai țin cont de tremurul picioarelor. Și am pornit de la intrarea care se află în latura nordică, spre Vest, cu încetinitorul. Am ajuns la colțul Nord-Vestic al gigantului, am coborât, dacă se poate spune așa, pe latura vestică și am capotat. Am ajuns cam la mijlocul laturii, m-am sprijinit de prima treaptă a construcției, cam 0,7 m și, privind în stânga-dreapta, am săltat cu ultimele forțe. M-am așezat comod, piatra mi s-a părut mai moale decât o canapea, am lăsat picioarele să atârne în voie și am ațipit. N-a durat mult deoarece un grup șugubăț de copii s-a adunat în fața mea râzând în cor. Am zâmbit, am scos un dolar din cei pregătiți pentru astfel de ocazii și, cu un gest prietenesc l-am aruncat în mijlocul

lor. Hărmălaia care s-a iscat mi-a permis să cobor și s-o tulesc în spre Est, acolo unde zărisem din mersul taxiului Sfînxul. Întorcând spatele Marii Piramide, mi-am adus aminte de una din lecțiile de istorie ținute de mult iubitul profesor C. Dinu de la Liceul Em. Gojdu din Oradea și de cele spuse la o lecție despre Napoleon care, se spune, că, ajuns în fața piramidelor de la Giseh s-ar fi adresat armatei prin cuvintele: „Soldats! Du haute de ces Pyramides, 40 siècles nous contemplent”.

Apropiindu-mă de Sfînx, mi-am schimbat puțin părerea despre dimensiunile monumentului. Da, în raport cu dimensiunile piramidelor din spatele lui, Sfînxul putea să se simtă complexat, dar privit de la picioarele lui, cu capul plecat pe spate, până la ameteală, a trebuit să recunosc că, față de percepția generală legată de mărimile întâlnite în lumea monumentelor, Sfînxul, la rândul său este un colos.

Acest leu, cu cap uman, presupus a fi al lui Khefren (Khaf-Ra), fiul lui Kheops, te copleșește. Numai capul măsoară șase metri! Și se spune că față de corpul leului este disproporționat de mic!? Da, dacă te depărtezi, dacă te învârti în jurul lui, poți accepta părerile specialiștilor. Un corp imens, culcat pe patul de nisip, cu labe enorme, față de care, tu, chiar dacă ai 1,84 m, te simți jenant de mic. Se vorbește mult despre privirea lui care te sfredelește. Dacă te uiți de aproape nu înțelegi nimic dintr-o privire care scrutează orizontul, sau, poate mai bine zis, mileniile, privire pe care n-o întâlnești. Trebuie să te depărtezi pentru a simți, măcar în închipuirea ta, că ai surprins această privire. La un moment dat, mergând cu spatele, găsești distanța, și unghiul optim de observație, te oprești și încerci să-i înfrunți privirea. El nu clipește, tu, da. Ce poți face?! Te mulțumești cu un diapozitiv, două. O greșeală capitală. Ai vrut să immortalizezi ceva ce dăinuie de milenii și, acasă, la doar câțiva

ani, constăți că diapozitivul s-a distrus sub influența timpului scurs.

Am pomenit de milenii, vreo patru și jumătate după unii, vreo șase-șapte, după alții. Oricum, milenii întregi a stat îngropat în nisip, ținând la suprafață doar capul semeț, probabil, pentru a putea urmări curgerea timpului.

A fost o zi extraordinară, obositoare, dacă nu copleșitoare. Seara pe platoul Giseh se organizează spectacolul de ”muzică și lumină”. Am renunțat de epuizare. Primul taxi care mi-a ieșit în cale m-a ajutat să mă desprind de vraja acelor locuri și m-a debarcat la hotel. O noapte, nesperat de liniștită, s-a scurs într-un somn benefic. „Hai, Boris, te așteaptă Alexandria, cu celebra ei faleză!”

O cafea, cum nu beam acasă, pregătită turcește, m-a adus cu picioarele pe pământ. Vibram, pur și simplu. Concluzia, astfel de ”excursii” nu se fac în fugă. Această concluzie avea să fie susținută de fuga prin

Alexandria. Am plecat cu un taxi dintr-o mică piață unde, vreo zece taximetriști, cu gesturi de ademenire, te poșteau să ieși loc în mașina, cam încinsă la soare. În general taxiurile plecau după ce se adunau patru amatori de o excursie pe șoseaua deșertului, spre Alexandria, la cca. 220 km. Era o zi moartă pentru ei. Nici țipenie de amatori. Cel lângă care mă oprisem, nerăbdător și el, m-a făcut să înțeleg că era dispus să facă cursa doar cu mine dacă îi achitam și întoarcerea. Am acceptat bucuros un așa chilipir, chilipir în sensul că-mi cădea la suflet în obsedanta mea dorință de a nu avea coturiști în preajma mea, obicei pe care l-am practicat și în Delta noastră, când închiriam barca doar pentru mine. S-a adevărit a fi o idee și bună și proastă totodată.

Șoseaua deșertică era un drum asfaltat ce străbătea distanța dintre Cairo și Alexandria cam în linie dreaptă, mărginită de o rețea electrică, pe care taximetristul n-o prea lăuda pentru eficacitatea ei nocturnă. Am dat din

cap a înțelegere deoarece în gând a străfulgerat informația hotelierului privind insecuritatea călătorului dată de frecvențele atacuri asupra turiștilor. Să fi fost asta o explicație pentru lipsa de interes manifestată de amatorii de excursii față de călătoria cu taxiul?! Era târziu s-o mai iau în calcul. Mai aveam și amintirea drumurilor sahariene care s-au adeverit a fi mai pașnice decât relatările veșnicilor binevoitori. Totul era O.K. Călătoria a decurs fără incidente și a durat cam două ore.

I-am explicat șoferului că, în primul rând doream să parcurg în mers lin celebra arteră-faleză. A zâmbit și mi-a spus „O.K. Se numește Al-Corniche și leagă cele două părți ale orașului, Est-Vest. Orașul așezat de-a lungul Mediteranei, la Vest de unul din brațele Deltei Nilului. ” S-a învârtit așa fel încât am intrat pe banda interioară, din Vestul arterei, pe lângă minunatele vile, mari, mărețe, distanțate, nu lipite ca pe la noi, astăzi. Nu pot spune cât ține această faleză,

dar știu că omul meu m-a ghicit și nu a făcut economie de opriri pentru a-mi permite să culeg niscai diapozitive. La capătul de atracție al falezei, trăgând un semn șmecheresc cu ochiul, a întors brusc, peste liniile continui și a trecut pe partea ce bordează Mediterana, cu plajele întinse și îmbietoare la îndemână, cu ambarcațiunile angajate într-un du-te-vino continuu, cuceritoare prin formă și culoare. Iarăși eram în domeniul opulenței strigătoare pe care nu puteai să n-o admiri. Gustul amar nu te mai supăra. Vorba românului, „Decât sărac, mai bine bogat!...” Pe această bordură a mării, mult visata Mediterana, opririle le-am dirijat eu, uitând de curgerea timpului. Mai gustasem plăcerea mării nesfârșite cu ocazia ”excursiei” în Algeria, dar spectacolul oferit de Alexandria depășește imaginația. Peste ani, aveam să cunosc o altă faleză celebră în viziunea turiștilor, cea de la Nisa, ambele meritând cu prisosință superlativul.

Și timpul s-a scurs, și taximetristul mi-a arătat ceasul, și s-a uitat spre cer. Trebuia să plecăm pentru a evita noaptea pe drum. Și mi-am dat seama că excursiile nu pot fi făcute în fugă. Parcă am mai spus-o.

Da, Alexandria concepută și comandată de Alexandru cel Mare, purta în istoria sa veche una din cele șapte minuni ale lumii, Farul, și, în plus Marea Bibliotecă, neîncadrată oficial printre minuni, edificii dispărute, din păcate, pe parcursul curgerii vremii, precum și vestigii ale epocii romane, conservate din fericire în condiții nesperat de bune. Aici a fost și motivul unei ușoare indispoziții care m-a cuprins la întoarcere, chiar dacă, îndrumătorul meu a făcut astfel încât să treacă, în fugă, pe lângă silueta coloanei lui Pompei și, și mai în fugă, pe lângă celebrul amfiteatru roman. Puteam să mai spun ceva?! Să pleci în ”misiune”, cum ne plăcea să spunem și să te pomenesci cu o astfel de ”pleașcă”, să hoinărești trei zile printre vechile minuni ale Egiptului Antic,

deloc antic în înfățișarea modernă a capitalei Egiptului de astăzi!

Întoarcerea a fost lipsită de evenimente. Am coborât în fața hotelului, a coborât și taximetristul și m-a îmbrățișat prietenește. S-a depărtat ținând mâna în dreptul inimii...

Ziua a treia am consacrat-o vizitei Muzeului de Egiptologie, cunoscut mai mult ca Muzeul Egiptean din Cairo. De fapt, asta și este, fiind nu numai un imens muzeu, dar și un muzeu specializat pe expunerea aproape exclusivă a antichităților antice egiptene.

Am văzut unele din cele mai mari muzee din Europa, cum sunt Louvre parizian, National Galery sau British Museum din Londra, Muzeul Vaticanului, Pușchin din Moscova, dar nicăieri nu am întâlnit o astfel de consacrare pe o temă strict ”națională”. Peste tot întâlnești acel caracter al expoziției universale care stârnește implicit întrebarea, dacă nu chiar nedumerirea - cum au ajuns în proprietatea lor comori inestimabile aparținând te miri cărei națiuni?! O știre din

2007, mi se pare, anunța deschiderea la National Galery din Australia a unei expoziții de antichități egiptene cu artefacte aparținând Muzeului Louvre. Ca să nu mai spun de cea ce am văzut la British Museum, aparținând antichității în general, celei indiene în special. Ceea ce am remarcat, ba la unii, ba la alții, lucrări dezechilibrate de obicei prin conținut, lasă și în mintea turistului amator, un dezechilibru al aprofundării, al înțelegerii.

Cu această stare de spirt am pășit prin impresionanta intrare a Muzeului Egiptean din Cairo. Holul te ia de la început tare printr-o statuie gigantică, pentru un interior, a faraonului Amenhotep al III-lea, alături de altele mai apropiate de dimensiunile vizitatorilor. Dacă numele faraonului nu-mi spune ceva deosebit, arta execuției antice, conservate de milenii, îți oprește respirația. Din gura unui ghid care însoțea un grup de turiști francezi am aflat că, muzeul deține comori ale Egiptului Antic unit la 3100 î.H., cu circa 130.000 de artefacte la vedere, cu un

număr enorm de piese în depozitele de la subsol, că este unic în lume, în felul său.

Iarăși gândul îmi zboară la ”prădătorii de comori”, de relatările Margaretei, soției, privind existența la Berlin a celebrei insule a muzeelor, unde, pe lângă mult discutatul ”Pergamon Museum” și ”Altarul de la Pergamon”, adus de pe lângă țărmul turcesc al mării Egee prin a doua jumătate a secolului XIX, mai există un muzeu specializat pe antichitățile Egiptului.

Urmând, la o mică distanță, pașii grupului de turiști amintit, mă simt mai în voie. Dacă te apuci să citești denumirile obiectelor expuse, nu mai apuci să vezi mai mult de o încăpere. Așa, totul se simplifică. Încăperile parterului, pline de vitrine conținând papirusuri, monede din aur, argint, bronz, mici obiecte găsite în mormintele faraonilor, și nu numai, multe culese cu ocazia dezvelirii ruinelor îngropate de nisipul deșertic.

Am spus că prezența ghidului simplifică lucrurile dar, trebuie să asculți în urma

grupului în mișcare și să te apleci asupra celor auzite într-o fugă continuă, pentru a nu pierde contactul cu premergătorii tăi. Încăperile sunt multe, împărțite pe probleme legate de categoria artefactelor, de perioadele istorice, de mai știu eu ce. Nu este ușor. Avantajul meu este că nu sunt un cunoscător, ci un curios, care se încarcă de plăcere, încercând să rămână cu ceva. Și rămâi cu o deosebită admirație pentru acest trecut glorios, despre care știm, încă, prea puține.

Trecerea la etaj, enorm, dar mult mai odihnitor pentru vizitator și, unde se pretinde a fi păstrate adevăratele piese de rezistență ale muzeului, aduce o relaxare. Piese expuse sunt mari, sarcofage regale, statui cu chipuri de faraoni, obiecte provenind din mormintele acestora, atâtea câte s-au putut salva, mumii. Spațiile dintre piesele mai mari sunt bine gândite permițând observarea obiectelor din unghiuri diferite, folosirea aparatelor foto și a blitzurilor interzisă, atât de supărătoare pentru ochii încordați ai

amatorilor de frumos și liniște. Este, într-adevăr, copleșitor. De oboseală să nu mai vorbesc. Vrei să rămâi cu ceva?, cumperi un ghid al muzeului ca să-l răsfoiești peste ani, tânjind după o nouă ”excursie profesională”...

Când am părăsit muzeul, mi-am propus să-l revăd la întoarcere. O să vedeți că aceste promisiuni nu se realizează aproape niciodată. Mereu apar noi și noi tentații, renunțări, scuze.

În drum spre hotel, am băut o porție dublă de suc făcut la botul calului și, cu pași nesiguri, datorați amețelii acumulate în muzeu, mi-am dat seama că eram deficitar la condiția fizică, cu tot tenisul practicat sistematic.

După un zbor liniștit urmat de o escală tehnică de opt ore la Nairobi, capitala Keniei, m-am pomenit într-un aeroport destul de modest, pentru faima locurilor evocate de unchiul Alex, cu restricție la depășirea perimetrului, cu unele probleme rezolvabile,

din fericire, legate de transferul bagajelor la celălalt aparat de zbor. Îmbrăcat bine ca într-un martie bucureștean, m-am pomenit transpirând ca într-o saună. A trebuit să mă rog, în fel și chip, ca să am acces la bagajul meu și să mă echipez ca pentru Ecuator.

Eram la ora amurgului, când, ieșind pe terasă, am zărit pentru prima dată, silueta muntelui veșnic înzăpezit, Kilimanjaro.

„No, unchiule dragă, n-ai vorbit în zadar despre hoinărelile tale atât de hulite! Iată-mă la poalele gigantului african, la doi pași, măricei, Sud de aeroportul din Nairobi, imediat dincolo de granița care desparte Kenia de Tanzania. Muntele cărunt aparține geografic Tanzaniei, dar se află de fapt pe un teritoriu ”comun” al celebrelor ”Safari”, ce se desfășoară pe ambele părți ale unei frontiere convenționale, în zona climatică a Ecuatorului.

Cum aveam câteva ore bune de așteptare, am scos o cărțuție despre niscai țări africane publicată de Editura Științifică prin 1956,

pentru popularizare. Nu se vorbea de Tanzania, la acea vreme nefiind, încă, constituită prin unirea dintre Tanganica și Zanzibar. În timp ce răsfoiam, urmărind în același timp anunțurile care apăreau cu privire la zboruri, am tras o sudalmă neaoșă.

Nu mai aveam chef de escale tehnice, sau mai știu eu de care, și m-am pomenit, totuși, cu una nesperată - oprire la Mogadiscio, capitala Somaliei. Privind pe o hartă a Africii mi-am dat seama că, în loc s-o luăm spre Sud, spre DAR ES SALAAM, trebuia să mergem spre Nord-Est și, abia apoi spre Sud. Era vorba de o escală scurtă, dar cu o mare abatere. Nimic de făcut! Ironia era că Mogadiscio făcuse și el parte din aventurile unchiului Alex și eram convins că, undeva, acolo, unde hoinărea prin Eternitate, a zâmbit șugubăț. Mogadiscio făcea parte din colecția lui de povești cu pirații de la Cornul Africii.

Planul de zbor a fost respectat cu strictețe. Am aterizat la Mogadiscio, doar pentru o escală "tehnică" de o oră, am rămas în avion,

apoi am survolat Oceanul Indian și, și în sfârșit am ajuns la Dar, cum i se spunea curent capitalei Tanzaniei. Tot staful de la SILVERSANDS era la aeroport. Miclea, șeful misiunii economice, Nicușor, Nikos, Petrică și un reprezentant al Ambasadei, un fel de Consul, Roman. Toți m-au îmbrățișat cu căldură, cu urări de succes, succes de care, să fie vorba, ei aveau cea mai mare nevoie. Mi-a întins mâna și consulul și m-a întrebat, în șoaptă, dacă fac ceva sport. Când a auzit de tenis și de ping-pong, s-a luminat la față și mi-a prorocit că vom fi prieteni. „Voi veni să te văd la laborator să organizăm ceva meciuri, aproape de voi, la motelul unor evrei veniți din România. Plăcut să fii luat cu atâta bunăvoință!

De la aeroport, Miclea ne-a invitat în RangeRoverul lui, de fapt al Agenției, și ne-a condus pe mine, pe Nikos și pe Nicușor, șofând personal, până la sediul „Siversands”, de pe malul oceanului, la cca. 20 km de Dar. Era prima oară în viață când am mers pe

stânga, o moștenire de la coloniștii englezi. Mi s-a părut curios. Silversands era o bază împrejmuită cu un gard de sârmă, dar nu din sârmă ghimpată, cu o poartă largă, larg deschisă în așteptarea noastră. Petrică, topograful, a mers cu mașina bazei, un ARO cu pânză, avându-l la volan pe simpaticul șofer, de prin partea locului, Victor.

Baza, amplasată chiar la malul oceanului, cu instalațiile pilotului de prelucrare a nisipurilor titanifere, majoritatea sub cerul liber, cu trei barăci nemțești, bine concepute pentru a fi locuite de specialiștii aduși prin contract, în cazul respectiv din România, o clădire din cărămidă destinată laboratoarelor și birourilor tehnice, o improvizație din patru țevi susținând un fel copertină, umbrar, sub care o masă și câteva scaune asigurau "sufrageria în aer liber", câteva utilaje răsfirate și un alt umbrar improvizat pentru ARO. Cam atât, pe un teren nisipos coborând lin spre apa oceanului.

Ce să spun? Era ceea ce aş fi visat să găsesc fără să-mi fi povestit cineva despre, pretenţios spus, Baza de Cercetare. Mi s-a repartizat o cameră într-una din barăci, provizoriu, până la terminarea celei care trebuia să fie gata înprospătată, dar, zugravii o lungiseră cu pregătirile. Nu eram deranjat. Eram în schimb în culmea "fericirii". Să te pomeneşti în inima Africii, în Tanzania visurilor unui copil care nu avea habar de geografie sau istorie, ci se hrănea cu povestirile unui unchi năbădăios, pe malul oceanului Indian, zi şi noapte, cu o plajă ce se întindea pe zeci de kilometri, era peste aşteptări.

Întinericul ne-a prins la taclale, în jurul câtorva sticle de băutură aleasă, aduse special pentru sărbătorirea sosirii mele. Nikos nu mai contenea să-şi etaleze bucuria şi, spre îngrijorarea mea, care-i cunoşteam meteahna, se străduia să pară cât se poate de treaz, fără să reuşească. Scăpasem de problemele din ţară, unde un alt Nicolae îmi fusese dat,

cumva, în custodie, și iată-mă, la mii de kilometri distanță, pricopsit cu un Nicolae al II-lea, cum mi-a trăsnet prin cap, aducând o umbră peste starea mea de încântare. Obosit, căci obosit eram, am propus s-o mai lăsăm și pe altădată și m-am și săltat de la masa ”festivă”.

Nicușor, geologul grupului, m-a condus la baraca unde avea apartamentul, fiind familist, m-a lăsat în camera mea provizorie, pregătită cu toate cele, să desfac bagajele și să mă acomodez. Când să plece, văzând o dihanie ce se mișca lent pe lângă tavan, l-am întrebat cum pot scăpa de neașteptatul meu coleg de cameră. A râs copios explicându-mi cât de benefice erau aceste șopârluțe într-o cameră, având rolul de a vâna țânțarii. Ceea ce, am înțeles că, nu era de neglijat. I-am dat crezare și, cu chiu, cu vai, am adormit, lăsând, totuși, lumina aprinsă.

M-am trezit devreme, eram cam cu 14 grade longitudine mai la Est decât acasă și la vreo 7 grade sub Ecuator, ora Bucureștilor

era 6 a.m., iar pe aici, pe la Dar, 7, ca la Moscova. Am sărit din pat și am ieșit să văd dacă oceanul mai era acolo unde-l lăsasem înainte de culcare. Încă totul îmi părea a fi un vis. Apa, ușor unduită, m-a trezit la realitate. Am străbătut cei vreo 25 m dintre baracă și țărm, coborând o ușoară pantă nisipoasă și, lăsând papucii în spate, am intrat în apă până la genunchi. Am închis ochii și am trimis un salut unchiului Alex. „Dragă unchiule, nepotul tău Bob te salută, cu picioarele în oceanul Indian!...”

Părea totul atât de neverosimil încât aveam de gând să cer o zi de liber pentru a o lua de-a lungul plajei, care se întindea promițător, și spre stânga, și spre dreapta. Cum ceea ce trebuia să fie sediul micului meu laborator era în zugrăveală, așa s-a și întâmplat. După un mic dejun luat sub copertina ”salonului de vară” împreună cu Nikos, geologul și topograful fiind deja plecați pe teren, înarmat cu câteva sfaturi

amicale, am pornit-pe plajă spre stânga, adică, spre Nord.

Nu știam încotro să-mi îndrept privirile. Apa, cerul, plaja înaintând spre hăt-departe, toate mă furau. De un singur lucru, însă, uitasem. Nikos mi-a atras atenția să urmăresc plaja cu atenție pentru a evita să dau de vreo viperă stând la soare, care călcată pe coadă, se zburlește și atacă. Am parcurs câțiva kilometri fără să dau de nici o dihanie, dar, totuși, am scos papucii de plastic, o mică armă defensivă în mână, și mi-am continuat drumul prin apă până la glezne.

Nisipul fin este comparabil cu al nostru de la Mamaia. Aici jocul mareei, important prin mărimea fluxului și refluxului, aranjează lucrurile să fie cum sunt. Dacă fluxul aduce cu abundență scoici mărunțite, crabi neastâmpărați și tot felul de "trofee", refluxul face curățenie lăsând doar nisipul fin și "piesele" mari, de muzeu, atât de căutate de turiști.

Apropo de trofee, în mersul meu molcom, am zărit pe mal, puțin în fața mea, o piesă gigantică. Am ieșit din apă și m-am apropiat cu emoție. O carapace goală de broască țestoasă, măsurând cam 75/60 cm, enormă pentru un ageamiu ca mine, sta la soare, aruncată pe spate. Am studiat-o cu emoție și negăsind pe nimeni înăuntru, am încercat s-o repun în poziție normală. N-a fost chiar așa de simplu. Nu știu de ce, am căutat prin jur o creangă, ceva băț, dar negăsind nimic, am făcut ceea ce trebuia făcut de la bun început, să folosesc brațele, mai bine zis palmele. M-am opintit oleacă și am reușit. Era altceva s-o vezi pe burta ei, chiar dacă nu era cine să-și scoată lăbuțele, care în cazul de față, ar fi trebuit să fie niște labe adevărate. Țăsta era într-adevăr un trofeu pe cinste, dar ce să faci cu el?! N-ar fi încăput în nici o valiză.

Am revenit cu picioarele în apă și mi-am continuat drumul. Nu știu să spun câți kilometri am făcut de la baza noastră, când, încruntându-mi puțin privirea, am depistat în

față ceva care semăna a așezare omenească. M-am gândit la motelul aparținând evreilor români de care mi-a pomenit Nikos, dar și consulul Roman când m-a abordat la aeroport. Am întins puțin pasul, cuprins de o curiozitate stranie. Cum mă vor primi, pe nepusă masă, era întrebarea ce s-a cuibărit în mintea mea.

Și m-au primit ca pe unul de-al lor. Când m-am apropiat de camping, căci așa semăna a fi, o mamă, probabil, ținând de mânuțe doi băieți, mi-au ieșit în cale strigând „bine ai venit, Boris!” Mămica m-a îmbrățișat, a pronunțat Gabi, mi-a prezentat și flăcăii - Samuel și Victor - m-a îndrumat spre o terasă cu mese, ne-am așezat și, și am rămas în expectativă, așteptând, parcă, să înceapă celălalt. A apărut un băiat localnic, îmbrăcat în alb, cu o tavă plină cu sucuri, diferite, cu bere, și o farfurie cu fructe exotice, dintre care numai bananele îmi erau cunoscute. Ce era să fac? Am pornit-o eu.

„Cum ai știut cine sunt?!...” „M-a sunat Roman, mi-a spus că ai sosit, că duminica te va aduce aici să jucați ping-pong, și atât.” „M-a abordat la aeroport, dar am considerat că era un gest de politețe...” „E un tip grozav. O să vă înțelegeți bine. Vine și Nikos.” „Eu am plecat de unul singur profitând că locul meu de muncă nu era pregătit...” „Boris, joci bine ping-pong?” „Victor, cum îi spui pe nume?” „Tu cum îi spui?!” „Lasă-l Gabi, eu sunt prieten la cataramă cu toți copiii.” „Vreau și eu să spun Bohris...” „Da, dragă Samy, o să fim prieteni și o să jucăm toți ping-pong.” „Ai să stai la noi și noaptea?” „Nuuu, dragă Victor, trebuie să lucrez cu Nikos, dar am să vin des pe aici, îmi place mult.” „Uite că vine și Aby, soțul.” Un bărbat, cu o înfățișare blajină, mi-a strâns mâna spunând „bine ai sosit, Boris! Trebuie să vină și Misha, fratele meu.” Totul a mers ca la carte. Cum să nu te simți bine când ești primit ca-n familie.

Drumul de întoarcere l-am făcut cu picioarele în apa caldă a oceanului, preocupat de cele întâmplăte, puțin chiar contrariat. „Oare ce hram poartă acest Roman?! Îi adună pe toți romanii la un loc ca să ce? Se vede că-s proaspăt plecat de acasă. Om trăi și om vedea!...”

Ajuns acasă, doar casă avea să-mi fie un timp, m-am pus pe inspectarea Bazei. Cu coada ochiului mereu spre oceanul de care nu mă puteam desprinde, m-am învârtit printre cabanele de locuit, cum aveam să le spunem barăcilor, trei în total, așezate ca într-un careu, cea mai apropiată de țărm fiind a lui Nicușor, care-și aștepta familia, cea din mijloc, baza careului, era cea în care urma să locuiesc eu și Petrică, iar a treia, a lui Nikos, care visa și el la familia în așteptare. Camere erau destule, iar cabanele împărțite în câte două apartamente, cu intrări separate. Apartamentele erau prevăzute cu bucătării cu plită electrică, cu baie cu dușuri și grup sanitar. Ferestrele erau prevăzute cu plase

contra insectelor, dușmanul principal fiind reprezentat de țânțari. Am mai spus-o, împotriva țânțarilor ne bazam și pe șopârle, a căror prezență a devenit acceptată fără rezerve.

Laboratorul urma să funcționeze într-o clădire din cărămidă, înălțată cam la un metru de sol pentru a nu fi scaldată de eventualele valuri ale oceanului, liniștit în general, dar nu fără surprize. Dincolo de această clădire se întindea domeniul lui Nikos, de prelucrare a nisipurilor, pentru valorificarea Titanului și a Zirconiului, prin procedee gravitaționale umede, pe mese vibratoare sau în cicloane. Stația arăta bine, iar Nikos, un specialist de clasă.

Am colaborat cu el și în țară, pe șantierele nucleare. Un suflet mare, sub un control labil. Nu prea înalt, mai degrabă scund, cu ochi albaștri, dar nu de securist, cum se spunea în glumă, cu un chip plăcut. Ce mai, un bărbat bine!

Meteahna de care am pomenit în treacăt era nenorocul vieții sale. Băutor de tărie, dar și de orice altă băutură alcoolică, devenit sclavul propriei lipse de voință, se acuza de vina de a fi provocat nașterea cu handicap a celui de al doilea copil, un băiat de o frumusețe rară. Cătălin manifesta o întârziere în dezvoltarea intelectului ceea ce nu era vădit decât în relația directă. Luminița, cu doi ani mai mare, finuță, frumoasă, sclipitoare în atitudine și conversație, echilibra starea de lucruri, inerent dureroase, în familie. La sosirea mea și-a manifestat zgomotos bucuria. Între noi exista un respect profesional deosebit iar colaborarea devenise proverbială. Era nerăbdător să-și vadă copiii care urmau să sosească, zic eu, spre binele lui. Din păcate formalitățile trenau, și nu numai din motive birocratice, dar, dar și din sforile care se trăgeau de către foștii lui colegi, care visau să-i ia locul. Era ceva la ordinea zilelor de atunci.

M-am apropiat de ARO-ul nostru la care meșterea ceva Victor. Vorbea engleza cu un accent atât de nostim încât era o plăcere să-l asculți. Mai rupea și ceva pe românește, gesticula foarte expresiv. „Ce faci, Mister Devid? Place la mașină? Mister Micle are mai bună. Știi condus?...” Da, știu și-mi place. Acasă am avut Fiat, acum am Dacia românească. Tu mă înțelegi când vorbesc?” „Da, da, înțelege eu veri bine... vrei să merge cu Aro?...” „Da, să încerc puțin...” Și m-am urcat la volan. Motorul a pornit la prima cheie și am urnit mașina de pe loc. Victor a zbughit-o spre poartă și a deschis-o larg. Am ieșit dar nu mă simțeam confortabil, căutând să mă înscriu pe stânga. Am căutat un loc de întoarcere și am dus mașina la locul ei de sub umbral. „Veri gud, veri gud, mister Devid. Place la eu...”

Găsisem o nouă jucărie, un mod de a-mi petrece timpul liber. Nikos s-a apropiat râzând. „Bine că n-a fost Miclea pe aici. Să vezi cum te-ar fi apostrofat...” „Nu mi s-a

părut un dur și, pe urmă, conduc de atâția ani...” „Ei, cu mine are el ce are. S-ar putea să te vrea aliat împotriva mea...” „Ce are cu tine?! Se bagă în meseria ta?!” „Se bagă el în toate, ai să vezi...se bagă și Doamna lui...” „Vorba ta, o să văd...”

Tipul, bine făcut, manierat, vorbind fluent o engleză clasică, europeană așa spune, foarte apreciat de ambasadorul care avea în subordine Tanzania, Kenia și Madagascarul, mereu trimis în misiuni economico-politice, locuind la Dar Es Salaam într-un apartament superb, cu Rover la dispoziție, câștiga pe loc încrederea interlocutorilor. Dar, o trăsătură aparte, te făcea să-l rumegi puțin trecând de aparențe. Critica deschis, ca să nu spun zgomotos, treburile de acasă, contrapunând starea de lucruri și fapte din lumea ”civilizată”, lumea ”Vestului Sălbatec”, atât de evocată, e drept în surdină, de sărmana noastră intelectualitate autohtonă.

Scriind, mai bine zis, evocând aceste amintiri după aproape 40 de ani, eu,

rigurosul, îmi dau seama că sunt împins, fără să vreau, de încălcarea cronologiei evenimentelor. Știu că nu amănuntele legate de aspectele profesionale mă preocupă în redactarea acestui "jurnal de amintiri", dacă pot să-i spun așa, care pentru mine sunt perimate și fiind de strictă specialitate nu pot trezi un cât de cât interes. Mă pomenesc săltând peste această cronologie împins de aspectul aleatoriu al amintirilor. Îmi propun să n-o fac, dar libertatea care ghidează lumea scrisului, mă absolvă, deseori, de această vină.

Dacă îmi permit luxul să mai și înfloresc, sau, și mai grav, să bat puțin câmpii imaginației, atunci, și așa flămând de libertate, am să folosesc această ocazie pentru a mă îmbuiba cu "această" libertate, și nu alta, în compensație cu cea lăsată acasă.

Astfel, sărind peste timp, pot să continui povestea lui Nikos, a cărei familie, a poposit la un moment dat, pe acele meleaguri, binecuvântate de mine. Doi copii, chiar

minunați, Luminița de 12 ani, și Cătălin de 10 ani, au adus atmosfera familiilor lăsate acasă. De frumoși, erau amândoi frumoși. Luminița, cuminte, gingașă, ocrotitoare față de frățiorul ei mai mic, era după el ca o umbră. Cătălin, retras, aparent timid, nu ieșea din cuvântul surioarei, mai mari.

Dacă contactul cu Luminița a fost absolut normal, cu frățiorul, frumos ca un portret din vechile icoane, s-a desfășurat puțin altfel. Pus în gardă, la un moment dat de Nikos, l-am abordat chemându-l la plajă, să căutăm scoici, trofee. A răspuns stângaci, dar bucuros, se putea citi din privirile lui, luându-mă cu Dle David. I-am explicat că, "aici", pe plaja oceanului Indian, lumea își spune pe numele mic. „Știi, copiii pe care i-am cunoscut și acasă, și aici, toți, dar absolut toți, îmi spun Boris. Ai să vezi când vom merge la Victor și Samy.” ”Care Victor și Samy?!...unde sunt?” „Ai răbdare!...Aici totul se face fără grabă...o să vezi duminica...o să-ți placă...facem o mică baie,

bine?” „Mi-e frică, nu știu să înot...” „Te învăț eu...nici nu le spunem lui mami și tati...le facem o surpriză...” Și a făcut Cătălin prima baie în ocean. Era în culmea fericirii. Îl țineam cu o mână sub piept făcându-l să creadă că înoată. Când ne-am întors din mica noastră escapadă, mă ținea de mână. Seara, m-am trezit cu Nikos plângând. Ținea să-mi mulțumească. Pentru ce?! De când mă știu am fost prietenul copiilor care mă respectau apelându-mă Boris. Și au fost destui...

Am făcut acest ”Lob peste timp”, vorba lui Gogu Viziru, primul mare tenisman român, pentru că în perioada care s-a scurs până la sosirea familiei lui Nikos, s-au întâmplat destule, și bune și rele, în care acest prieten mi-a dat multă bătaie de cap.

Se întâmplaseră destule rele și până la venirea mea, dar discreția celorlalți, lăudabilă de fapt, m-a scutit de astfel de informații. Într-o duminică, am primit vizita Familiei Miclea care mi-a adus o mașină de bunătați

de-ale gurii: ananas, mango, piersici, roșii, morcovi, ceapă, cartofi, zahăr, sare, iaurt. Pentru mine viața nu este scumpă. Cheltuiesc cam 20 de șilingi pe zi din cei 68 diurnă și practic nu duc lipsă de nimic. Doamna este drăguță, dar cam plină de sine. În schimb copiii sun foarte drăguți și bine crescuți – o fetiță de de 12 ani și un băiețel de 5 ani.

A fost o vizită plăcută până în clipa în care Miclea m-a chemat la un pahar de vorbă. A fost, însă, și o discuție de informare, ceva premeditat, prin care m-a pus în gardă în privința lui Nikos. Prea multe "abateri" de la disciplină, de la morală. Știam la ce se putea referi, dar pot spune că am avut un gust amar. Situații penibile în clipele lui de beție, încurcături cu femei localnice, prea multe zile de mahmureală, și toate acestea în văzul celor din jur pe care-i coordona. Cel mai rău mi-a picat finalul discuției când mi-a cerut să-l iau în custodie, să-l țin sub observație, ca o sarcină de serviciu. Alternativa era expedierea în țară cu toate consecințele de

rigoare. Nați-o bună, că ți-ai dres-o! Acasă lăsasem un Nicolae, prieten și rudă, sculptor la vârful carierei, portretist fără pereche, pe care, împreună cu sora lui, aveam misiunea de a-l feri de tentații. Doar fusese elevul preferat a lui Romul Ladea, și cum așchia nu cade departe...! Și acum, vorba mea, Nicolae al II-lea, coleg și prieten.

Colac peste pupăză, a doua zi, baza noastră a fost vizitată de reprezentantul României la Dar Es Salaam, ambasadorul Drânceanu. S-a plimbat cu noi printre instalații, a intrat în laborator și m-a invitat la o discuție pe malul oceanului. M-am simțit, cum se spune, onorat, dar nu și surprins. Plajele noastre erau un loc excelent pentru destindere. Discuția a fost, însă, scurtă. Făcuse un referat pentru prelungirea contractului meu de la șase luni la un an, la sugestia lui Miclea. Apoi, apoi a venit însărcinarea cu paza lui Nikos. Știa că-i bun profesional, dar că era certat cu morala. „Nu putem să ne permitem un eșec. Tanzanienii

au contactat specialiști australieni care urmează să sosească pentru o expertiză la fața locului. Sunt cei mai buni din lume în materie de valorificare a nisipurilor titanifere și zirconifere. Tovarășe Boris, organizați cum trebuie laboratorul. S-a lucrat fără control analitic, cei de la Universitatea din Dodoma refuzând să-l facă. Aveți grijă de colegul dumneavoastră, să nu ne facem de râs...”
 „Am să încerc, tovarășe ambasador...”

Însăși exprimarea asta cu ”am să încerc” a sunat, chiar și pentru mine, a un fel de vorbă goală. Era în perioada când mă rugam lui Dumnezeu să-i trimită familia. Între timp, trăsnaile lui Nikos se țineau lanț. Ziua mai mergea cum mergea. Noaptea însă folosea tot felul de tertipuri ca să dispară și când revenea, sau era adus de vreunul din muncitori sau de șofer, era criță.

Într-o noapte m-a trezit Victor bătând insistent în ușă. „Mister Devid, mister Nikosi, repede mergem la el...” „Unde să mergem,

Victor?...Nu este acasă?!” „Nou, nou, el este la negri, la bar, merge cu Aro repede.”

Am luat teniși, pantaloni scurți și o bluză și am fugit spre mașină. Victor a părăsit repede șoseaua, a luat-o peste o zonă deșertică, plină de gropi, de tufe. Nu știu cât am mers, știu că am rămas surprins când a oprit în fața unei rotonde, construită cu îndemânare din lemne fasonate, cu ”panga”, cred, un fel de paloș scurt, ceva foarte util undeva în junglă, bun la toate. Barul era o încăpere rotundă, cam de zece metri diametru, cu o masă înaltă pentru servit, ca de bar, cu rafturi la perete pline cu tot felul de sticle și borcane. În spatele tejghelei, manevrând acrobatic, demonstrativ, o sticlă și un pahar, un malac, cum am spune la noi, cu o privire aproape amenințătoare, nu a schițat nici o urmă de intenție de a răspunde la salutul nostru. De-a lungul peretelui circular stăteau în picioare, în poziții relaxate, de așteptare aș spune, patru gealați de culoare și

o femeie de-a lor, aparent tânără, oricum zâmbitoare.

În centrul încăperii, la o măsuță pipernicită, pe un scaun, mai bine zis taburet, stătea aplecat cu capul pe masă, sprijinindu-se pe o mână vânjoasă, aparținând unui individ bine legat, încercând să învingă somnul. Era Nikos al nostru, congestionat, de nerecunoscut.

Cum, aparent, nimeni nu ne acorda nici o atenție, înțelegi din ochi, ne-am apropiat de amicul nostru încercând să-l trezim. Nu a fost chip. Ne-am opintit să-l săltăm, au ieșit ceva mormăieli indescifrabile, am insistat, l-am săltat între noi încercând să ne îndreptăm înspre ieșire. De data aceasta ni s-a acordat o atenție zgomotoasă. Vorbeau în swahili, se pare, ei vociferând, Victor încercând să potolească spiritele. Habar nu aveam ce negociau. Important e că înaintam. Odată ajunși afară, cu un balot recalcitrant care refuza să se sprijine pe propriile picioare, ne-am apropiat de spatele mașinii. Însoțitorii

noștri au devenit mai vehemenți față de Victor, fără ca acesta să se lase intimidat. La un moment dat mi-a strecurat în mână cheile mașinii. Am înțeles ce plănuia și le-am făcut semn gealaților să-l ajute pe Victor pentru a-l urca pe Nikos în spatele mașinii. Au făcut-o, spre surprinderea mea, dar au început să vocifereze amenințător. Cum nu mi se acorda multă atenție, am ocolit mașina, am săltat la volan și am încercat cheia. Motorul a sfârâit încurajator, Victor a urlat un „gău!”, iar eu am cuplat și am demarat fără să mă mai asigur dacă Nikos era o.k.

Nu cunoșteam locul, mai ales noaptea, știam doar direcția, n-aveam cum ocoli gropile sau tufele, nu mă gândeam la confortul lui Nikos și, șofând în viteza a doua, am răzbit până la șosea. Am intrat înăuntru pe poarta lăsată larg deschisă de Victor la plecare și am oprit în fața barăcii lui Nikos. Abia acum am realizat ce se petrecuse, fără a pricepe însă, cum m-au scăpat din mână. Un fior rece m-a scuturat

gândindu-mă la Victor. Oare cum s-a descurcat? Era de-al lor, dar nu era cu ei. Ținea foarte mult la slujba de la Silversands și era gata să sară pentru noi în orice împrejurare. Cel puțin așa gândeam.

M-am gândit să-l bag pe Nikos în casă, pe ne ve, dar intenția a rămas nerealizată. Nikos dormea tun și nu răspundea la nici o încercare de a-l trezi. Parcă așa nu-l văzusem niciodată. M-am așezat la volan, cu gândul să-l aștept pe Victor. Nu puteam să-l las nesupravegheat. Victor a venit spre dimineată. A făcut drumul pe jos, după ce le-a promis că va aduce banii pentru femeia agățată în ajun și pentru băutura consumată la bar. Era vorba de 100 de șilingi, pe care i-am dat lui Victor, după ce l-am târât pe Nikos în pat. Am închis baraca cu cheia, ca să nu am surprize și **I**-am mulțumit lui Dumnezeu că s-a întâmplat în lipsa lui Nicușor și Petrică, plecați pe teren. M-am retras la mine, să fac un duș și să mă pregătesc de o nouă zi când, volens-nolens, trebuia să-mi scutur colegul

meu năbădăios. Doar eram în misiune dictată și acceptată cu jumătate de gură.

Condițiile în care l-am transportat pe Nikos în ARO nu au fost chiar confortabile. Din cauza hârtoapelor peste care a trebuit să zbor, Nikos fără reacții, arăta ca bătut cu bâta. Plin de vânătăi, pornit pe sfadă, aruncând reproșuri ca să nu fie singurul vinovat, m-a pus pe gânduri. Ori bețivii au un Dumnezeu al lor, cum se spune, ori eu am avut un noroc chior. Păi aruncat dintr-o parte în alta din spatele mașinii, putea s-o pățească mult mai rău.

O întâmplare care m-a obsedat mult timp, dar dacă stau să recunosc, nu a putut umbri starea generală care mă cuprinsese de la primul contact cu plajele, cu țărmul oceanului Indian. Un ocean liniștit, în mare, un țărm scutit de vizite inoportune ale rechinilor, ținută la respect, după cum mi s-a explicat, de barierele de corali, spectacolul diurn al fluxului și refluxului cu al său aport de trofee, întinderea neobișnuită a plajelor îmbietoare la

plimbare și, nu în ultimul rând, locul meu de muncă la câțiva metri de începutul nesfârșitului spectacol marin.

Laboratorul, odată pus la punct, din punct de vedere al curățeniei, mi-a ridicat de la bun început probleme ce păreau insurmontabile. Mese de lucru bine executate, și o nișă dotată cu un ventilator puternic, te agasau prin lipsa de aparatură specifică și materiale de laborator, chimic în speță, ca să nu mai amintesc de reactivi. O microbalanță acceptabilă, un spectrofotometru banal, sovietic, dereglat cu ”profesionalism”, un bec Bunsen și o butelie de aragaz, ca pe la noi, două scaune înalte ca pentru bar, o etuvă acceptabilă și un cuptor cu mufă, de fapt un cuptoraș, mai rău ca la noi.

Cu spectrofotometrul m-am descurcat relativ ușor ceea ce mi-a atras aprecieri din partea celor doi laboranți, un musulman și un creștin, echipați din prima zi cu halate albe imaculate. Se bucurau deoarece un specialist venit în fugă de la Universitatea din Dodoma,

dăduse verdictul - bun de aruncat la gunoi. Nikos era mândru de mine și mă ținea pe după umăr, ceea ce nu-i era chiar la îndemână, el fiind cu vreo cincisprezece cm mai mic. Singura speranță era legată de o eventuală vizită la Universitatea din Dodoma, dar acest lucru era la cheremul mult prea ocupatului Domn Miclea.

Până la urmă, după vreo două zile de așteptare, plimbat cu RangeRowerul ultra îngrijit, cum îmi plăcea mie să văd o mașină, cu Miclea la volan, am luat-o spre Dodoma, capitala administrativă a Tanzaniei, situată strategic în centrul țării, fără a avea însă atuurile Dar Es Salaamului, port la ocean, oraș plin de farmec. O șosea acceptabilă pentru o călătorie de cca. 500 km, cu un driver, jos pălăria, cu un eu visând la cum voi devaliza depozitele universității. Profesorul Bomboe ne-a întâmpinat bucuros asigurându-ne de tot sprijinul lui. A continuat să ne însoțească pentru a trece în revistă

Universitatea din Dodoma, cum era cunoscută, aflată în plină dezvoltare.

Atenția specială a fost acordată Secției de Chimie și Laboratoarelor de Analiză. Nu era rău, dar nici prea grozav. Erau dispuși să ne livreze ceva reactivi, dar în nici un caz, aparatură. Vizitând laboratorul de Spectrografie, în care am întâlnit, printre altele, un spectrograf german, un Q.24, produs de Zeiss, cunoscut din țară, am făcut un gest involuntar de mângâiere a generatorului. Specialistul localnic, un tânăr școlit prin Germania de Est, a zâmbit și a dat din umeri a neputință spunându-mi că n-a dat de șmecheriile aparatului și nu-l putea folosi. „Vă pricepeți, cumva?...” „Îmi place spectrografia...ce nu merge?” „Nu-l pot focaliza și nu obțin spectrul pe placa fotografică...” „Domnule Director, putem zăbovi puțin?...” „Da, dacă-i putem ajuta cu ceva.”

Și i-am ajutat. Focalizarea a mers strună, nefiind o problemă, după care am încărcat o

placă foto, și ea provenită din RDG. Am făcut câteva expuneri cu electrozi de fier și am intrat în camera foto. Tânărul a făcut developarea și, încântat a exclamat un „merge!”. „Vrei să repeți și Dumneata?” L-am urmărit la încărcarea plăcii și l-am oprit. „Dumneata încarci placa cu sticla în față...trebuie încărcat cu emulsia înspre sursa de lumină...sticla absoarbe radiațiile ultraviolete și nu apare nici un spectru...” Bineînțeles, treaba era făcută. Am sperat la o înțelegere a cererilor noastre, în compensație. Nu a fost chip în privința aparatelor.

La reactivi am găsit înțelegere, dar, din păcate nu aveau în stoc Pyrosulfat de Potasiu, indispensabil pentru activitatea noastră, analizele de Titan. Eram în pom. O idee, totuși, mi-a venit. Am cerut acid sulfuric și hidroxid de potasiu și un loc într-o nișă. Chimistul care răspundea de reactivi a privit mirat. „Ce doriți să faceți?!” „Să le combinăm, chiar dacă reacția va fi vehementă. La Dar nu avem condiții. Ce

spuneți?...” „Nu avem voie să fabricăm reactivi și nici nu putem face experiențe periculoase.” „O să ne protejăm, lucrăm cu cantități mici, cu nișa închisă. Eu am să fac treaba asta personal...” „Nu, nu, în nici un caz! Nu, nu!” De data aceasta nici profesorul Bomboe nu m-a sprijinit. „Ce facem, Domnule Director?! Luăm cu noi reactivii și fac treaba la noi.” „Și cum transportăm astfel de reactivi?! Cu Rowerul în nici un caz!” „Atunci am să șomez până sosesc reactivii din import. Sau să ni-i trimită cu trenul. Tot vor sosi în câteva zile...”

Am ciupit ce am ciupit din reactivii ”pașnici”, ceva sticlărie de laborator, hârtie de filtru, două becuri Bunsen, și mai nu știu ce. Au fost împachetate cu grijă și plasate în spatele Rowerului, spre vizibila nemulțumire a lui Miclea. I-am mai spus o dată că, dacă nu luăm cu noi, șomez. Totuși, am căpătat ceva, nu ca la Dar, la Universitate, unde am fost refuzați cu politețe.

Apropo de șomaj, într-o zi "liberă", vrând să profit puțin de timpul strict al meu, m-am urcat în ARO și am pornit-o spre Dar. Totul a mers strună până la intrarea în oraș, când, dând de primul sens giratoriu, uitând de circulația pe stânga, am luat-o ca la noi. De noroc, nimic grav nu s-a întâmplat, dar m-am pomenit apostrofat de cel de la circulație, cu fluierat strident și câteva gesturi semnificative. S-a uitat la număr, mi-a zâmbit, da, da!, mi-a zâmbit, și mi-a arătat pe unde trebuia s-o iau. Puteam să nu-i zâmbesc și eu, chiar dacă transpirasem abundent la auzul claxoanelor celor din jur. N-am mai avut astfel de bâlbâieli, chiar dacă aveam și sensul, și volanul, pe stânga.

Acum, când scriu aceste rânduri, după 38 de ani de la evenimente, revăd totul ca și cum s-ar fi petrecut ieri. Mare lucru e și cu memoria asta selectivă. Sunt atâtea lucruri pe care le-am uitat, atâtea nimicuri inutile studiate la școală, de evenimente, și mai ales de nume întâlnite, pierdute ca niște obiecte

fără importanță. Ce rol îl are frumosul, sau interesantul, care se fixează ca într-o arhivă electronică, de care nu te debarasezi decât dacă tu o vrei! Doamne, ce noroc am avut că l-am ascultat pe neuitatul meu unchi Alex, că am însușit nebunia asta cu ”dorul de ducă”, că ineditul mă atrage și nu mă sperie, că natura devine ușor ”patria mea”, că nu mă împiedic de granițe, fie ele naturale sau convenționale, că...îmi place viața așa cum e, cu bune și cu rele, că sunt un incorigibil îndrăgostit de frumos, frumosul care, întotdeauna acoperă urâtul.

Când mi-au parvenit reactivii ”năbădăioși”, am decretat zi de sărbătoare la laborator, am învoit laboranții, dintre care musulmanul a plecat acasă în halatul imaculat, stârnind zâmbetul colegului său creștin, de fapt evanghelist, religie rămasă de pe timpul stăpânirii germane a Tanganikăi. Am aflat ce era cu acel zâmbet de la Victor. Laborantul meu, mândru de noua lui condiție, se ducea sistematic în halat pentru a se

plimba, în această ținută, pe strada principală a satului. Am zâmbit și eu, dar l-am rugat pe amicul meu să lase halatul la plecare în laborator. Nu știu dacă a înțeles gestul meu, dar s-a conformat.

Rămas singur, cu ușa laboratorului închisă, m-am apucat de treabă. Și acidul sulfuric concentrat, și hidroxidul de potasiu, trecut în soluție în prealabil, erau reactivi agresivi, fiecare în parte, și, și mai și împreună, iar într-un amestec făcut imprudent, deveneau sălbatici. Vasul de amestec l-am plasat într-unul mai mare umplut, pe cât se putea, cu apă rece, pentru atenuarea, pe cât posibil, a efectului termic al reacției exoterme a amestecului. Reactivii i-am diluat, am uitat să spun că aveam un aparat de distilat apă de mare capacitate, pe fiecare în parte, înjumătățindu-le concentrația inițială. Așteptare pentru a răci diluțiile pregătite, pregătirea unei pâlnii gradate picurătoare, amplasarea vasului de reacție în vasul de răcire și postarea pâlniei picurătoare pe un

stativ de laborator. Totul era pregătit și la atingerea unei temperaturi, destul de joasă, a reactivilor, am fumat o țigară și am purces la treabă.

Fiecare picătură de acid sulfuric atingea suprafața lichidului cu hidroxid de potasiu cu un sfârâit, deloc amical, cu stropi aruncați în jur, cu sufletul meu ajuns la gură. Din când în când, pentru a înlesni reacția, dar și pentru a o calma, agitam conținutul în reacție cu o baghetă groasă de sticlă. Nu dispuneam de un agitator, de nici un fel, nici mecanic, nici magnetic. Era rudimentar și absurd de plictisitor. Să n-o mai lungesc. Nu s-a întâmplat nimic deosebit. Nu știam când să opresc "instalația". Era trecut de mult de miezul nopții, am mai fumat o țigară, și simțind o usturime pe mâinile goale, nu agream mănușile de cauciuc, o tâmpenie cât mine de mare, am oprit alimentarea cu acid și m-am dus la chiuvetă să mă spăl. Nu a fost plăcut să constat cât de mulți stropi mi-au ciuruit halatul. Eram mulțumit că maieul, de

care nu mă despărteam în laborator, mă ferise de neplăcerea contactului cu stropii, foarte fini de alt fel, de acid, opriți în drumul lor meschin de bietul halat de un alb imaculat.

Spre dimineață, am adus gheață de la frigider, am adăugat-o în vasul exterior de răcire și, la nici o oră de așteptare, tot agitând cu bagheta, am observa cristale fine plutind sub acțiunea "centrifugii" mele manuale. Am lăsat totul baltă cu Evrica în gând. M-am dus la baracă, dar somnul nu s-a prins de mine. Eram curios. M-am întors la laborator și Evrica s-a adevărit. În vasul de reacție, cristale mășcate de pyrosulfat de potasiu, sau poate doar de intermediarul pyrosulfat acid de potasiu, zăceau pe fundul vasului. Oricum, era bine, nesperat de bine. La căldură, tot ca Pyrosulfat avea să acționeze. Ce a urmat, chiar că nu mai prezintă interes. Importantă era improvizația care reușise. Da, acolo, pe malul oceanului, cel puțin pentru mine, totul avea farmec, mai ales că reactivul

indispensabil realizat, a funcționat foarte bine la topiri.

Miclea, în vizită ”de lucru”, încântat de reușită, mi-a promis drept premiu, un drum cu RangeRowerul la Zanzibar. Mi-aduc aminte cu plăcere deoarece s-a ținut de cuvânt. Am început să mă gândesc la ce ar trebui să fac ca să mă ducă și la Serengeti. N-a fost să fie, iar cu ARO, la așa distanță, nu mă puteam încumeta.

Între timp, duminicile au devenit clipe de relaxare, petrecute la motelul lui Aby și Gabi, împreună cu Nikos și, aproape, nelipsitul Roman. Atmosfera era caldă, prietenoasă, fără ifose, cu doi copii adorabili și băgăcioși, cu părinți purtând izul ospetirii românești. Plecaseră din România în Israel, cum se pleca, dar nu au făcut mulți purici acolo fiind speriați de munca ce urma să fie dusă la constituirea kibbutzurilor, dacă așa s-or fi numind. Mi-amintesc de observația făcută de Aby - „Urma să cad din lac în puț, din comunismul sovietic, într-o utopie evreiască,

să devin un kibbutznik, ceva care, chiar că aducea a o denumire potrivită din rusă.” Au plecat în Tanzania chemați de fratele lui Aby, Misha, care avea o afacere cu pești exotici, afacere prosperă, cu un ansamblu de acvarii la doi pași de oceanul Indian, un adevărat muzeu, de care era foarte mândru, având în colecție, printre altele, un pește ce-i purta numele. A trebuit să-l urmez pe Victor la acvariu pentru a-l admira pe ”peștișorul Misha”, mândria familiei Feinsilber.

Ping-pongul ocupa un rol important în petrecerea timpului. O terasă bine făcută, cu o masă de joc excelentă, ne asigura, chiar și în condiții de nocturnă, meciuri ”memorabile”. De la Roman mâncam sistematic bătaie, cu toate că în adolescență jucam binișor. Era cert mai bun ca mine, dar meciurile erau frumoase, antrenante.

De Victoraș mă ocupam personal, făceam ping-pong și înot. Puștiul se lipise de mine și la plecare, ca s-o anticipez, a trebuit să-i las cadou paleta, un exemplar de calitate, cu strat

dublu, cum era moda, cumpărată la ocazii, la un talcioc bucureștean. Era mai greu cu Samy, Prâslea, cum îi spuneam eu, care se băga între noi, avid și el de joacă.

Vreo doi ani Gabi ne-a scris ținându-mă la curent cu evenimentele, cu Victor dormind cu paleta sub pernă, cu Samy făcând primii pași spre ping-pong, cu același Roman neschimbat în atitudine.

Acest Roman, nedefinit de mine, a venit, de câteva ori, să mă ducă la Clubul de Tenis al diplomaților, unde am jucat meciuri frumoase, cu o rachetă Wilson împrumutată. La tenis lucrurile erau puțin diferite, valorile fiind apropiate. Câștigam pe rând în meciurile de simplu și aproape sistematic la dublu când făceam pereche. Racheta Wilson era excelentă, mai ușoară decât cele două cu care jucam acasă - Dunlop și Slesinger. Da, de Roman și de familia Feinsilber mă leagă amintiri aparte. Sosit singur, cum de altfel îmi și plăcea în parte, am fost practic adoptat.

Într-o duminică, seara, fără preaviz, a venit Roman la Bază să mă ia în oraș. Nu mi-a dat explicații, decât rugămintea de a lua o îmbrăcăminte mai decentă, cu cravată dacă se putea. Aveam ce-mi trebuia dar nu eram deloc încântat să mă îmbrac ca la carte. Am făcut-o, totuși, fără probleme, fiind înarmat, pentru orice eventualitate, cu un costum de vară și toate accesoriile. Dar es Salaamul nocturn era și mai atrăgător. Ne-am oprit în centru, nu departe de giratoriul cu pricina, și, spre mirarea mea nedisimulată, am intrat pe ușa unui restaurant care, s-a adeverit a fi de lux. Eram deja așteptați de Gabi și Aby, amândoi la ținută de seară.

Sincer nu mă așteptam la așa ceva. Salonul, în roșu catifea, într-un semiîntuneric de mister, cu lustre de cristal sofisticate, abia luminând, primind de prin colțurile salonului, spre reflectare, fascicule colorate curcubeu, o adevărată orgă de lumini jucăușe, te îmbia la o discretă observare, parcă, pentru a nu te deconspira drept un intrus sadea. Mesele

rotunde, acoperite cu catifea roșie, brăzdată de o rețea de fire aurii, impuneau o atitudine sobră.

O orchestră din cinci instrumente, pian, ghitară, violă, contrabas și saxofon, într-o prezență colorată de apartenența autohtonă, lansa înspre mesele ce înconjurau ringul de dans, o permanentă chemare la audiție în mișcare. Ritmul lent, al unor melodii specific africane, îndemna partenerii la afișarea intimității.

Masa noastră era pregătită pentru cină. Bine încărcată cu tot felul de specialități, cu băuturi alese, toate pe o structură de mare clasă, în ceea ce privește calitatea tacâmurilor, a accesoriilor. Ce mai! Mă simțeam oriunde, dar nu în Tanzania. Într-o oarecare măsură, îmi aducea aminte de saloanele roșii de la Capșa, de ce se mai păstrase în acel local din vechea stare a celui celebru restaurant. Noi nu am dansat, urmare a unei înțelegeri, sub pretextul nevoii de a trâncăni în voie. Urmărind însă perechile

dansând, care nu etalau numai eleganța ținutei femeilor, a trebuit să semnalez frumusețea lor fizică, de la înfățișare la structura corpului. De regulă, erau femei metise, superbe, ce mai?!, însoțite de bărbați albi. Asta da, coabitare!

A fost o seară superbă, petrecută într-o companie minunată, în fond eram numai între noi, români, într-un local de lux de clasă, cu un serviciu ireproșabil, și asta, undeva, unde acasă, eram taxat cu „sărmanul Boris”...

După 38 de ani, oare ce mi-a venit să depăn toate acestea?! Cred că dorul acesta românesc, dor de ceva, dor de cineva, și de ce nu, dor după lucruri nevăzute încă, cum, parcă, am mai spus-o. Un lucru însă îmi scapă acum. De ce, în acest cadru romantic, am continuat să scriu poezie, dar s-o și rup, în virtutea angajamentului naiv, al adolescentului de altădată? Presupun că nu sosise încă vremea. O spun deoarece, la numai câțiva ani după, lucrurile aveau să ia o altă turnură. Dar să nu mai dau ”loburi peste

timp”, chiar dacă, nu rareori, mi-e dor de maestrul Gogu Viziru, de sfaturile lui, de ziua în care m-a făcut să-mi cumpăr o rachetă adevărată. Era o figură!

La Baza noastră de cercetare treburile mergeau încurajator. Vizita specialiștilor australieni în materie de valorificare a titanului din nisipuri a avut loc. Pilotul conceput de Nikos de la A la Zet, a făcut impresie, iar rezultatele primare obținute au stârnit chiar interes. Miclea nu-și mai încăpea în piele. El se și visa încheind cu australienii o colaborare la nivel industrial.

Eu, sincer s-o spun, eram puțin sceptic. Când s-a pus problema unei vizite la capătul de Sud al plajei, la Mtwara, foarte aproape de granița cu Mozambicul, unde se conturau conținuturi mai mari de Titan, au ezitat vădit, invocând un ”program african” foarte încărcat. Era și previzibil. Ei veniseră să se convingă la fața locului, dar nu putea să le surâdă o colaborare, la ”industrial”, cu o țară săracă precum România, ce să fac?!, așa eram

cotați, știindu-se primașii domeniului în lume. Cam așa s-a și întâmplat. Noi am dat tehnologia, dar n-am fost invitați pentru industrial. Într-un fel se repeta istoria din Algeria. Noi le-am dat rezervele, iar Franța s-a oferit pentru exploatare, și asta când noi eram "la noi acasă" în materie de uraniu.

Și a sosit și ziua promisiunii. Într-o duminică, am fost invitat să urc în RangeRoverul lui Miclea, alături de el, avînd-o pe banca din spate pe Doamna cu cei doi copii. „Mergem în Zanzibar?...” „Mergem!” Și am pornit. O șosea acceptabilă, o mașină super, driver, jos pălăria, pentru un drum de cca. 100 km. Pe drum am

fost cam tăcut. De fapt nici n-a fost nevoie, a vorbit Doamna pentru toți. Nici copiii n-au îndrăznit s-o întrerupă. Noroc că era pe post de narator și nu ne puneă întrebări.

Pe drum am rămas surprins de numărul mare de umbrare - patru bețe pe care era

așezată o foaie de carton sau rogojină sub care, una sau două persoane, localnici, meștereau ceva. „Ce fac ăștia sub umbrarele astea?” „Sunt makondarii, artiștii lor plastici, sculptori. Lucrează în lemn de abanos sau în fildeș. Este vorba de un important grup etnic, originar din Sudul Tanzaniei și Nordul Mozambicului, de o parte și de cealaltă a fluviului Ruvuma care separă aceste două țări. Pe Platoul Mueda de la Sudul fluviului s-a dezvoltat, din timpuri memoriale această artă a sculpturii lemnului și a fildeșului, cunoscută azi sub numele de artă makondă, păstrată cu sfințenie de această grupare etnică, conservatoare a tradițiilor rituale. O etnie dârză care a știut să lupte, să-și apere teritoriul, să evite prezența vânzătorilor de sclavi sau a coloniștilor, ale căror binefaceri le-au cunoscut abia după 1920.

Cu timpul, ”artiștii” acestei etnii s-au mai împrăștiat pe teritoriul actualei Tanzanii ajungând până-n Nord și trecând chiar și în Kenia, pe teritoriul istoric al vechilor

luptători Masay. De asemenea, sunt bine cantonați și în Zanzibar. În general, au căutat să se fixeze în zonele turistice unde posibilitatea valorificării obiectelor de artă este mai mare.”

Am pus o întrebare simplă și m-am ales cu o adevărată prelegere care, pe lângă faptul că mi-a lărgit orizontul cunoștințelor, a mai întrerupt și pălăvrăgeala Doamnei. În lumea artei africane ”naive”, cum o mai caracterizează unii docti în materie de cultură, maconda ocupă un loc deosebit. De fapt, a numi asta artă naivă este neavenit. Este, fără exagerare, un curent modernist în sculptură, curent adus prin moștenire, din generații în generații, prezervat de la vechile civilizații care au cantonat pe aceste teritorii.

De la această excursie mi s-a tras pofta de achiziționare a lucrărilor makondarilor.

Am început să caut aceste ”ateliere de creație”, să mă așez alături de acești artiști sub umbrar, să învăț să tac și să privesc, bineînțeles cu o mină de admirație, pentru a fi

acceptat. Am început să cumpăr, fără să mă târguiesc, și asta de rușine. Prețurile erau modice. Adăugam ceva peste prețul cerut, așa, ca să am conștiința împăcată, ceea ce a atras simpatia lor și invitația de a-i vizita. Începeam să înțeleg rostul unor denumiri, în engleză, pentru apartenența la o anumită categorie de lucrări, precum: "Tree of Family", „Tree of Life”, "Ceremonial Masks". În condițiile acestea precare, folosind unelte confecționate din te miri ce, și mai ales cum, ieșeau lucrări care te fascinau. Ajunsesem să mă alarmez la gândul transportului. Mi-am fixat drept țintă o valiză încăpătoare. Serile, la mine în cameră, le aranjam și le rearanjam, ca să încapă mai multe și mai bine. Nikos surprinzându-mă într-o astfel de postură, mi-a trântit-o direct: „Tu ești nebun, nu?!...Unde ai mai auzit să cari lemne acasă?...Nici nu cred că te lasă la control...” „Lasă, că mă lasă...încerc și eu.” Și m-au lăsat, ca să anticipez reușita, mai ales

că multe au luat drumul prietenilor, și aveam destui care iubeau lemnul...

Că veni vorba, Tanzania este recunoscută a fi fost leagănul dezvoltării ființei umane, ca urmare a condițiilor climatice favorabile create de ceea ce geologii numesc ”Valea Marelui Rift”, care străbate Tanzania de la Nord la Sud, venind de pe la Cornul Africii și pătrunzând în Tanzania în dreptul Lacului Victoria. Este vorba, în mare, de un fenomen geologic tectonic, arhaic cum îmi spunea Nicușor, debutând undeva prin Miocen, dacă vă spune asta ceva, cu importantă activitate vulcanică. Marele Rift Est-African, de pe teritoriul actualei Tanzanii, format din două ramuri, să zicem paralele, dintre care cea estică, urmând oarecum linia țărmului oceanic, este ”vinovată” de conservarea fosilelor hominide care au dus la definirea Australopithec-ului și, în cronologie a Homo Sapiens-ului. Ramura vestică, cunoscută ca ramura lacurilor se poate lăuda cu cel mai mare lac al Africii, Lacul Victoria și cu cel

mai adânc lac al Africii, Lacul Tanganica, și al doilea ca adâncime după Lacul Baical. Dar, să trec la excursia pe insula Zanzibar, cadoul lui Miclea.

Zanzibar, un stat, înainte de unificarea cu Tanganika, cu iz arabo-indian, întins pe țărmul oceanului Indian, cuprinzând la acea vreme insulele Zanzibar, Pemba și mai puțin Mafia, din fața Tanzaniei actuale. Renumele său istoric, de tristă amintire, a fost, și continuă să dăinuie, fiind legat de comerțul cu sclavi, în care centrul activității era pe celebra piață, îngrădită cu un zid de temniță, în centrul insulei Zanzibar, zid care te îngheață și azi.. Cu aceste gânduri, culese dintr-o broșură primită la Universitatea din Dodoma, am urcat cu Roverul pe un bac prevăzut cu propulsie autonomă. A fost plăcut să urmăresc de pe apa liniștită a oceanului, plaja atât de îmbietoare a țărmului indian. Țărmul este speranța celui care-l privește din larg...

Miclea, nefiind la prima vizită în Zanzibar, a pornit direct spre Piața Sclavilor, considerând că orașul propriu zis nu prezenta interes turistic major. Eu, care eram avid tocmai de așa ceva, am înghițit în sec, mulțumindu-mă cu ceea ce se servea. Oricum, era mai mult decât sperasem. Eram pe insula al cărei trecut arabo-musulman, trezea în sufletele negrilor africani, asimilați cât de cât de continentul american, resentimente de neșters. Anii de sclavie petrecuți de strămoșii lor pe teritoriile celor două Americi, făceau parte integrantă din arborele lor genealogic umbrit de umilință.

Pentru cineva care avea cunoștință despre trecutul acestei insule, Piața Sclaviei zanzibariene nu prezenta un interes turistic, ci, mai de grabă, o vizită la un monument al holocaustului inventat de om împotriva omului. Istoria omenirii, chiar și cea recentă, este plină de tot felul de astfel de exemple dureroase.

Vorba aceea, am vizitat, m-am dumirit, și am plecat dus de viziuni imaginare, dar inimaginabile într-o minte normală. Piața de sclavi, după spusele cronicelor, păstrează nealterate zidurile care o înconjoară și prin asta și atmosfera care putea domni în acele vremuri. Prin aceasta este într-adevăr un monument, în fața căruia, ar trebui să apară cuvintele "Nu uitați!", cum am văzut la Varșovia, pe ruinele unui edificiu distrus de război și conservat ca atare.

Ca să închei cu Zanzibarul și rolul jucat în istoria populației negre din Africa, am să amintesc doar faptul că, sub protectoratul englez, în 1873 sclavagismul a fost abolit. Cu toate acestea comerțul cu sclavi a continuat clandestin până în 1890 când abolirea și-a intrat deplin în drepturi iar această dată a rămas păstrată cu sfințenie în memoria urmașilor supraviețuitorilor acestei pagini rușinoase a istoriei omenirii.

În rest, zone cu imagini de vis, date de vegetația luxuriantă a ecuatorialului oceanic.

Plus, pentru mine, senzația de plutire ce ți-o dă o insulă în plin ocean. Plutești, și totuși, nu schimbi nici latitudinea, nici longitudinea, ci stai pe loc, în extaz. Și iarăși, îl pomenesc pe unchiul Alex și-i trimit un salut de hoinar, acolo unde este.

Întoarcerea s-a desfășurat fără probleme, copiii, profitând de liniștea care pusese stăpânire pe amatorii de discuții, au tras un pui de somn până la Dar. În general au fost foarte cuminți, cumva plictisiți. Surprinzător față de vioiciunea celor doi Feinsilberi.

Treburile au început să miște, și în pilotul lui Nikos, și în laboratorul meu. Aventurile lui Nikos s-au restrâns la perimetrul barăcii lui. Micile incidente le-am rezolvat cât mai discret ajutat fiind și de anunțul privind sosirea iminentă a familiei, lucru pe care l-am anticipat oarecum prin acel "lob peste timp" a lui Gogu.

Și ziua mult așteptată a sosit. Atunci am realizat adevărata dimensiune a dramei pe care o trăia Nikos și am și înțeles, oarecum,

felul în care, Nicolae al II-lea al meu, atenua durerea care-l măcina. Am avut grijă de Nicolae I, măcinat de hipersensibilitatea lui de artist plastic, de problema etnică ce-o căra în spate, și o făceam cu toată prietenia și înțelegerea. În cazul de față însă, problema era diferită. Omul acesta suferea cumplit, suferea pentru copilul lui care, crescând, avea să pătrundă într-o lume în care un handicap ca al lui avea să-l marginalizeze. Mai puteam eu să fac pe înțeleptul și să-i explic, ce?! Că așa-i viața, cu bune și cu rele?! Realmente cred că nu am știut, sau, nu am găsit calea de a-l ajuta, sprijini. În plus, meteahna avea deja vechime, ceea ce, în asemenea cazuri, era fără soluție.

Primul șoc l-am avut când, vizitat de Doamna, care-mi aducea o sticlă de coniac Murfatlar cadou, m-a făcut să înțeleg că a adus o valiză întreagă cu băuturi. „N-am înțeles, Dumneavoastră nu știți nimic de meteahna lui Nikos?!...” „De ce?!, cu mine nu va bea niciodată mai mult decât

trebuie!...” „Nu, nu-mi vine să cred...Nikos nu are voie să ia nici un strop de băutură...mai bine luați-l acasă...aici nu veți putea să-l scoateți dintr-o criză alcoolică...în plus, la o primă ”abatere”, va fi împachetat și trimis cu patalama acasă...dacă tot ați venit, păziți-l fără concesii, total...profitați că sunt copiii...” „Sunteți prea alarmist, Dle Boris, am să văd cum voi proceda, nu este pentru prima dată.” În clipa aceea am știut că sunt învins și, simbolic, ca să nu spun furios, am ridicat mâinile spre Cer, aproape strigând, Doamne!

Nu mi-a purtat pică. Era mulțumită văzându-l pe Cătălin cum se ținea de mine. Era așa de frumos și cu o privire atât de clară, căutând mereu să mă țină de mână, încât, pentru cei care ne priveau de la distanță, nimic nu părea diferit. Când voia să-mi spună ceva, se oprea, se întorcea spre mine, mă privea fără să clipească și-și spunea păsul aproape șoptit, ca să nu ne audă nimeni. „Când mă duci cu ARO, mi-ai promis...”

„ARO nu-i al meu, e a lui Victor...când n-o să aibă nevoie de el, mergem și noi puțin...bine, voinicule?” „Nu sunt voinic și nici nu trebuie...tu conduci, nu?!...” „Cum să nu fii voinic?!...n-ai văzut ce ușor ai învățat să înoți?” „Da, da...Tu m-ai ținut de burtă...așa știe orice copil, nu?” „Eu te-am ținut ca să ținem direcția...de înotat, ai înotat tu, singur.” „Mereu mă minți!” „Eu nu mint, eu te păcălesc uneori, ca să mai și râdem.” „Nu vreau să râdă nimeni de mine!” „Nu, eu vreau să râdem amândoi, să glumim...”

Într-o zi eram cu toți la plajă. Îl învățasem să construiască castele din nisip. Îl preocupa și mă ruga să stau departe ca să mă strige când va fi gata. Deodată am înlemnit. De după o tufă am văzut un șarpe care se îndrepta spre Cătălin. Am strigat după Nikos și am arătat cu mâna. „Șarpe, Nikos!...” Nu-l știam sportiv pe Nikos, dar am văzut un fel de triplu salt athletic, trimițând cu piciorul un val de nisip înspre șarpe. Putea să aibă 40-50 cm, nu mai mult. Șarpele a părăsit brusc

direcția și a dispărut după tufe. În clipa următoare Nikos l-a luat în brațe pe Cătălin și a început să-l sărute printre lacrimi. Puștiul neînțelegând nimic, aproape că s-a smuls și s-a așezat lângă castelul în devenire. Am rămas foarte mișcat de reacția lui Nikos și, mai ales, de gestul lui atât de părintesc, de cald.

Eram în iulie când am aflat că nici în cazul prelungirii contractului meu, nu se mai punea problema aducerii familiei. Eram hotărât să nu mai semnez nici un contract de prelungire a delegației și am cerut în scris să se urgenteze trimiterea unui înlocuitor. În acest sens l-am și propus pe Ștefan, șeful Laboratorului de Analize Chimice de la Centrul de Cercetări pentru Metale Radioactive și Rare, unde și eu conduceam Laboratorul tehnologic de sorbție a uraniului cu schimbători de ioni și rafinaj prin extracție cu solvenți organici. Știam ce știe, nu-l simpatizam, dar îl consideram cel mai potrivit.

Cu gândul la plecare, obsedat de șansa de a nu mai face vreo excursie, am început să studiez harta Tanzaniei pentru a înlocui visul meu legat de Rezervația Serengeti, cu ceva fezabil de unul singur. Și am găsit Parcul Național Mikumi. Se apropia luna august, timpul părea să se stabilizeze, eu îl băteam la cap pe Victor să-mi pregătească ARO, cu toate cele necesare unei excursii - canistre cu benzină, cu apă, ulei de motor, ceva becuri rezervă, cric, roată de rezervă. I-am spus ce aveam de gând, mi-a spus O.K., i-am atras atenția să nu popularizeze încă, mi-a făcut ștrengărește cu ochiul, și cam așa.

I-am spus de intenție lui Nikos și am regretat pe loc. „Mergem și noi cu tine. Copiii se vor bucura mult, mai ales Cătălin...” „Nu, Nikos dragă, asta nu se poate! Nu suntem la noi acasă, eu mă bag în chestia asta deoarece se apropie plecarea, mă duc într-o zonă necunoscută mie, cu ARO cu prelată de pânză...nu, nu pot să mă încarc cu o astfel de răspundere față de copii. Trebuie

să mă înțelegi. Probabil că este unica mea șansă să mă pomenesc pe teritoriul unui safari...”

Ce să înțeleagă omul?! S-a dus pușcă la cabană, le-a spus vestea, ca și cum era ceva hotărât și atâta mi-a trebuit, mai ales că le dăduse sarcina, și lui Cătălin, și nevestei, de a mă convinge. Bătălia a început a doua zi de dimineață. Cătălin nu dormise, Doamna se agitase și ea, făcuseră un consiliu de noapte și stabiliseră plecare pentru prima sâmbătă, care era peste două zile, ca să avem și duminica la dispoziție, etc., etc. Nu apucam să mai am nici un fel de argumente în favoarea mea. Cel care mi-a dat peste cap pledoaria a fost, cum era și de așteptat, Cătălin. S-a lipit de pieptul meu și, cu ochii lui albaștri ațintiți în ochii mei a bâiguit un „te rog, te rog, te rog, vreau să văd leul, vreau...”

În acea clipă nu am putut să-l refuz. Bucuria cu care s-a dus la Luminița și a sărutat-o prelung, șoptindu-i, nu știu ce, m-a copleșit. A venit, în schimb noaptea mea de

insomnie și inerentul monolog cu mine. „Îți dai seama ce tâmpenie faci?! Cum poți fi atât de iresponsabil?! Trebuie să-l lămuiesc pe Nikos de riscurile unei astfel de excursii. Măcar dacă putea veni cu noi Victor, șofer priceput, tânăr, cu mult bun simț, dar acest lucru nu era posibil, era interzis...” Într-un târziu am adormit, dar a fost un somn agitat, plin de vise, care mai de care.

Mai aveam doar o singură zi pentru pregătiri. Dacă Victor își făcuse datoria arătându-mi și tot ce trebuia să știu despre mașină, Doamna tocmai intrase în panică, ea având responsabilitatea cu partea alimentară. Rezultatul, nu am putut pleca decât sâmbătă pe la prânz, spre disperarea mea. Din cauza prezenței permanente a lui Cătălin, nici nu mă puteam manifesta cum s-ar fi cuvenit. Eram furios pe Doamna, dar în sinea mea, eram furios pe mine. „Ce dobitoc am putut fi!”, era leit motivul monologului meu.

Odată plecat, m-am liniștit cu gândul la lozinca ținută, printre altele de mine la un

capăt, pe Tâmpa braşoveană, în excursia de absolvire a facultăţii, având înscrisă atitudinea noastră la lansarea în viaţă - p.... m....! Mi-am spus şi eu „fie ce-o fi...”. Şi a fost bine până la urmă.

Am pornit-o din Dar es Salaam spre Vest, pe şoseaua asfaltată ce ducea spre Dodoma, dar la Morogoro am deviat spre Sud-Vest coborând spre fluviul Rufiji. Parcul Mikumi, respectiv, zona sa turistică, se întinde la Nord de această apă cunoscută pentru delta sa, al cărei rol în formarea triunghiului magnific din sudul Tanzaniei, cunoscut sub numele de Marea Rezervaţie Naturală "Selous" este esenţială. Această rezervaţie se referă la ceea ce francezii numesc "gibier", respectiv animale sălbatice vâdate pentru hrană.

Oricine se uită pe o hartă a Tanzaniei, va observa acest triunghi al Sudului, străjuit de ţărmul oceanului la Est, între Dar şi Mtwara, la Sud de fluviul Ruvuma, graniţa cu Mozambicul, mergând până la Songea şi la Vest, de la Songea până la Dar es Salaam,

limitat cumva de apele lui Rufiji în coborârea lor spre Sud. Acest triunghi, colorat pe toate hărțile în verde, este raiul unui ecosistem, rar întâlnit în lume.

În drumul nostru noi vizăm partea turistică a parcului, situată la Nord de apele fluviului Rufiji. Spun asta deoarece, Sudul, pe porțiunea cea mai mare a Rezervației Selous, era destinat pentru adevăratele safariuri, pentru vânători autorizați, totul în baza unei legislații stricte.

Mikumi Park, după cum am mai spus, reprezentând de fapt limita nordică a rezervației Selous, este cea mai vizitată zonă turistică, ideală pentru amatori, și, ceea ce este foarte important, accesibilă practic pe parcursul întregului an.

Plecând destul de târziu, după prânz, cei 280 de kilometri care normal se parcurg în cca. 4 ore, noi i-am străbătut în aproape 8 ore. Nici nu puteam merge mai repede, cu trei persoane după mine, dintre care doi copii. Nu pot spune acum cam care era frecvența

opririlor comandate de necesitățile firești, dar, parcă, mi se transmiteau și mie precum căscatul, ceea ce mă împiedica de la comentarii. O dată nu s-a potrivit să avem un comportament de echipă, să coborâm toți patru, ca la comandă.

Seara se lăsa alarmându-mă în privința adăpostirii. Nu mai aveam mai mult de 20 km când vizibilitatea scăzută și lipsa unor indicatoare clare, m-a făcut să profit de prezența aproape de șosea a unui motel îmbietor, cu o parcare luminată a giorno. Am încercat dar fără succes. Toate locurile de cazare ocupate.

„Putem rămâne noaptea în parcare?” „Nu vă putem asigura protecție în timpul nopții. Mergeți mai departe, este destul de aproape intrarea în Park, acolo găsiți locuri la cabane.”

Ce puteam face? Problema copiilor nu era de neglijat. Am propus să continuăm drumul, dar Nikos și-a exprimat îngrijorarea. Doamna m-a susținut. Copiii dormeau. „No, Boris,

cum e cu lozinca aia?” „Ce-ai spus?!” „Nimic, am zis să mergem. Nu vezi ce primire ne-au făcut?!”

Și am pornit, cu sufletul la gură. Fiind pe șoseaua care mergea pe lângă perimetrul parcului, cel puțin așa mi s-a spus, oricând ne puteam pomeni cu ceva jivină în lumina farurilor, care, de ce să n-o recunosc, ziua nu mi s-au părut atât de proaste. Am mers la pas, ca să nu ies din șosea. Eu transpir ușor la efort fizic, dar n-am știut că se întâmplă și la volan. Totuși, după toată tevatura, spre miezul nopții am ajuns la ”Porțile Raiului”. Am trecut de poartă răsufând ușurat și m-am îndreptat spre cabana recepției. De data aceasta, însă, Doamna m-a oprit șoptind la ureche. Am oprit, ca la comandă au sărit cu toții din mașină și s-au ușurat. Am zâmbit, dar am și întrebat: „De ce n-ați făcut așa și pe drum?!, la grămadă, și nu pe rând. Am fi ajuns aici pe lumină...” Eu am spus, eu am auzit. Dar ce mai conta?!

Eram pe o platformă cu multe cabane, cu un gard de delimitare, cu poartă larg deschisă, dar păzită, cu un recepționar tânăr și simpatic, vorbăreț, cunoscător de engleză și franceză, vorba aia, ce mai puteam dori. Liniștea s-a cuibărit în mintea mea agitată și, ca prin minune, toți au adoptat starea mea de bine. Un singur lucru mă punea pe gânduri. Un bar ademenitor, cu program non stop, cu rafturi pline de băuturi alcoolice, scumpe dar bune, cu un barman făcând semne disperate încurajându-ne să terminăm cu recepția și să-l onorăm cu prezența. O privire stranie aruncată de Nikos înspre interiorul barului, mi-a accentuat starea de neliniște. „Doamnă dragă, văd că sucuri de fructe nu prea au?! Aveți mare grijă la noapte...” „Ei, sigur că nu am să-l las singur. Fiți pe pace!”

Ne-am retras spre cabana indicată, destul de apropiată de recepție și inspectând, și pe dinăuntru, și pe dinafară construcția, dând un O.K. îndoielnic, am purces la instalare. Am ales o cabană încăpătoare pentru a instala o

atmosferă de siguranță și a imprima și ceva specific excursiilor în gașcă. Pentru mine era soluția optimă simțindu-mă responsabil de toată tărașenia.

O construcție din câțiva stâlpi de susținere și ceva scânduri încrucișate, îmbrăcat totul cu un fel de rogojini împletite din trestie, având o ușă destul de șubredă în partea frontală a cabanei și câte o fereastră de ambele părți ale ușii. Am spus ferestre, dar nu geamuri. Locul sticlei era ocupat tot de rogojini, așa că lumina electrică trebuia menținută 24 de ore. Spațiul dreptunghiular al încăperii avea cam 10x5 m. Patru paturi erau așezate, ca în multe spitale de pe la noi, perpendicular, de-a lungul unui perete. Pe partea opusă se mai afla un pat lipit de perete și o masă cu patru taburete băgate sub ea. Patul acesta l-am luat eu, familia culcându-se în celelalte patru, în ordinea de la fereastră spre interior și anume, Doamna, Nikos, Luminița și Cătălin.

Cum eram înfometați, Doamna a pregătit o masă copioasă și, într-o veselie prevestitoare

de rele, ne-am înfruptat cu tot felul de bunătăți. La desert am avut banane.

Am parcat ARO chiar în fața intrării, am luat cele două leviere existente, am reținut unul și celălalt l-am pasat lui Nikos. „Dragă, nu se știe niciodată. Ține-l sub pernă!” Luminile odată stinse, liniștea s-a instalat spre mulțumirea mea. Nu se auzea decât un sforăit, constant, pe care l-am localizat ca venind din patul lui Nikos. N-a fost chiar deranjant, dovadă că am adormit destul de repede. Cam după prima tură de somn, care nu a putut dura mai mult de o oră, s-au auzit un fel de zgârieturi care au trezit-o și pe Doamna. „Aoleu!, ce-o fi?!” „Nu știu, dar cred că e o pisică care-și ascute ghearele în rogojină.” Am luat lanterna și am întredeschis ușa luminând spațiul dintre mașină și cabana noastră. Ceva a țâșnit în noapte și liniștea s-a restabilit. Ne-am culcat, am adormit cu toții, adică eu și Doamna, ceilalți nu se treziseră, și am sărit din pat

trezit de un strigăt de disperare lansat de Doamna.

Ce se întâmplase? Un animal, că altceva nu putea fi, reușise să facă o gaură mare în rogojina ferestrei de lângă Doamna și făcându-și avânt a sărit și a poposit chiar în patul apropiat. Strigătul, nu pot să-l descriu, a speriat dihania care, cu tot întunericul, a sărit înapoi prin gaura din fereastră. Din clipa asta a început tărăboiul. Ne-am sculat, oarecum terorizați, afară de Nikos care continua să sforăie, am aprins luminile și am început dezbaterile, ca într-un consiliu. Vorbeam toți.

Mi-am luat inima în dinți, chiar că nu mai era la locul ei, și cu lanterna în mâna stângă și levierul în dreapta, era un levier de ARO, nu glumă, am deschis iarăși ușa. Ceea ce am văzut nu a durat mai mult de o clipă deoarece dihania de sub mașină, ca o pisică mare, mare-mare, neagră pe spate, albă pe burtă, a dispărut fără urmă. Am măturat cu lanterna spațiul din fața cabanei, m-am aplecat să văd ce-i sub mașină și, într-un fel m-am dumirit.

Un mușuroi mare, proaspăt, m-a făcut să înțeleg că dihania avea, probabil, o galerie subterană.

Între timp se trezise și Nikos și nefiind martor la cele întâmplate, a început să ne liniștească cu povești de adormit copiii, nu a reușit și dornic de odihnă, l-am chemat la ordin propunând să baricadăm, cât de cât, ușa și ferestrele, cu masa și scaunele de care dispuneam. A durat ceva operațiunea de consolidare a cazematei noastre și, fără să mai stingem lumina, ne-am băgat în așternut.

Oboseala, totuși, este un somnifer bun. Am dormit cu toții până în zori. Drept e că n-a mai fost mult, dar ne-a prins bine. Cea mai marcată era Doamna, care s-a luat de Nikos și de "nesimțirea" cu care a dormit în timpul evenimentelor. „Cum de a fugit, totuși, animalul acesta?!...” „Doamnă dragă, nu ați auzit cum ați urlat?! Cu asta ne-ți salvat pe toți.” „Puteați fi mai delicat în exprimare, Domnule Boris...” „N-am glumit, dihania s-a speriat. Și eu am sărit din pat...”

Dimineața m-am dus la recepție să mă dumiresc. A răs. Dihania vine atrasă de mirosul de banane, dar nu face rău nimănui. „După ce mâncați banane, aruncați cojile afară din cabană, altfel vine iarăși...” Mi-a confirmat că dihania arată așa cum am descris-o eu. M-a liniștit.

Cum planificaserăm să pornim înapoi la Dar pe la 4-5 după amiaza, timpul rămas pentru vizitarea parcului, din păcate, fiind scurt, am accelerat îmbarcarea. Se știe că nopțile în aceste zone ecuatorial-tropicale sunt destul de reci. Rezultatul, ARO, nu a pornit la prima cheie. N-a pornit nici la a doua. „Nu putem forța bateria. Nikos, fă bine și coboară puțin la împins...” „Ceee...?!” „Bine, împing eu, dacă treci tu la volan...” „Cum să trec la volan, dacă nu știu să conduc?!...” „Atunci rămân eu la volan și tu coboară...Fă-i semn portarului să vină și el...”

Între timp s-a apropiat și recepționarul, a pipăit prelata, seara n-o remarcase, și, mirat

atât cât să mă enerveze, a spus: „Cu asta vreți să mergeți prin park?!...bine!...regulamentul nu interzice...ce faceți dacă se oprește motorul?!” „Nu se mai oprește dacă-l porniți!...Hai, vă rog...” Și a pornit. Am mers vreo zece metri, ca să-l alerg puțin pe Nikos, ne-a ajuns găfâind și, în sfârșit am pornit urmând drumul principal de intrare în inima parkului.

În scurt timp am simțit că suntem în mijlocul Savanei, care, într-un fel semăna cu un câmp galben de pe la noi, cu grâu ajuns la coacere, vreau să spun, unduind în briza aproape permanentă. Cu o înălțime medie de vreo 70 de cm, acoperind mari întinderi, te fermeca, dar te și puneă pe gânduri. Știai că vei întâlni animale cu talie mare, antilope, zebre, girafe, elefanți, dar gândul îți fugea inerent și la cele mai scunde, pe care, din păcate, nu le puteai zări decât prea târziu, ca să spun așa, fiind foarte bine mascate de Savană. Te opreai cu gândul la lei, la tigri, la

hiene, la mai știu e ce jivine sălășluind în memoria copilului de altădată.

În general, întinderea parkului era brăzdată și de alte drumuri, să zicem secundare după aspect, marcate cu panouri ce indicau repartiția animalelor după zone specifice. Ici colo apărea și câte un pom, singuratic în peisajul acestor întinderi savaniere. Știam că vom da și de un lac, raiul hipopotamilor.

Am oprit pentru un scurt consiliu, accelerând ușor ralantiul pentru a nu avea surprize, și am hotărât, la vocea copiilor, să căutăm bârlogul leului, rege necontestat al savanelor. Am luat-o după indicator și după vreo doi km am asistat la spectacolul închinării turiștilor în fața Înălțimii Sale. Era o movilă în vârful căreia trona Leul Tată, frumos, cu o coamă superbă, dar cu o mină de plictiseală evidentă. La poalele movilei, de fapt o moviliță, stăteau cuminți doi pui de lei, Prinții Casei Regale. Toate mașinile cu turiști făceau același lucru - mergeau la pas în jurul movilei, fără a opri, făcând un cerc la cca. 15

m de baza mobilei. Unii se mulțumeau cu o singură tură, alții, de regulă cu copii, reintrau în cerc și de 2-3 ori. Nu erau multe mașini, iar noi, eram la coadă, fiind ultimii sosiți. Cătălin și Luminița erau în culmea emoției. Strigau, se țineau strâns în brațe, mă băteau pe umăr și mă sărutau. La un moment dat, după două ture, când mai eram doar noi în circuit, m-au rugat să opresc puțin să vadă și ei mai bine și să facem poze. Eram așa de pornit pe gafe încât n-am stat pe gânduri și am frânat. Motorul s-a bâlbâit puțin, a tușit și, spre disperarea mea, s-a oprit.

„Ei, Nikos, să văd cum cobori să ne împingi puțin...ia levierul, cine știe?!...”
 „Cum să coboare, Domnule?!...” „Am glumit...așteptăm, poate mai vine o mașină...” Spre disperarea mea, nu prea bine disimulată, mi-am adus aminte iar de lozinca absolvenților și am citat în gând conținutul, în traducere, firește. „Fie ce-o fi...!” am rostit fără să vreau cu voce tare, stârnind nedumerirea Doamnei, pentru a doua oară.

„Adică, cum?!...rămânem aici?!” „Nu, Doamnă, mă duc să mă înțeleg cu Majestatea Sa, poate are El vreo idee.” „Vă arde de glumă?!...” „Nuuu!...” În aceeași clipă am învârtit cheia de contact, scurt, ca să nu descarc bateria și, ARO, s-a zburlit cu zgomot. M-am cufundat în scaun, ca pentru relaxare și am rămas cu piciorul pe accelerație pentru a înviora motorul. „Ce facem?!...nu plecăm odată?!...” „Mă gândeam să coborâm puțin să facem câteva poze...” Și am pornit-o tocmai când am văzut două LandRovere apropiindu-se. Ne-au salutat cu gesturi prietenoase, le-am răspuns și am părăsit Casa Regală. A fost ”nostim”, dar și pilduitor pentru de-al de mine.

Urmărind indicatoarele am luat-o pe o laterală, un drum mai puțin bine lucrat, spre locul preferat al girafelor. După câțiva kilometri străbătuți în liniște, am zărit o îngrămădire de pomi, pe o suprafață relativ mică. Apropiindu-ne, drumul ne-a fost blocat de un grup de vreo opt girafe, mai mari și mai

mici, care, în încercarea de a trece drumul în direcția pomilor, s-au oprit observându-ne. Probabil că nu văzuseră, încă, o așa drăcovenie de mașină. Am oprit spre bucuria zgomotoasă a copiilor, care, interesant, nu manifestau nici o teamă. Cum prietenoasele arătări nu manifestau nici o intenție de a se da la o parte, am claxonat, la început scurt, apoi mai prelung, cu speranța într-o reușită. Aș, de unde! Nici gând.

Am deschis portiera, am schițat intenția de coborâre, am pus chiar un picior jos, dar totul în zadar. Timpul nostru era prețios, dar jivinele, în gând așa am început să le numesc, nu se sinchiseau. Nimic. M-am hotărât să întorc, când din față a apărut o mașină cu turiști și apropiindu-se, au apăsât claxonul. Dar ce claxon, ceva la o frecvență asemănătoare cu cea din glasul Doamnei, la cabană.

Sunetul strident, continuu, acompaniat de urletele și râsetele a trei turiști, probabil veniți de la barul recepției, parcă pentru a-i

face în ciudă lui Nikos, a rezolvat problema. Din câteva mișcări mlădioase, girafele au zbughit-o înspre copacii înfrunziți, nu le-am mai spus jivine, unde, cu capetele ridicate la o înălțime de nebănuț, s-au pus pe rumegat frunze. Am venit, am văzut, și încă foarte de aproape, spre satisfacția micilor mei noi prieteni, și, conduși de un nou indicator, am luat-o în căutarea elefanților. Drumul continua prin același peisaj de savană când, Doamna, iarăși Doamna, a stigat „Atenție turmă mare în dreapta...” Avea dreptate. Am încetinit ca să ne duminim. După dimensiunile care depășeau iarba savanei, am spus că trebuie să fie bufalo. Dar tot Doamna a reperat și o leoaică, cam în stânga noastră, săltată din ascunzișul ierbii, gata să se repeadă înspre turmă. Era o turmă mare, care cu mic cu mare, păștea liniștită. Așa ceva era greu de întâlnit.

Ce era să fac? Văzând leoaica preocupată de o partidă de vânătoare, de fapt acesta era rolul ei în familia regală, am deschis portiera,

am ieșit pe jumătate afară și, cu pieptul pe "capota" cam moale a AroRoverului nostru, cu aparatul foto m-am pus la țintit momentul atacului. Ce să țintesc! „Intră Domnule în mașină și închide ușa!” „Ce s-a întâmplat?!, leoaica este ocupată, nu vedeți?!...” „De unde știi Domnule Boris că nu-i alta, undeva în iarbă, în spate?” Puteam să mai spun ceva?! Am intrat în mașină, am închis portiera și, toți cinci am urmărit goana nebună a turmei urmărită de salturile atletice ale leoaicei. Tot ne-am ales cu ceva!...Am amintit de rolul leoaicei în familia regală. Da, ea răspunde de hrana familiei, vânează în timp ce regele are grijă de puii lor, aduce, târăște, mai bine zis prada și așteaptă, sau poate se odihnește. Primul se înfruptă regele, apoi prințisorii și, doar la urmă mănâncă și "vânătorul" familiei. Da, da!, e o cutumă consfințită de o lege a naturii și respectată cu sfințenie regală.

Conform indicatoarelor a trebuit să schimbăm direcția. O nouă pistă improvizată, același peisaj. Savană peste tot. Primii câțiva

copaci i-am observat eu, de data aceasta, dar tot Doamna a observat și familia de elefanți ce se plimbau la umbra celor câțiva pomi. Cum terenul din dreapta noastră era puțin în pantă, am făcut o manevră și am băgat mașina cu spatele, ca în caz de ceva, să pornesc la vale pentru a porni motorul. Am îndrăznit să opresc motorul pentru a-l răci cât de cât. Într-adevăr se încălzise peste măsură, la un mers, de multe ori în viteza a doua, fără un curent de aer adecvat răcirii.

Distanța relativ mică până la elefanți, o familie din trei exemplare, tatăl și mama impresionanți prin dimensiunile lor și, puiul, drăguț foc, plimbându-se continuu pe sub picioarele părinților, n-a provocat nici o reacție față de prezența mașinii. Încântat, am coborât ușor din mașină și înarmat cu aparatul foto, am pornit să mă apropii de aceste animale blânde. Ceva poze trebuia să duc și eu, ca probe măcar, la întoarcerea în țară. Și am mai făcut vreo trei pași așteptând un moment prielnic pentru a-i avea pe toți

trei în obiectiv. N-a fost să fie, nici de data aceasta!

Brusc, aparent fără nici un motiv, gigantul tată s-a burzuluiit, a început să tropăie pe loc, să arunce trompa în toate direcțiile și să scoată niște sunete deloc liniștitoare. „Vino înapoi!” Instinctiv o și luasem spre mașină, mergând cu spatele. Totuși, aceste atenționări, de fapt comenzi militare, strigate cu o voce ascuțită, mă enervau. Nu eram eu șeful expediției, ci angajatul Doamnei, limitat în replici din cauza prezenței copiilor.

Am ajuns nevătămat la mașină, elefantul mai făcuse câțiva pași în direcția noastră, eu am urcat precipitat și am spus cu voce tare un „Doamne ajută!” gândind la faptul că oprisem motorul și mă bazam pe pantă. Motorul a pornit la cheie, am lăsat mașina să coboare de bună voie panta și am pornit în căutare de noi indicatoare. Ca o ironie, am întâlnit următorul avertisment: Nu stârniți elefanții! Sunt foarte periculoși când sunt deranjați. Drum bun!

Am evitat orice discuție pe această temă profitând de faptul că nimeni n-a încercat să facă uz de puținele cunoștințe de engleză. Un nou indicator ne-a stârnit interesul. La nici 5 km era un lac unde stăpâni erau hipopotamii. „Mergem la hipopotami?” „Daaa...” strigat în cor. Și am pornit, ei încântați, eu, cu gândul la amurgul care se profila. Trebuia să-i conving să nu ne întoarcem la Dar și să ne odihnim încă o noapte la camping. Propunerea, spre a mea surprindere, a fost primită cu ovații. Doar Nikos și-a manifestat îngrijorarea. „Cu munca la pilot ce facem?! Are cine să se descurce, dar, dar dacă află Miclea la întoarcerea din Madagascar, o încurcăm.” „Il calmez eu. Sunt pe picior de plecare și, mai bine să urgenteze sosirea înlocuitorului meu. N-a reușit să facă nimic cu familia mea, contractul cade. Ne sculăm dimineța devreme și dacă vă organizați bine cu ”escalele tehnice”, în 4 ore suntem la Bază.” „Bine Boris, sunt pentru încă o noapte.”

Am ajuns la lac, cam pe înserat, dar nu foarte, suficient pentru a admira și pregătirea unui amurg tropical. Ne-am apropiat de malul unui lac întins, liniștit și am primit o lecție de la jivinele de care ne temem atât. La adăpat, pe marginea lacului veniseră tot felul de animale. Am văzut grup de antilope, de zebre, păsări, necunoscute nouă, girafe, într-o armonie liber consfințită de adevăratele legi ale naturii. Nu ni se acorda vreo atenție. N-am îndrăznit să coborâm, nici să opresc motorul în lipsa unui dâmb, a unei pante. Ceea ce făcea însă spectacol pentru copii, era jocul hipopotamilor, care, ca într-un dans, cu mișcări line, ritmic, se cufundau și-și scoteau enormul cap pentru a lua aer. Și, parcă dăruind copiilor o ultimă satisfacție, la o distanță cât să arunci o piatră, silueta abia descifrabilă a unui crocodil, doar unul singur, făcând parcă slalom printre capetele hipopotamilor. A fost un spectacol unic și o lecție africană a naturii: în savană, în junglă, animalele se atacă și se omoară doar pentru

hrană. Nu există ceva asemănător nouă, oamenilor. Totul se face doar din necesitate și nu din lăcomie. De reținut, nu?!

Duminica s-a scurs repede, cu și fără peripeții, cu privirile de neuitat ale celor doi copii, cu regretul că nu am putut acoperi întreaga arie de minuni ale naturii, concentrate aici, la Mikumi Park, locul cel mai propice excursiilor de tip safari, atât pentru prezența unei faune a toate cuprinzătoare, cât și de amplasamentul tropical, cu ale sale dimineți pline de farmecul răsăritului de soare, sau înserările fantastice datorate incredibilului amurg tropical.

Când am ajuns la cabană, era seară plină, deloc propice întoarcerii la Dar. Nu eram singur, eram și puțin obosit, cum erau de altfel toți, așa că am propus să amânăm plecarea pentru dimineață. De data aceasta toți au fost de acord. Am cînat, ne-am baricadat, am ascultat impresiile celor doi copii, Cătălin intervenind rar în discuții,

Luminița cucerindu-ne cu poezia vorbelor alese. Entuziasmul era mare, deschis, fără timiditate.

Am uitat ezitățile mele dinaintea plecării în excursie. Eram împăcat cu realizările zilei văzând totul în culori roz, glumind pe seama așa ziselor incidente. O noapte liniștită, fără vizite inoportune, ne-a asigurat o odihnă bine meritată. Ceva vise năstrușnice au tulburat puțin somnul lui Cătălin care la trezirea a încercat, fără succes, să ni le prezinte cu lux de amănunte. Totul plutea într-o viziune nedefinită, unde imaginile se suprapuneau într-o ordine aleatorie, departe de cursul real al parcurgerii parkului. Am scris cu bună știință ”parkul” cu Kapa, pentru a accentua importanța care i se acordă la fața locului, acestor rezervații menite conservării habitatului natural oferit de natură.

Dimineața toată lumea a fost înțeleghătoare și, după un mic dejun luat în fugă, AroRangerul nostru, rebotezat astfel în timpul safariului, a pornit la prima cheie,

comportându-se precum calul înhămat la căruță, care simte apropierea de fânul de acasă.

Călătoria fără de peripeții s-a desfășurat normal, cu inerentele opriri, dar de data aceasta, parcă, controlate mai judicios de membrii echipei de safariști.

Am găsit totul în ordine, cei rămași la datorie făcându-și pe deplin datoria, sub supravegherea riguroasă a geologului nostru șef, Nicușor.

Mi-am adus aminte de ceva nostim, dacă se poate numi așa, petrecut pe 23 august, la recepția de la ambasadă, unde, cei câțiva "specialiști" care eram la SILVERSANDS, am fost invitați. Cum era și normal, ne-am pus pe noi hainele de gală, fără de care nu pleacă nimeni într-o misiune ca a noastră. Vorba aceea - eram crema! Bine organizat cu aportul lui Miclea, atmosfera era chiar plăcută. Personal, nu pot spune că mă simțeam confortabil. Nu-mi făcea nici o plăcere să umblu îmbrăcat la cravată, chiar

dacă aveam un costum bej, făcut la cel mai bun, dar și cel mai scump croitor din București. La un moment dat, ambasadorul s-a apropiat jovial de mine și, cu un gest care m-a surprins, mi-a mângâiat reverul impecabil al hainei. „Frumos, cusut a-ntâia! Unde l-ați lucrat, la București?!...” „Da, la un croitor bine cotate, unul Costel, de lângă Ambasada Americană...” „A, da, am auzit de el. A făcut un lucru pe cinste! Cum stau umerii și reverele! Bravo lui!” Acum, ca să termin ideea, sar și eu până-n București. Când am ajuns acasă, m-am repezit până la Costel, la atelierul de la subsolul zidului ambasadei, de pe o stradă laterală. „Nea Costele, ai făcut furori cu costumul meu. Cred că te-ai făcut de un client, ambasador.” „Ce ambasador?!” „Ambasadorul Tanzaniei, Keniei și a Madagascarului, unul Drânceanu.” „Cred și eu că s-a oprit la costum! A fost croitor, președintele sindicatului croitorilor...ce mică-i lumea, Domnule...”

Drânceanu era un tip dezghețat, scump la vorbă, dar nu arogant. Într-o discuție de pe plaja noastră, ne-a relatat, oarecum marcat încă, o întâmplare de la Paris, unde era consul prin anii cincizeci. În 1956, la moartea lui George Enescu, a fost la înmormântare, să reprezinte ambasada noastră. În timpul slujbei de înmormântare, uitând probabil că era printre creștini, a fost reperat și admonestat de către participanți cu îndemnul „Închină-te păgâne!...” „A fost jenant să vezi acele fețe congestionate, privindu-mă cu ură...” Cred și eu!

Timpul a început să zboare nemilos. Sufeream de dorul de casă și, totuși, am început să privesc cu oarecare teamă oceanul, plaja. Aveam de încheiat tot felul de lucrări în așteptarea sosirii înlocuitorului meu, bine zis, un fel de surogat al vremii, un nepot de general de securitate, chimist cu diplomă, din păcate, ținut prin laboratoarele de la ”Metale Rare și Radioactive” din Ștei, ca microactivist, ca să nu-i spun pasăre

ciripitoare, pe nume Guț, sau, mai pe scurt Guță, în gura colegilor. Știam de ce-i poate pielea și la aflarea veștii, l-am propus pe Ștefan, având încredere în practica lui în chimie analitică. N-a fost cine să mă asculte și, într-o zi mai puțin fastă, m-am pomenit cu el.

Tipul, mic și pricăjit, precum numele, ca să spun și eu o răutate, de la bun început a manifestat o teamă de tot ce vedea în jur. Nu-i plăcea clima, nu-i plăcea oceanul atât de apropiat, de fapt nu știa să înoate, nu-i plăceau jivinele de care auzise că există pe bune, nu-i plăcea camera repartizată, nu-i plăcea laboratorul, nu-i plăceau laboranții, nu-i plăcea engleza, de care era străin 100 la 100, nu-i plăceau laboranții atât de colorați, ce mai?!, nu-i plăcea nimic.

Mă apucase disperarea. Seara, la o discuție de informare, în camera mea, văzând cartea lui Levițchi, Engleza fără Profesor, mi-a cerut să i-o las la plecare. Ce puteam spune?! „Da, dar o las prin Nikos. Vrea și el.” I-am

vorbit de laborator, de lipsa, uneori acută, de reactivi, de improvizațiile inerente la care am apelat. „Eu nu fac așa ceva! Dacă m-au adus, să-mi asigure condițiile de lucru.” „Nu-ți face planuri fără să faci cunoștință cu realitatea. Ai răbdare și te vei obișnui. Nikos fără analize e om mort, ca de altfel, întreaga activitate. Așa-i și acasă, la noi. Analizele hotărăsc totul. Știe și Miclea, știe și ambasadorul.”

Obosit și fățiș speriat s-a retras în camera lui, apropiată de a mea, fiind în aceeași cabană. Deodată a dat năvală la mine, trântind ușa cu zgomot. „Ce s-a întâmplat, omule?!” „Vino să vezi ce am în cameră!” L-am urmat, de fapt el m-a urmat, la un pas distanță de mine, gata să mă calce pe papuci. Enigma era o șopârlă care stătea cuminte la îmbinarea dintre perete și tavan. „Uite, sus, cum scăpăm de ea?!” „Nu scăpăm, o păstrăm, nu mușcă...” I-am explicat pe îndelete ceea ce am aflat și eu la rândul meu, dar nu l-am convins. S-a dus la Nikos, unde era spațiu

mai mult și a rămas peste noapte. În fața lui Nikos și-a dat drumul și a plâns.

Începuturile nu erau de bun augur, dar eu eram preocupat de plecare, de luat rămas bun de la familia Feinsilber, de la Victor care s-a lipit de mine cu lacrimi în ochi, bâiguind printre sughițuri „mulțumesc pentru paletă, dragă Boris...” La aeroport m-a dus personal Miclea cu RangeRoverul, iar în sala de așteptare se plimba, puțin emoționat, zic eu, Roman. I-am mulțumit pentru tot ce făcuse pentru mine și ne-am promis să ne vedem în București. Nu s-a întâmplat, din păcate. Cariera lui diplomatică l-a ținut mult departe de țară, iar timpul și-a făcut datoria. Nu ne-am mai căutat.

Cel mai afectat de despărțire a fost Nikos, ca să nu mai spun de Cătălin. Au trecut ani, s-au întors și ei și, într-o bună zi, în curtea Centrului de Cercetări, am auzit un strigăt puternic: „Domnu David...” M-am întors și m-am pomenit în brațele unui tânăr. Era Cătălin, angajat într-o secție de pe platformă,

de care răspundea Nikos. Era un tânăr bine legat, cu un chip frumos, dar cu aceeași privire reținută, ca să nu-i spun stranie, cea care m-a frapat când l-am cunoscut la Dar. Ne-am plimbat la braț, eu ascultând, el povestind, mai bine zis reamintind episoade rămase foarte bine întipărite din zilele petrecute la malul oceanului. Nikos, cu toate că venea des pe platformă, nu s-a prea înghesuit să mă caute. Cătălin, în schimb, mă vâna de câte ori ieșeam în curte.

Zborul la Cairo a fost normal, eu relatându-mi în gând, multiplele episoade care m-au fermecat pe parcursul celor șase luni petrecute în Tanzania, întotdeauna pomenindu-l pe unchiul Alex.

M-am cazat la același hotel modest, am încercat să plec pe Valea Regilor, fără succes. Aglomerația era în toi iar eu nu puteam aștepta. De data aceasta aveam la dispoziție numai două zile. O zi am dedicat-o cadourilor pentru acasă, ceea ce nu este chiar o îndeletnicire plăcută. Aveam comenzi bine

definite, cu măsuri, cu modele, cu de toate. A doua zi, am pornit pe jos să colind străzile, să mă satur de acest mare, foarte mare, și frumos, oraș. De fapt, gândul îmi era sechestrat de esca planificată la Atena. Acropole și Muzeul de Antichități fiind țintele urmărite.

Totul a mers ca la carte, am găsit ușor o cameră la un hotel central, am luat ceva informații de la hotelier și am pornit cu gândul la cucerirea Eladei. Mi-amintesc că la aeroport, căutând un taxi, la semnul meu, s-a oprit o Dacie. Șoferul, foarte dezghețat, rupând-o în toate limbile de circulație, m-a lămurit că Dacia este cea mai căutată mașină pentru taximetrie. Orașul este foarte aglomerat iar rezistența la hărțuiala de taxi este deosebită. Nu știu dacă mă dibuise de la început că-s român, dar, sincer să fiu, măgulit, i-am spus că sunt din București.

Eram în 2 septembrie, telegrafiasem acasă că voi sosi pe 4 în București, emoțiile se împărțeau cumva dihotomic în două direcții,

mai mult, sau mai puțin, antonimice. Muream de curiozitate față de ceea ce speram că voi vedea la prima mea vizită pe pământul Eladei și căutam, în același timp să strivesc cealaltă pornire, dorul de casă. Cum aveam aproape două zile dispoziție, informat la hotel asupra a ceea ce aveam în plan, am luat metroul și după o scurtă plimbare am ajuns în Pyraeus, practic portul Atenei. Țineam, o boală veche, să văd o mișcare portuară de nivel mondial, lucru ce s-a și confirmat. Un spectacol copleșitor de du-te-vino, executat de niște mastodonți marini, ca într-un balet pe apă. Era într-adevăr ceva peste așteptări, incomparabil cu ceea ce văzusem în golful portuar al Algerului.

O cafea și drumul înapoi la Atena, în Piața Omonia, unde era și hotelul cu același nume. Cum doream să iau contact direct cu orașul, am luat-o la picior înspre Stadionul Olimpic, acea potcoavă unică, prin formă, dar și prin marmura albă, imaculată. Am petrecut destulă vreme pe stadioane ca să nu realizez

unde mă aflu. Și cum să nu ai emoții, dar și satisfacția că te afli pe o pistă pe care s-a alergat acum mii de ani în urmă!

La un moment dat, tot rotindu-mi privirea, în căutare de inedit, am tresărit văzând, aparent la o mică distanță, ceea ce trebuia să fie "Stânca Sacră" a Atenei Vechi, pe care se distinge silueta Parthenonului Atenei, zeița înțelepciunii. Această construcție reprezintă de fapt centrul marelui ansamblu arhitectural antic cunoscut sub numele de Acropolis. Atena, cunoscută azi ca având o vechime atestată de cca. 6000 de ani, este preamărită în lucrările de istorie, și inerent, în manualele școlare, cel puțin cum erau pe vremea mea, pentru "Vârsta ei de Aur" a timpurilor lui Pericle, din secolul V î.H., forță, pe atunci, economică, militară, culturală și, de necrezut pentru zilele noastre, pentru Democrația sistemului politic-social-economic.

Urmărind pe o minusculă hartă turistică, te descurci relativ ușor pe drumul spre Acropole. La început am luat-o după ceea ce

fixase privirea de pe Sadionul Olompic, dar m-am zăpăcit repede, având mereu obturat câmpul vizual de clădirile ce mărgineau străzile, clădiri în nici un caz de dimensiunile gigantice care alterează în zilele noastre arhitectura oraşelor. Oricum, m-am descurcat şi am ajuns la poalele Muntelui Sacru, cu 150 m peste nivelul mării, de unde, urmând calea mulţimii de turişti, am atacat, cu aparatul foto gata pregătit, treptele şi terasele intermediare, de temperare a avântului, prin izul lor comercial, atrăgător dar nu şi de atins pentru oricine. Sincer să fiu, aparatul foto este şi el o pacoste şi nu o desfătare de colecţionar de imagini, cum susţin unii. Cauţi imagini, unghiuri, lumină, şi nu rare ori, dai în gropi, la propriu. Doar umbli printre ruine şi, mai ales, cu spatele!

Odată ajuns pe platoul din vârful stâncii, nu-mi place să spun muntelui, nu merge în centrul unui oraş, începe deruta. La început umbli învârtindu-te, oprindu-te, ocolind, sărind de la un obiectiv la altul, lăsând în

pace aparatul foto, căutând cele două-trei obiective fixate în planul tău, personal. Obosești, fără să poți spune că ești mulțumit. A, da!, ești mulțumit că ai ajuns acolo, dar realizezi pe dată că pentru ceea ce urmărești, ți-ar trebui câteva zile bune și nu o scurtă escală în drumul de întoarcere acasă. În plus, căci nu te aude nimeni, ești convins că odată sosit acasă, așa cum te cunoști, vei urma fără voie moștenirea unchiului Alex și vei visa la o nouă oportunitate de a da viață neostoitului tău "dor de ducă".

Lucrurile se mai liniștesc, totuși, poate de oboseală, poate de necurmatul alergat al acelor de ceasornic, poate, chiar de setea de a cunoaște, dar și de a rămâne cu ceva. Îmi aleg două obiective, nu, trei: Parthenonul, Erechtheumul și Teatrul lui Dionisos, după coborârea de adio. Ceva, tot auzisem eu câte ceva, despre Acropolis, dar nu tot ce ar fi trebuit, sau meritat.

Parthenonul, ca și alte ruine de pe mapamond, are o istorie ce se pierde în timp,

perioadă în care a suferit mari distrugerii, cauzate nu atât de fenomene naturale, cât mai ales de barbaria oamenilor. Reconstrucția, poate cea mai importantă, ține tot de vârsta de aur a Atenei, din vremea lui Pericle, când a beneficiat și de aportul lui Phidias.

Nu știu cum o fi arătând astăzi, după aproape de 40 de ani, dar în 1975, într-o zi minunată de început de septembrie, totul era romantic, în primul și în primul rând. Am înconjurat, de nu mai știu câte ori, impresionantele coloane de marmură, cu capul aplecat pe spate până la o durere greu de suportat, numărând coloanele fațadei, spatelui și lateralelor templului, intrând în spațiul interior, împotriva regulilor afișate, plin încă de resturile lucrărilor de restaurare începute, un adevărat obstacol pentru amatorii foto. Oprit, cale de multe minute la intrarea în templu, în fața celor opt coloane gigantice, bine înfipite în structura stâncoasă a locului, dar lipsite de ceea ce purtaseră pe

vremuri pe umerii lor, astăzi doar profilându-se triumphiul în ruină specific construcției.

Nu, nu este de nasul unui iubitor de frumos, de trecutul în ruină al istoriei antice, și atât doar, să se hazardeze în prezentarea unor monumente de asemenea anvergură și trecut. Ar fi chiar indecent. Pentru aceasta există profesioniști, ghizi, albume de artă. Un turist, unul ca mine, poate privi, se poate entuziasma, documenta la repezeală, și nimic mai mult. Ba, nu!, să păstreze în memorie plăcerea momentului trăit.

Am pomenit de faimosul templu Erechtheum, poți spune la doi pași laterali de latura Parthenonului. Știam că voi vedea celebrele coloane de marmură, șase femei la număr, susținând parcă acoperișul unui balcon, Caryatidele. Și le-am văzut și admirat, cum spune românul, până la refuz.

Dacă te luai după prezentarea scrisă pe o placă a marelui Complex Acropolis, puteai liniștit, să n-o creadă nimeni, să-ți prelungești șederea la Atena, pe banii câștigați, și nu pe

diurnă și să te complaci în postura unui turist fără probleme, fără obligații. În plus, la acea vreme, Atena prezenta, neoficial bineînțeles, tentația de a rămâne, în dorința de a cunoaște mai profund ”capitalismul sălbatic”, după unii, sau ”fascinația vestului”. Nu mi-am propus să le pun în balanță din ”dor de casă”, știind că exista și reversul problemei, plastic spus ”dorul de ducă”, atât de prezent în ”statul acasă”.

Am pornit cu avânt la coborâș. Mergeam la vale convins că de mâine voi simți sindromul ”dorului de ce-ai văzut” și după suișuri și coborâșuri pe panta sud-estică a stâncii sacre, am văzut, din spate cum coboram, superbul arc de cerc al tribunei arhaicului teatru, închinat lui Dyonisos, teatru folosit și în prezent pentru spectacole de mare căutare.

Privit de sus, amfiteatrul și scena oferă privitorului o priveliște de nedescris. Rămâi în expectativă și nu-ți mai vine să cobori. Totuși, o faci. Trebuie să te așezi, să te simți

corp comun cu cei 17000 de spectatori pe care le poate înghiți amfiteatrul. M-am așezat mai în spate, pentru a avea o perspectivă mai bună asupra scenei, asupra fundalului în ruină conservată a ceea ce, cândva, a fost sala teatrului. Nu eram singurul spectator, dar eram singurul disciplinat, înarmat cu răbdarea spectatorului avizat, care nu făceam curse printre rândurile atât de judicios clădite în trecutul glorios al Eladei.

Am plecat împlinit oarecum în dorințele propuse, n-am luat metroul, n-am căutat un taxi. Am ajuns la hotel târziu în noapte, frânt. Mi-am propus să pornesc de dimineață devreme în căutarea Muzeului de Antichități unde speram să văd cu ochii mei, de aproape, ceva recuperat din marea Egee, un bronz, incredibil conservat în apa sărată a mării, ”un copil călare”, în mărime naturală. N-a fost așa, dimineața m-am trezit greu, cu o febră musculară feroce, și am ales prelungirea odihnei în patul camerei de hotel din Piața Omonia. A urmat cursa la aeroport, cu un

taxi Ford, se pare, cu regretul că nu s-a nimerit o Dacie. Zona era prea centrală...

Zborul lin, cu o tavă copios încărcată, inclusă în bilet, din care am ales doar o cafea. Începuse să intre în funcțiune ”dorul de casă”...

24 septembrie 2013

București

III
M O Z A M B I C
1977-1978

Mă bântuie, încă, amintirile legate de cele șase luni petrecute în Tanzania. Dorul meu de ducă, ce mi-a fost inoculat în copilărie de către mult iubitul, dar și hulitul, ”Unchiul Alex”, a primit ce i se cuvenea. Am asemuit, fără rezerve, anul 1975 cu un vis împlinit. Așa a și fost. Implicat până peste cap în cercetările legate de tehnologia prelucrării minereurilor uranifere, mi-am astâmpărat cu succes, pot spune, neastâmpărul care m-a bântuit în materie de hoinăreală. La finele anului 1976, lucrurile au luat, însă, o turnură neașteptată. Specialiștii români erau prezenți într-un domeniu drag nouă, prospecțiuni petrolifere. Era o echipă importantă, dar ca să nu ne dezmințim, condusă, oarecum, de un fan al lui Bachus, bine ancorat, însă, în sistem. GEOMIN-ul primise ceva atenționări dar, ca de obicei, nimeni nu s-a sesizat, cu toate că ministrul era la curent.

A trebuit ca ultimul specialist în chimie, născut pe pământul Mozambicului, să plece în Portugalia, lăsând de izbeliște Laboratorul de analize fizico-chimice din cadrul Direcției de Geologie și Mine. Procesul de control analitic al activității de prospecțiuni a fost paralizat. Nici Universitatea ”Eduardo Mondelane” nu dispunea de personal specializat, așa că, în virtutea relațiilor diplomatice, la nivel de Ambasadă, s-a apelat la Geomin. Luați prin surprindere, ai noștri au apelat la Metalele Rare și Radioactive și m-au nominalizat. Nu-mi venea să cred, dar insistențele bunului prieten și partener de tenis, inginerul Mihai Milițescu, m-au convins să mă implic. Un contract pentru un an, cu șanse de a fi vizitat de familie, trimis drept cadou de statul român, adică plătit în dolari de România, 300 pe lună, toate la un loc, plus neostoitul ’dor de ducă’, reactivat pe nepusă masă, au pus capăt îndoielilor.

Cum lucrurile erau precipitate de promisiunea Șefului Statului de a oferi acest

'cadou' la începutul lui februarie 1977, cu ocazia celui de al 3-lea Congres FRELIMO, Frontul de eliberare al Mozambicului, 'cadoul', adică eu, trebuia să ajungă înaintea delegatului României la Congres, Ștefan Andrei.

De aici o serie de semne de întrebare, atât pentru Geomin, cât și pentru mine. Mai ales că, între timp, aflasem cum s-a ajuns la mine. Făcuseră două propuneri, dar cei invitați, aflând că, încă din 1976 în Mozambic erau tulburări provocate de lupta dintre FRELIMO, 'Frente de Libertação de Moçambique' atestat ca 'Partido Frelimo' de orientare Marxist-Leninistă și Rezistența Națională Mozambicană 'RENAMO' de factură anticomunistă, au refuzat propunerea.

Urgența era dictată de nivelul la care se angajase România să sprijine cererea Mozambicului. După experiența 'dobândită' în Tanzania, țara care a sprijinit pregătirea militară a Mozambicului încă din 1962 când a găzduit, la Dar Es Salaam, nașterea lui

FRELIMO, iar în continuare pregătirea combatanților mozambicani la Nord de Fluviul Ruvuma, granița cu Mozambicul, eram oarecum familiarizat cu acest gen de evenimente.

În iunie 1975 Mozambicul obținuse independența față de Portugalia după o prezență a dominației portugheze de cinci secole. Lucrurile păreau că se așează pe un făgaș normal și în 1977 nu prea vedeam totul în negru. Și am acceptat.

Doar că, datorită vitezei cu care trebuiau a fi făcute actele, s-a ales ca formă de inițiere, un contract provizoriu pentru 3 luni. Mi-am dat acordul, bazat pe promisiuni și m-am pomenit expediat.

Pentru rezolvarea zborului, o problemă complicată la acea vreme, s-a recurs la cea mai rapidă variantă. Zboară Boris la Moscova, schimbă avionul pe Șeremietovo pentru Africa și, cu mici escale tehnice, coboară pe aeroportul din Maputo, cu două zile înainte de Congres, la țanc pentru a

permite Tovarășului Ștefan Andrei să mă ofere drept cadou.

Pare anecdotic, dar trebuie s-o spun. Până să ajung la 'Maputo', cu toată documentarea făcută, eu știam de 'Lourenço Marques', ca fiind capitala Mozambicului. M-am dumirit când am fost întâmpinat de Șeful Agenției Economice, care m-a lămurit, cu multă emfază, că de la 25 iunie 1975, ziua independenței față de Portugalia, Maputo l-a înlocuit pe Lourenço. M-a privit omul cu multă mândrie, iar eu l-am privit de la mare înălțime - era chiar mic, și nu numai la propriu!

Drumul spre oraș mi-a captat atenția prin ceea ce, mă temeam, că mă așteaptă. Șoseaua bună, era încadrată de-a lungul ei de tot felul de improvizații, deloc încurajatoare. Colibe, bidonvilluri, umbrare, puțină forfotă. Din cauza 'ciupercilor' care acopereau colibele, adică a formeii ce o aveau 'acoperișurile' împletite cu măiestrie, aspectul general al peisajului privit de pe șosea, era o mare

întindere de 'apă în valuri'. Nu întrebam nimic pentru a nu fi ridicol. După vreo 20 de minute de mers, peisajul a început să se schimbe, puțin câte puțin.

Acele așezăminte au început să se rărească, șoseaua scăpată de presiunea dezolantă a așezărilor omenești de periferie, a pătruns brusc, surprinzător de brusc, în atmosfera citadină a unui oraș, parcă răsărit din pustiu. Artere largi, curate, încadrate de edificii impozante, blocuri de locuințe, vile, pomi tropicali, diferiți de ceea ce avem acasă și, bineînțeles, palmieri. Autobuze frecvente pe traseu, încărcate la limita aglomerației, strecurându-se abil printre automobilele, mai nedisciplinate. Pietonii cuminți, respectând liniștiți indicațiile semafoarelor, aduceau un plus primelor impresii favorabile culese de pe avenidele relativ ușor de parcurs. Oraș mare, oraș frumos! Frumoasă schimbare de perspectivă, o ușurare în suflet.

Am fost depus la un hotel excelent, Cardoso, într-un 'single room', la parter, la

un pas de restaurant, la doi pași de piscină. Dincolo, oceanul Indian. Nu mă așteptam, dar bucuria mi-a fost retezată de cel care mă luase în primire de la aeroport, Domnul Crinta, de fapt tovarășul, m-a anunțat că e un provizorat de vreo două zile, urmând să mă alătur altor specialiști români, la un hotel mai modest, cam de două stele, ca pentru români, hotelul Aviz. A meritat, chiar dacă, după un trai pe vătrai de două zile, m-am dezumflat ca un balon înțepat, la cele 'Două Stele'.

A doua zi, însoțit tot de tovarășul Crinta, m-am prezentat la Ambasadă. De data aceasta, tovarășul ambasador, Mircea Zara, a fost de drept, Domnul Ambasador. Mi-a spus, printre altele, că s-ar putea să fiu convocat pentru a-l cunoaște pe reprezentantul României la Cel de al 3-lea Congres FRELIMO, Tovarășul Ștefan Andrei.

De la Ambasadă am mers la 'Direção National de Geologia e Minas', unde am avut plăcerea de a întâlni un alt Domn, Directorul General, Rui Santos Garcia, licențiat în

științe geofizice, portughez 'original', dintre cei rămași după obținerea independenței Republicii Mozambic. Un tip deosebit, manierat, cultivat, stăpân pe franceză, engleză și, bineînțeles, portugheză. A fost o zi încurajantă.

A doua zi, Garcia a venit să mă ia de la hotel pentru a mă prezenta la Laboratorul Direcției de Geologie și Mine. Am găsit laboratoarele de chimie și docimazie într-o clădire veche dar bine utilată. Prezentarea a fost plăcută, personalul în așteptare format dintr-un băiat și două fete, bucuroși de reînceperea activității, Garcia traducându-mi în franceză convorbirea cu viitorii mei laboranți. Școală la nivelul a șapte clase, experiență de laborator practic zero. Lucraseră la laborator, dar numai la munca de jos, la îngrijirea spațiului de lucru și alte servicii auxiliare, fiind conduse de un staf format din chimiste și tehniciene, toate femei. Mi-a fost repartizată o mașină de teren, un fel de ARO dar mai cu ștaif, cu șofer care avea

misiunea să mă ducă dimineața la laborator iar la terminarea programului să mă aducă înapoi la hotel, sau la nevoie, la Direcție, sau unde eram solicitat.. Practic era la dispoziția mea.

După plecarea lui Garcia, rămas cu noii mei colegi de muncă, am încercat să încropesc ceva conversație. Băiatul, António Nunes Pascoal, o rupea puțin cu engleza, la fel ca și una din fete, pe care, culmea, o chema Mariana David., de fapt, Mariana da Conceição António David. Așa a început prima zi de lucru, eu dornic să văd totul, mai ales aparatura, iar cei trei copii, să încerce să-mi prezinte, mai ales prin gesturi, averea laboratorului.

Surpriza a fost că am început să înțeleg câte ceva din portugheza lor. Pentru cineva căruia îi place să asculte italiana sau spaniola, e aproape normal. Mai aveam și câte un ghid de conversație român-portughez și respectiv portughez-român, pe care le răsfoisem acasă și pe drum. I-am rugat să vorbească cât mai

rar și treaba a început să miște binișor. Urmărind ghidul, se minunau și ei de multiplele similitudini cu româna. Practic am purces la un adevărat studiu al celor două limbi. Eu foloseam ghidul român-portughez, ei îl foloseau pe cel portughez-român. Eu eram mulțumit, ei erau încântați. Un început promițător. Conform obiceiului local, devenisem Camarada Boriş, în pronunția locală.

Mă simțeam bine și aveam chef de muncă. Am început cu sala de analize chimice clasice. Încăpătoare, cu două mese mari de lucru, fiecare masă fiind prevăzută cu stative de toate felurile, cu acces pe ambele părți ale mesei, cu sticlărie de laborator de cea mai bună calitate, cu scaune de bar. Dulapurile mari din perete înghițeau o cantitate impresionantă de materiale de laborator. Am început cu o scurtă instruire a celor două 'laborante', cu o demonstrație pe viu a felului în care se puteau apuca de făcut ordine, fără a se atinge de reactivi. Au înțeles și s-au apucat

de treabă. Mai făcuseră ceva în genul acesta, știau unde erau materialele de întreținere, erau pline de chef, fericite că aveau loc de muncă.

Liniștit, l-am luat cu mine pe Pascoal, care avea să devină umbra mea, și am atacat primul aparat de Absorbție Atomică, un Perkin Elmer superb, dar evident, neatins de ceva vreme de mâna omului. L-am testat și mi-am dat seama că era ceva mai mult. Mâna omului pătrunsese în adâncul acestei bijuterii pentru a culege două din lămpile vitale ale circuitului funcțional. „Ce ne facem Pascoal?!(a se citi cu pașcual)”, l-am întrebat retoric arătându-i ce era de arătat. A dat din cap a nu înțelege și m-a privit speriat. I-am arătat o altă lampă care rămăsese în portul său și am făcut un gest șmecheresc cu mâna sugerând 'șparleală'. A înțeles aluzia și mi-a pomenit ceva de șefa care plecase după revoluție. Știam de această 'practică' din Tanzania și am făcut, involuntar, cruce. „Pascoal, mergem la magazia de piese și

aparate...” Ne-am dus, dar n-am găsit ce ne trebuia. A face comandă la firmă, era iluzoriu.

„Pascoal, unde este Universitatea Eduardo Mondelane?” „Aproape, Camarada Boriș...de ce?” „Nu știu, mergem...hai la mașină!” Și ne-am dus. Și bine am făcut. Pascoal avea o cunoștință, o tehniciană, școlită, care avea câțiva ani vechime în munca de laborator de chimie. Se descurca cu engleza așa că, Maria Nunes (a se citi Nunîș) și nu mai știu cum, a devenit pionul principal în escapada noastră. A ținut să-mi arate locul ei de muncă, un laborator de chimie analitică și, culmea bucuriei, un laborator de Spectrografie, unde eram mai mult decât acasă. Și, chiar culmea culmilor a fost și faptul că, un superb spectrograf de mare dispersie, Jarrel Ash, era 'considerat' pe butuci. Nu mi-a venit să cred. Cunoșteam spectrografe rusești și germane, RDG-iste, dar minunea care zăcea în fața mea, m-a topit. Practic am uitat de ce eram acolo. Când am văzut pupitrul de prelucrare a

datelor prin interpretarea spectrelor foto, m-am așezat în frumosul fotoliu și cum în aparat zăcea o spectrogramă uitată, am început să mă joc.

Maria era fericită că dăduse peste așa o plească, mai ales că, doi tineri olandezi, cu titlu de profesori universitari, proaspăt angajați la catedra de chimie analitică, dăduseră verdictul „bun de casare”. Cum timpul trecea iar jocul meu îi distra pe noii mei asistenți, m-am trezit la realitate și am trecut la ale mele. Maria a înțeles repede despre ce era vorba și ne-a făcut semn s-o urmăm. Am intrat într-un vast atelier de electronică unde, iarăși culmea, un tip bine făcut, era cufundat în mașele unui spectrofotometru de absorbție atomică, Perkin Elmer. Simțindu-ne în spatele său, bănuiesc, destul de deranjat, ne-a onorat cu o privire întrebătoare.

Era argentinian, un mai vechi angajat al Universității, rămas fidel acestei instituții, licențiat în electronică, era factotum-ul

activității tehnice de întreținere a aparaturii din dotație, și ce aparatură! M-am apropiat de Absorbția Atomică cu care se distra și, cu emoție i-am arătat cele două lămpi care-mi lipseau. Omul o rupea bine pe franțuzește, așa că am putut să trăncănim liber despre necazul meu și despre absorbția atomică în general care-i crea lui probleme. A dispărut pentru câteva minute și s-a întors cu cele două lămpi buclucașe. A adus vorba și despre Spectrograf și ne-am înțeles că voi reveni, a doua zi, mai pe seară. Pascoal și Maria iradiau adevărata bucurie care ar trebui să fie harul permanent al unui loc de muncă. Ne-am grăbit să ne întoarcem la laborator și să le prindem și pe laborante, care, eram sigur, nu ar fi îndrăznit să plece.

Ce-aș putea spune? Succes chior, cum mai spunem pe acasă. Lămpile odată fixate, Elmerul s-a luminat pe loc, eu m-am așezat pe un fotoliu comod și am rămas în expectativă. Mă uitam la spectrofotometru și

nu-mi venea să cred. Pascoal a strigat fetele pentru a se lăuda cu victoria obținută.

Acum, după atâția ani, mă gândesc cu nostalgie la 'vremurile trecute', când toate aceste aparate sofisticate se bazau în schemele lor electronice pe 'lămpi', ca de altfel și radiourile sau aparatele de televiziune, piese de schimb la vedere, cum s-ar spune, cu manevrarea cărora mă obișnuisem, dar ce aş fi făcut astăzi, fără un electronist talentat, o calitate indispensabilă chiar și celor mai instruiți, capabil să descifreze 'hieroglifile' actualelor scheme electronice. Mi-a demonstrat treaba aceasta, bunul meu amic, electronistul minune de la Metalele Rare, Mina Burghilea, pe care l-aş fi vrut alături de mine.

„Copii, haideți acasă! Ajunge pentru astăzi...” Bineînțeles, am fost aprobat în cor. Urma o zi și mai importantă. Trebuia să și pun în funcțiune Elmerul. Surprize puteau apărea și atunci, marea speranță ar fi fost, electronistul, argentinianul, singurul inginer

rămas la Universitate după revoluție, Juan, spre cinstea lui și bucuria mea.

Am dormit buștean, după un duș kilometric, un somn odihnitor, necesar pentru ceea ce mi-am propus pentru acea zi, respectiv pentru după amiaza acelei zile. Pascoal a venit cu dureri de cap. Cu gândul la ce „aveam” de făcut nu a putut dormi. Am mai ținut o instruire, cu demonstrație practică, privind operațiunile de filtrare, lucrând în această fază cu apă chioară. Fetele s-au dovedit a fi foarte îndemânaticе și, averse totodată de laudă. O împărțeam cu larghețe simțind că era cel mai eficece stimulent.

Întors la aparate, m-am proptit în fața Elmerului și am dat jos toți pereții care-i mascau organele vitale. Pascual căsca ochii precum un copil mic în fața unei vitrine cu jucării. Un control al contactelor vitale, al siguranțelor precum și îndepărtarea cu grijă demonstrativă, ca să nu-i spun exagerată, a prafului bine fixat prin locurile cele mai delicate - circuite deschise, dar și elementele

optice (lentile, prisme, fante reglabile, etc.), am scos un O.K. plin de mulțumire. Pascoal transpirat vizibil de atâta încordare, a înjghebat cu ajutorul ghidului de conversație întrebarea care l-a frământat. „Camarada Boriș, nu ți-a fost frică?...” „Nu, Pascoal,...acum mi-e frică. Să vedem dacă merge...”

Am închis la loc Elmerul, privindu-l în față, am făcut o cruce și am încheiat pregătirea cu semnul aviatorilor, cea cu degetul mare. Mi-a răspuns cu același semn. Eram pe aceeași lungime de undă.

„Hai să montăm buteliile de acetilenă și de protoxid de azot și să încercăm!”

Din fericire buteliile erau încărcate, aparatele de măsură la locul lor, inima puțin palpitând, totul ca la carte. Am ales o soluție etalon de cupru, din cele existente în laborator, am potrivit lampa analitică corespunzătoare, am pornit pulverizarea soluției de analizat și am început să reglez optica propriu zisă a aparatului. Odată

parametrii optici stabilizați, instrumentul de măsurare al fenomenului de absorbție și-a manifestat prezența activă afișând valoarea numerică a fenomenului urmărit.

„Merge, Pascoal, merge!...merge bine, băiete!” „Gata, Camarada Boriș, gata?!...Mi-a fost frică că n-o să puteți.” „Aparatele astea le-au făcut oamenii, oameni ca noi, Ca Juan argentinianul...” I-a plăcut ceea ce a înțeles din vorbele mele dar a adăugat cu ochi sclipitori. „Da, Camarada Boriș, dar tot oameni ca noi au stricat ce era a laboratorului, a Mozambicului. A fost urât!”

Avea dreptate, dar eu aveam o altă misiune decât să mă ocup de politică. Mai ales că, amintirea regimului colonial era proaspătă, iar primul președinte al Mozambicului, Samora Machel, era ținta adversarilor săi politici, anticomuniștii, susținuți pe față de regimurile din Rodezia și Africa de Sud. Nu era vorba numai despre o luptă a vorbelor. Erau fapte de care aveam să mă lovesc personal în anumite acțiuni de

teren la care trebuia să particip. Eram 'omul lor' doar, un cadou livrat de un stat prieten!

„Da, da, am reușit și vom putea începe o serie de analize. Eu o să vorbesc și tu o să lucrezi...” „Bine, Camarada Boriș.” „Acum, hai la fete, să le ajutăm și să ne lăudăm...!”

Fetele făcuseră o ordine de farmacie și așteptau o laudă pe măsură. N-am apucat să spun o vorbă că amicul meu Pascoal, a declanșat o canonadă cu laude, care mai de care, dar lizibile, despre succesele „noastre” în lumea aparatelor. Cred că era bine cunoscut în lumea lor deoarece zâmbetele care au apărut ca din senin pe chipurile lor feminine mi-au transmis multe. Până la urmă, am zâmbit și eu, a zâmbit și Pascoal, iar atmosfera de lucru a fost numai zâmbet. Când am trecut la demonstrații privind folosirea biuretelor, Pascoal, convins că nu era de el, s-a îndreptat spre ușa laboratorului.

„Hei, Camarada Pascoal, unde te duci?!...” „Camarada Boriș, am crezut că eu voi lucra la specrofotometru!?” „Și tu, și toată lumea

trebuie să știe totul despre analizele chimice. Vor trece și colegele tale și la aparate, așa că, facem toți de toate. O.K.?” „O.K., Camarada Boriș...” Ce mai!, atmosfera era excelentă ceea ce îmi ușura misiunea. Nu puteam fi decât mulțumit.

„Pascoal, nu uita că mai avem de mers și la Universitate. Trebuie să mă ajuți și acolo. Va fi interesant.” „Mergem, Camarada Boriș, mergem!” Și am mers. Eram chiar așteptați - Maria, Juan și un tânăr, electricianul Universității. Ne-am dus direct la Spectrografie, la Jarrel Ashul 'de pe butuci'. Olandezii plecaseră acasă!? Am spus-o parcă, eu lucram pentru 300 dolari americani, iar cei doi 'profesori universitari' erau retribuiți cu câte 2500. Era greu să te pui cu Vestul Sălbatic al Europei.

Spectrograful nu răspundea la conectare. Am plecat cu electricianul și cu Juan, pe traseul instalației electrice, până la subsol, un fel de punct de comandă, de distribuție. Pe traseu, heblurile, într-o serie de trei, erau

deconectate. Am făcut un gest întrebător, la care electricianul a ridicat din umeri. Le-am conectat și am urcat la spectrografie. Totul părea în ordine. Spectrograful, ascultător și-a aprins luminile de control. Aparatul setat, cum ne place să spunem, pe curent continuu, a refuzat să transmită comanda la generator. L-am trecut pe curent alternativ și totul a mers strună. M-am uitat la Juan și ne-am înțeles din privire - să verificăm în interiorul aparatului. Am desfăcut capacul frontal de protecție și am rămas încântat. Nu mai văzusem o asemenea construcție de muzeu! Arăta superb! Am găsit ușor pe schema afișată pe capac și, cu ochii de meseriaș ai lui Juan, am dat de locul unde trebuiau să se găsească două lămpi redresoare. Lipseau, și cum aparatul l-am găsit setat pe curent continuu, am înțeles, și eu, și ceilalți, că lămpile fuseseră îndepărtate, pur și simplu, cu bună știință. Juan ne-a părăsit fără să ne spună nimic și după vreo zece minute s-a întors cu două pachete, neviolabile până atunci,

conținând lămpile din stocul de piese de schimb. Aveau de toate, sau mai bine zis, avuseseră!

Restul a fost treabă de rutină. Spectrograful a răspuns la toate solicitările noastre, am făcut câte o scurtă demonstrație pentru fiecare regim de lucru și, puțin obosit, se apropia amurgul, m-am așezat la pupitrul de analiză a plăcilor spectrale, să mă relaxez puțin, spre marea satisfacție a Mariei. În seara aceea câștigasem prietenia unui excelent electronist, Juan argentinianul, ceea ce nu era de colo, în situația mea. Deschisesem și poarta Universității, ceea ce, știam, îmi permitea să am acces la Universitate și, pe bază de ajutor reciproc, să beneficiez de ajutorul lor.

Cum era de așteptat, toate aceste evenimente nu puteau rămâne secrete de laborator, așa că, și Pascoal, și cei de la Universitate, m-au prezentat în culori vii, pozitive, la Direcția Generală, iar prin Garcia, la Ministerul Economiei, iar prin ei, la

Ambasada României, ceea ce a dus la multiple intervenții, la diferite nivele cu privire la prelungirea contractului meu pe termen lung, oficial fiind în vigoare cel de trei luni.

După desfășurarea lucrărilor Congresului FRELIMO, într-o după amiază, am fost convocat la ambasadă. M-am prezentat punctual, am fost introdus pe terasă, locul de primire al invitaților, simpli sau speciali. Ambasadorul se întreținea la marginea terasei cu cineva, într-o atmosferă cordială. Am salutat, s-au întors și l-am recunoscut pe Ștefan Andrei.

Cu un zâmbet ca 'al lui', discret dar jovial, mi-a ieșit în cale, cu mâna întinsă și un „Bun sosit în Mozambic!”. „Bun sosit și Dumneavoastră, tovarășe Ștefan Andrei!” „Văd că mă cunoști!?” „Sunteți ministrul de externe preferat și, și soțul Doamnei Violeta Andrei...” „Ai că m-ai luat tare!...Spune direct, ai ceva să-mi ceri?!...” „Nu, Doamne ferește! Încerc și eu să-mi revin...De la

Corneliu Mănescu, n-am mai cunoscut personal nici un VIP.” „Cum, l-ai cunoscut pe Cornel?!...suntem buni amici.” „Prezentam la Ștei laboratoarele și mai ales muzeul de exponate radioactive, am deschis larg ușa de intrare și l-am poftit cu un gest larg. A intrat, am făcut același gest și pentru însoțitorul Domniei Sale, un colonel, care, declinând invitația, m-a împins, pur și simplu înăuntru și a închis ușa după mine rămânând pe coridor. Domnul Mănescu, observându-mi stânjeneala, mi-a șoptit - „Lasă-l să-și facă datoria...eu m-am obișnuit!” „Bună!, tovarășe Boris,...cunosc și eu problema...”

Ne-am așezat în jurul mesei, ambasadorul și-a făcut datoria de gazdă, ne-a îmbiat la câte un păhărel de whisky 'Black & White', l-am sorbit doar, cu toate că l-aș fi înghițit ca acasă, i-am urmat în gesturile neprotocolare servind ceva fursecuri și turnându-mi în pahar o sticlută de Fanta.

„Lucrezi repede, tovarășe Boris! Ieri ne-a vizitat ministrul economiei, tovarășul Branco,

să ne mulțumească pentru 'cadoul oferit' de România și să-și exprime mulțumirea pentru felul cum ați abordat problema laboratorului în general și a personalului în special. Oamenii sunt foarte mulțumiți iar cei de la direcția de Geologie și Mine, solicită prelungirea pe termen lung a contractului. Ca să nu mai spun că au primit vești și de la Universitate, unde, se pare că ați aterizat din 'proprie inițiativă' și le-ați făcut și lor un car de bine. Bravo! Și vom vedea ce se poate face. Eu am și trimis solicitarea în țară, dar trebuie să-mi confirmați consimțământul Dumneavoastră. Ce ziceți?"

„Inițial contractul era pentru un an, condiționat de mine de aducerea familiei în vacanța de vară. Acordul meu privind prelungirea, este condiționat de aceeași clauză. Dacă nu se aprobă prelungirea, va trebui ca înlocuitorul meu să vină din timp pentru a prelua din mers activitatea de laborator, destul de complexă în faza actuală..."

„Ei, o să-mi asum această misiune. Nu văd nici un inconvenient. De fapt eu am oferit acest 'cadou' din partea României și va trebui să raportez acasă situația creată.”

„Ne întâlnim peste vreo oră sus la un grătar. Până atunci ocupați-vă puțin de Oana. Nu știu ce vrea să vă roage. Nu-i promiteți multe că nu mai scăpați de ea.”

M-am retras și am coborât la terenul de tenis unde se încinsese un meci pe viață și pe moarte. Erau doi angajați ai ambasadei. Le-a prins bine un arbitru. A apărut și Oana și a spart aranjamentul. M-a tras de o parte și a început să mă prelucreze.

„Vreau și eu să merg la Tenis Club, dar nu am voie să merg singură. Dacă mă luați cu Dumneavoastră, îl conving pe tata să ne dea mașina la dus și la întors. Trebuie să fie acolo și niște băieți mai tineri. Poate vă ocupați puțin și de mine. Am văzut că jucați mai bine ca cei de aici...”

„Oana, nici eu nu am reușit încă să merg la Club. Trebuie să-mi fac rost de rachetă și să

scap puțin de treburile de la laborator. Să vedem cum vom face.”

„Rachetă aduc eu de la tata, și mingi, și ce mai trebuie, numai să vreți...”

„Aranjez, îți promit. Și eu am nevoie de puțină relaxare, iar acolo atmosfera este grozavă. Bine?”

„Da, da, aranjez eu cu tata!”

Seara, cocoțați pe o muchie de grădină, în pantă, plină de flori, lângă un grătar în funcție, așezați la o masă de vreo 12 persoane, cu Oana și soția ambasadorului, printre noi, noi fiind eu, Puiu, trei angajați ai ambasadei și, bineînțeles Ștefan Andrei și ambasadorul. Adevăratul maestru de ceremonii a fost, de departe, Ștefan Andrei. Plin de vervă, s-a amestecat în pregătirea grătarului, a cerut o ceapă mare, a zdrobit-o cu pumnul, ne-a invitat să ne servim fără protocol, a întreținut conversația cu te miri ce subiecte și, la o încercare stângace de discurs politic a lui Puiu, încălzit de câteva pahare de bere, la cererea acestuia, l-a îmbrățișat. A

fost, cred, singurul moment deplasat, dar, acest Puiu, de fapt Nicolae, nu se putea abține de la băutură, dar nici de la gafe.

Da, Nicolae, spre disperarea mea, posesorul unei întregi galerii de portrete bachice, a ocupat, fără vrerea mea, locul următor, respectiv Nicolae al 3-lea. Făcând, iarăși, un lob peste timp, ca să nu mai revin, mă voi opri la ceea ce a urmat după ce agentul nostru economic m-a mutat de la elegantul Hotel Cardoso, la mai mult decât modestul AVIZ, în cameră cu Puiu. Din acea clipă nu am mai avut astâmpăr și am intervenit, prin toate mijloacele de convingere, la conducerea hotelului și, cu prima ocazie, m-am mutat într-o cameră solo, mică dar cu o baie excelentă, la etajul 8, cu vedere, nu la mare, așa cum am scris acasă, ci la mare distanță.

A fost o realizare deosebită pentru o fire ca a mea. Liniște, tulburată doar de voința mea, când porneam micul meu aparat de radio pentru a mai afla câte ceva din lumea

înconjurătoare, sau pentru a pescui pe unde ceva muzică odihnitoare. O baie, cum am mai spus, încăpătoare, atât de importantă în clima dificilă a Tropicului Capricornului. Timpul avea să-mi demonstreze că nu era chiar așa. Din contra, avea să-mi placă foarte mult. În cameră nu mai persista mirosul de alcool lăsat cu prisosință, seară de seară, de setea neastâmpărată a lui Puiu. Știu că s-a simțit jignit, dar aluziile lui la „non tangere...”, difuzate cu orice ocazie la adresa mea, nu mă puteau atinge.

Treburile la laborator au continuat de la bine la mai bine, la fel ca și relațiile cu cei de la Universitate. Am trecut la instruirea, la început numai a lui Pascoal, mai apoi și a fetelor, pentru folosirea în serie a analizelor prin absorbția atomică. Erau atât de mândri, atât de silitori, încât mă întrebam dacă tot acest avânt nu va fi stins de 'proverbiala' comoditate a celor de la tropic. Nu a fost așa! În cazul lor, aducerea în atmosfera unei activități, nu de mult numai râvnită,

retribuirea ca persoane 'tehnice' într-un laborator de specialitate, permanenta încurajare și recunoaștere a rezultatelor muncii efectuate, atașarea fără rezerve de locul de muncă, au stabilit de la sine, noile lor norme de conduită, mergând până la dăruire. Când era cazul, și se întâmpla din cauza inerentelor urgențe, orele de muncă nu erau limitate de terminarea logică a programului de muncă. Am simțit acest lucru, l-am experimentat și în Tanzania, l-am antrenat implicându-mă direct, cot la cot cu ei, în oricare din fazele de lucru, de la lucrul la aparate, la lucrul efectiv la masa de analize chimice clasice, la întreținerea curățeniei.

Era și o fază care îi mulțumea în mod special. La pauza de lucru, îi chemam în biroul meu pentru a sorbi în liniște o cafea. Cafeaua o aduceam eu, dar o preparau fetele. Trebuie să recunosc că se pricepeau. Drept e că și cafeaua era de calitate, departe de 'pișarca' ce-o consumam adesea la laborator, acasă.

Apropo de birou. Îl foloseam doar în clipele de relaxare când mă răsfațam atacând biblioteca, un imens dulap vitrină, plin până la refuz, dar ordonat după căprării. O aducere la zi, în cel mai înalt sens al cuvântului, a documentației în domeniul chimiei analitice și tehnologice și nu numai, enciclopedii, tratate, monografii, reviste la zi, lucruri de care, acasă, mă bucuram doar parțial, dacă intram în Biblioteca Institutului de Fizică Atomică de la Măgurele. Nici măcar acolo, banii și, mai ales 'devierile' ideologice, nu permiteau un asemenea lux. Culmea, în baza contractelor încheiate pe ani de zile, publicațiile, în special periodicele, continuau să sosească cu regularitate. Nu aveam de ce să mă plâng.

Când am trecut la interpretarea datelor afișate de spectrofotometrul de absorbție atomică, nu știam până la ce nivel aveam să-i implic. Am avut o surpriză plăcută, care m-a încurajat în ceea ce aș fi vrut să fac. Copiii aceștia făcuseră 7 clase de școală, dar nu cum

se credea în lumea noastră, a școliților europeni. I-am testat la cele mai elementare noțiuni de aritmetică și curiozitate mea a fost răsplătită. Se descurcau nesperat de bine cu operațiunile numerice, jonglau în cap chiar cu unele calcule mai simple, scriau și citeau cursiv, nu știu câtă gramatică era asimilată în folosirea curentă a limbii portugheze, dar mie îmi plăcea cum sună. Studiul limbilor portugheză și română continua în același stil, conceput inițial, cu ajutorul celor două ghiduri de conversație.

Ca să nu mă depărtez, am încercat marea cu degetul și i-am așezat în fața unei table improvizate. A doua zi, Pascoal a adus, nu știu de unde, o tablă adevărată, cam 1x1 m și rezultatele nu s-au făcut așteptate. Am trecut la trasarea curbelor de etalonare și convertirea datelor aparatului în conținuturi.

Am trasat prima curbă pe baza datelor obținute de Pascoal la spectrofotometru, bineînțeles sub supraveghere. Pentru el aparatul devenise 'marea lui dragoste', pe

care o și declarase cu voce tare, stârnind hohotul fetelor.

Am introdus prima valoare a unei probe pregătite în prealabil, cu un conținut mascat de o etichetă, și am obținut valoarea propriu zisă a probei de control. Am șters totul și l-am pus pe Pascoal să repete trasarea graficului și citirea rezultatului. Am rămas impresionat. Transpirând abundant de efort, Pascoal repetase fără greșală tot traseul demonstrației mele. Rezultatul obținut era identic cu al meu și, spre marea satisfacție a tuturor, coincidea cu cel ascuns de etichetă. Au urmat multe alte ședințe la tablă, după care, i-am pus să lucreze la masă, pe hârtie milimetrică.

A mers și mi-am dat seama că, în câteva ședințe de lucru, îi ridicasem pe acești copii de la rangul de laboranți la cel de tehnicieni. Vestea a fugit repede la Garcia, Garcia a venit la laborator însoțit de ministrul economiei, Camarada Branco (a se citi brancu) și după strângeri de mână și felicitări,

am dat libertate planului de angajare a unui număr mai mare de muncitori laboranți.

A fost, cred și acum, cea mai importantă victorie a mea pe plan de instruire, de relație cu localnicii. Știam că pregătirea apartamentului promis va fi accelerată. Spațiu pentru familie, aer condiționat, condiții optime pentru odihnă. Și asta fără aportul neprecupețit al tovarășului Crinta, omul încurcă lume, care a oprit prin 'lasă-mă să te las', o serie de proiecte de colaborare sugerate celor de acasă. Asta, ca șef al Agenției Economice a României în Mozambic! Dar, vorba lui Puiu, „și ce dacă?!”

Iar am luat-o la fugă, mânat de expresia 'Lob peste Timp', de fapt titlul cărții de amintiri, scrisă de primul mare tenisman român, Gogu Viziru. Mi-era, s-o recunosc, dor de tenisul de acasă, de sfaturile lui Gogu, de un meci pe un teren adevărat. Toate astea, legate și de rugămintea Oanei, m-au făcut să trec pe la Tenis Club și să-l rog pe

responsabilul cu terenurile să-mi găsească o rachetă bună de vânzare. Un tânăr, ceva mai tuciuriu decât media mozambicanilor, castanii ca aspect, un foarte talentat jucător de tenis, mi-a promis să mă sune. După două zile am fost posesorul unei rachete Dunlop, de primă clasă, similară cu cea de acasă, m-am legitimat la Club și mi-am făcut planuri. N-a fost ușor să găsesc timp liber, dar am profitat din plin de faptul că aveau instalație de nocturnă. Am putut să mă ocup de Oana, mi-am găsit parteneri de joc, printre care, cel mai apropiat mi-a devenit un medic bulgar, Tchakârov.

Medicii ăștia, din viața mea, au ceva comun între ei. Toți cei care mi-au fost parteneri și prieteni erau porniți să mă bată. Așa a fost Mauru, de la Tenis Club București, așa era și Tchakârov. Juca cu atâta ambiție încât uita de sine și se accidenta. Așa s-a întâmplat într-un meci când, la o minge lobată, s-a împiedicat în propriile călcâie și a căzut pe spate. N-a putut să se ridice ceea ce

m-a speriat. Era ceva mai tânăr ca mine, dar coloana n-a ținut cont de asta și a trecut pe tușă timp de o săptămână. M-am jurat să nu mă mai străduiesc atâta, mai ales că la București am pățit pe pielea mea o figură asemănătoare, numai că n-am recunoscut că m-a durut. Altfel, ne înțelegeam foarte bine, îi admira pe români, ba chiar îi invidia, culmea, pentru Ceaușescu și politica lui de 'autonomie' față de sovietici. N-aveam ce comenta. Libertatea de opinie m-a călăuzit întotdeauna, chiar și atunci când am înghițit în sec.

Da, treburile se așezau, încet, încet, pe un fâgaș din ce în ce mai bun. Garcia mi-a adus într-o zi proiectul noului laborator unde lucrările avansau încet. Fusesse elaborat pe baza datelor furnizate de fosta șefă a laboratorului. În ochii constructorului apăruseră întrebări, chiar dubii, cu privire, în special, asupra utilităților și a unor spații care lipseau. Laboratorul urma să se instaleze într-o clădire nouă, într-o zonă frumoasă, cam în

spatele statuii închinată portughezilor căzuți în timpul primului război mondial. O întruchipare feminină simbolică acelor vremuri.

Am luat la puricat proiectul și m-am legat la cap. Mi-aduc aminte că, într-o scrisoare, i-am pomenit Margaretei că, o asemenea concepție tehnică nu putea ieși decât din capul unei femei. M-am trezit și ca să repar gafa am adăugat între paranteze un „Sorry!”

Ce puteam face?! M-am apucat de treabă, m-am dus la constructor și împreună am trecut la 'reconsiderare'. A fost enervant, și pentru constructor, și pentru mine, și inoportun pentru timpul de care dispuneam.

Și a mai trebuit să mă ocup de ceva extrem de neavenit pentru mine: planul de import pentru utilaje și materiale, mai ales că, Mozambicul obținuse, pe linie de ajutor internațional, ceva fonduri pentru dezvoltare. Banii trebuiau consumați rapid.

În primă instanță am întocmit necesarul de materiale de laborator și, ca să profit de

ocazie, aparatură și piese de schimb. La aparate am cerut o instalație completă pentru un laborator de spectroscopie. Un Spectrograf 'Jarrell Ash', american, și un Spectrofotometru cu plasmă, de la aceeași firmă. Promptitudinea cu care au răspuns americanii m-a impresionat. Ofertă mai completă, mai judicios întocmită, nu am mai întâlnit vreodată. Totul venea de la o filială din Africa de Sud, de la Cape Town, iar pe numele semnatarului comenzii, adică eu, o invitație pentru o săptămână, pe cheltuiala firmei, pentru instructaj.

Nu pot să spun ce s-a întâmplat în capul meu. Garcia, încântat, m-a rugat să-mi fac formele la ambasadă și să iau legătura cu compartimentul economic al direcției. Plutind m-am prezentat la ambasadă, încălcând protocolul, adică fără să mă anunț. Entuziasmul meu s-a topit înainte de a-mi încheia informarea. Ambasadorul m-a întrerupt, a ridicat neputincios din umeri și m-a făcut să înțeleg că nu era fezabil. „Nu

avem relații diplomatice cu Republica Sud Africană. Imposibil!” „Dar este o relație pur economică, și în plus, chiar în zilele astea, românul Ion Țiriac, împreună cu elevul său, argentinianul Vilas, desfășoară un turneu demonstrativ la Cape Town...” „Păi ne punem noi cu Țiriac?!, care joacă tenis cu mai marii noștri...el este un om liber, ca și Năstase, de altfel. Nu, nu poate fi vorba de așa ceva. Cere-mi altceva. Când vei pleca promit să-ți obțin viză pentru orice țară europeană cu care avem relații diplomatice.” Așa o plească nesperată s-a evaporat cât ai zice pește!

Lui Garcia a trebuit să-i explic pe cinstite. A dat din cap a neînțelegere dar s-a angajat să răspundă la firmă cu mulțumiri și scuzele de rigoare.

Veșnica mea vorbă, „n-a fost să fie”, s-a băgat în vorbă și mi-a închis gura. Ar fi fost o colaterală de prim rang, la concurență cu celelalte, cum au fost, Roma, Cairo, Atena.

„Il faut savoir...” spune cântecul lui Aznavour, și spune bine.

Când Pascoal m-a întrebat „Când pleci, Camarada Boriș?”, i-am răspuns „Pascoal, mai bine lucrăm aici, aparatele vor veni și singure...” „Foarte bine, acolo nu este bine deloc! Sunt dușmanii noștri.”

Februarie a fost o lună grea. Munceam mult, mă odihneam puțin și uneori mă uitam cu îngrijorare la bieții copii, care trebuiau să-mi țină isonul. Pentru ei acest nou modus vivendi putea deveni supradimensionat. M-am trezit la realitate când, trecând să văd cum mergeau lucrurile pe la fete, am găsit-o pe Mariana...David dormind cu capul sprijinit în palmă. A fost un șoc, am sărit peste el, ca și cum nimic nu s-a întâmplat, m-am întors la aparate și mi-am propus să introduc în instruire și o lecție de 'protecția muncii în laboratoarele de chimie'. A fost un incident singular la care Mariana a venit în sala Spectrofotometrului înecându-se în lacrimi. Am luat-o după umăr și am dus-o, fără

comentarii, la locul ei de muncă, oferindu-i o hârtie mare de filtru pentru a-și șterge nasul. A început să râdă cu sughițuri, împreună cu Zubaida, colega ei, singura musulmană din grupul nostru.

Ultima sâmbătă și duminică din februarie le-am petrecut răsfățându-mă pe terenurile de tenis, avându-l partener pe noul meu amic, bulgarul Tchakârov. Duminica, spre amurg, m-am pomenit cu familia Zara, toți trei. Oana și-a îndrumat părinții spre tribună și s-a așezat pe banca terenului pe care jucam. Era echipată ca la carte și, cum era de așteptat, Tchakârov a invitat-o pe teren, el luându-i locul pe bancă. Oana radia, iar părinții, nu mai erau ambasadori, erau părinți care-și mâncau fiica din ochi. La plecare, Domnul Zara, nu-mi plăcea să-i spun Tovarășul Ambasador, mi-a mulțumit, iar Oana m-a pupat pe obraz. Cel mai șocat a rămas Tchakârov - după Ceaușescu, i-a plăcut și ambasadorul României, judecându-l după ținută.

Zara îmi plăcea și mie. Istoric, erudit, simplu în vorbă și în gesturi, amator de tenis, ce mai?!, om de comitet. Doamna, o femeie frumoasă aș spune, fără ifose, cu un iz de tristețe în privire, dar și în vorbă, 'o doamnă'. Amândoi, topiți după Oana, lucru pe care ea îl știa și-l specula. Țin minte că, la un moment dat, vorbindu-i despre Cris, fata mea, mi-a dat o explicație legată de atitudinea părinților ei... „Ai mei m-au făcut cam târziu, la bătrânețe. De aia se poartă așa! Mie-mi place...” Mai târziu am aflat că izul de tristețe din privirile Doamnei era legat de o suferință ascunsă, o boală cronică supărătoare.

Cine spune că așa zisele presimțiri ar fi o scorneală de care tot omul, indiferent de fire, ar trebui să țină, totuși, cont, se înșeală. Pare o concluzie superficială, dar dacă mă gândesc la starea mea de spirit din primele zile ale lui martie, ar trebui să fiu mai rezervat în afirmații. Proasta mea dispoziție nu-și găsea o explicație, cât de cât plauzibilă, nici în

dorul de casă, nici în situația de la laborator, nici în problemele de sănătate. Din contra, mă echilibrasem, aveam un program acceptabil, cu munca, cu relaxarea, cu hoinăreala.

Da, hoinăreala făcea parte dintre plăcerile relaxante de prim rang. O făceam chiar și seara. Orașul întins îmi oferea șansa de a face kilometri de parcurs pe frumoasele și largile avenide care străbăteau în lung și în lat orașul, așezate pe niște coline paralele, ca-ntr-un amfiteatru. Nimic din zvonurile alarmante care priveau liniștea citadină a capitalei nu se adevereau. În plimbările mele de recunoaștere mă încrucișam cu tot felul de trecători, a căror atitudine civilizată, mă făcea să pun la îndoială cunoștințele mele despre mozambicani. Cum eram un minoritar pe străzile străbătute, evident prin culoarea pielii, căutam, la rândul meu să nu încalc nimic din normele unei conduite obișnuite. Am fost surprins de frecventele saluturi însoțite de zâmbete largi, ce mi se adresau de

către localnicii autohtoni. Ceva neobișnuit, dar, reconfortant pentru cineva pus la pândă de excesiva prudență impusă de sfaturile celor de acasă, aș completa, din Europa.

În plus, peisajul citadin al unui oraș modern, după structura arterelor, a edificiilor, a blocurilor de locuit, a vilelor, a vegetației luxuriante. Să amintesc doar de copacii de pe marginea trotuarelor, cum erau "flame trees-urile" care cu al lor roșu aprins, aprindeau atmosfera copleșindu-te. Copaci atât de înfloriți încât căutai în zadar verdele unor frunze, practic inexistente.

Nu mai spun că, fiecare avenidă își avea culoarea sa specifică, dată de același gen de copaci înfloriți - lila, alb, un fel de galben de 'acație' asiatică. Plus parcurile, multiple și odihnitoare.

Dar să mă întorc la zilele de început de martie, la presimțirile cărora nu eram dispus să le acord atenție. Marți, miercuri, joi, vineri, și sâmbătă, 1,2,3,4 și 5 martie, zile și nopți pline de stări neobișnuite, teoretic

nemotivate, care adânceau senzația unui dor apăsător, cu un efect neașteptat, al dorinței de a nu mai accepta nici o prelungire a contractului.

Și a venit explicația, pe atât de neașteptată pe cât de dureroasă: cutremurul de acasă. 4 martie 1977. O lume-ntreagă aflase, noi nu!? Am aflat sâmbăta dimineața, pe 5 martie. Toate emisiunile de radio anunțau ”un dezastru total al Bucureștiului”. De la ambasadă nimic, din țară nimic, cu toate că aparțineam unor instituții mari, precum GEOMIN, ca să nu mai spun MMPG(ministerul minelor petrolului și geologiei). Agentul nostru Economic a aflat de la mine că s-a întâmplat ceva groaznic la București!

Coșmarul, mai bine zis prima fază, a durat până duminică 6 martie, când la prânz, Puiu a primit o telegramă liniștitoare despre familie. În acea clipă coșmarul a revenit.

Speranța unei legături telex sau telefonice a fost spulberată. Eram bucureșteni, la mii de

kilometri de București, parcă uitați, noi în siguranță, dar fără nici o veste despre proporțiile dezastrului, despre cei dragi de acasă!

Luni dimineața, pe 7 martie, am găsit telegrama de acasă în mâna unui funcționar de la poștă, care o prelucra nepăsător la triere. Mi-a venit greu să deschid plicul... „Suntem bine! Baby”.

Nu știu dacă vreodată, cineva, va înțelege ce pot însemna aceste două cuvinte și o semnătură. Știu că mi s-au muiat picioarele și am căutat un scaun. Mi-am spus că povestea cu FRELIMO care, a precipitat lucrurile și a dus la un contract de numai trei luni, chiar provizoriu fiind, mă va ajuta să refuz eventuala prelungire.

Abia pe 24 martie am primit scrisori, marcate, prin conținut, de proporțiile dezastrului. Scrisori de la Margareta(Baby), Cris, prietenul și cumnatul meu Nicolae I. Îmi închipui ce greu a fost, pentru fiecare din ei, să pună pe hârtie retrospectiva unui

cataclism. Singur sculptorul a reușit să prezinte lucrurile într-o lumină mai roză.

Timpul a devenit mai răcoros și mai plăcut. M-am mutat în cameră solo, camera 80, sus la cucurigu, gen mansardă. Faptul că am scăpat de prezența lui Nicolae III era o victorie. Singur, nederanjat de nimeni, cu o baie mai ceva ca acasă, cu o masă mică dar numai a mea, cu foi care așteptau o inspirație.

La laborator totul mergea bine. Cererea de personal a fost aprobată și, într-o singură zi m-am pomenit cu șase noi laborante. „Ține-te Boris!” Erau localnice, 'caștanii', cum le spuneam, cu o singură excepție, o portugheză, căsătorită cu un mozambican sadea. Și inerent, o mică problemă, de una contra opt, cu mici incidente cu iz rasist. Era înaltă, drăguță, mereu în gardă. Era Maria...de Lourdes Rodrigues Mesquita Dias, 'A grande (ă grandî) - Cea mare', cum o numeau colegele de culoare, pentru a o deosebi de Maria de Lourdes Avenlino Cuna, 'A pequena (ă pichena) - Cea mică'. Se

fereau să se manifeste în fața mea, dar simțeam că, uneori, atmosfera era încordată. Se întâmpla, chiar, ca, Cea Mare, să vină să-mi ceară protecția, să-mi ceară s-o mut la aparate, cu Pascoal. N-am făcut nici o schimbare știind că puteam înrăutăți situația. Încet, încet, lucrurile s-au liniștit.

Relațiile cu Garcia erau excelente. Venea pe la laborator, trecuse direct la "Borriș", îmi făcea reclamă la Ministrul Economiei și la Ambasada Română, insistând pentru prelungirea contractului. În țară, însă, lucrurile trenau iar data întoarcerii în țară se apropia vertiginos.

Eu eram decis să plec și-mi pregăteam formele de zbor. Ambasadorul m-a chemat, mi-a explicat, nu prea avea ce, și mi-a cerut să anulez toate O.K.-iurile obținute. Situația era absurdă. Planurile mele prevedeau pentru întoarcere, 4 zile la Dar es Salaam, 2 zile la Cairo și, eventual, 2 zile la Atena. Erau planurile unui hoinar imperturbabil.

Colac peste pupăză, Garcia mi-a prezentat un tip, dintre aceia care te cuceresc la prima vedere, un tip născut în Mozambic, dintr-o familie mixtă, școlit în Europa în 'Exploatare Minieră', manierat și comunicativ. Garcia ne-a lăsat în biroul lui, să punem la punct, nu știu ce colaborare. Citise CV-ul pe care-l predasem la sosire lui Garcia, se legase de preocupările tehnologice din domeniul metalelor rare și radioactive, de pregătirea mea ca inginer chimist în tehnologia chimiei anorganice, etc.

Cunoștea bine franceza și engleza, așa că am putut să bășădim în voie, la început despre lucruri banale, mai apoi despre laborator, despre perspective și, în final despre of-ul lui.

M-a abordat la per tu, lucru care-mi surâdea, sătul de apelativele protocolare. Numele lui, ca de altfel al tuturor portughezilor era complex: António

Francisco Dâmaso Antunes. Eu, Boriş pentru el, el António pentru mine.

„Boriş, am două probleme mari de rezolvat, dar nu am avut cu cine. Prima, trebuie să văd ce se poate face cu instalația de concentrare a Niobiului și Tantalului de la Nampula.” „Cum ai spus?!...” „Niobiu și tantal de la Nampula.” A trebuit să-i explic motivul nedumeririi mele și ca să dezmoștim puțin atmosfera, i-am povestit cum românii au modificat pe harta Jugoslaviei făcând din localitatea Pula, Pola. Mult timp am râs de câte ori a trebuit să pomenim această localitate, vestită în lume pentru concentrația neobișnuit de mare a Niobiului și Tantalului în zăcământ. Mi-a sugerat chiar să pronunț românește NAMPOLA.

Într-un timp s-au bătut pentru acest zăcământ englezii, mai apoi japonezii. În prezent era lăsată de izbeliște. António dorea să mergem împreună să vedem în ce stare se afla instalația, să luăm probe de laborator, care, după cunoștințele sale, trebuiau să

conțină zeci de procente de oxid de niobiu și, tot atâtea de tantal, sub formă de minerale precum columbitul sau tantalitul. Asemenea conținuturi mi-au deschis și ochii și urechile.

În țară, colaborasem cu un excepțional geolog, Paul Caulea, după ce depistasem spectral prezența Niobiului, în timp ce căutam Zirconiu în zonele prospectate de el. Conținuturi mici la nivel de minereu prelevat, de ordinul a zecimi de procent, dar și așa, prezența acestui element rar a stârnit destulă controversă în rândul specialiștilor și analiștilor. A trebuit să plec la Moscova, la institutul lui Rusanov, ca să aduc confirmarea și am adus-o. Fără să vreau am căzut într-un domeniu care mi-a mâncat multe zile dar mi-a adus și satisfacție. Auzindu-mi povestea, António a sărit în sus de bucurie.

„Și a doua problemă?” „A doua problemă este aurul de la Manica, la granița cu Rodezia (Astăzi Zimbabwe). Am naționalizat complexul, proprietarul sârb a fugit, lucrurile au rămas neclare, avem ceva probe de

concentrate de aur, trebuie verificată calitatea și de văzut dacă se pretează la rafinare. Vreau să mergem să vedem lucrurile la fața locului, să luăm o probă de concentrat și să vezi ce poți face în laborator. Acolo vom sta în vila sârbului, lăsată neatinsă la plecare, într-un peisaj tropical fantastic, cu confort complet. Vom fi așteptați. Are să-ți placă!” „Sunt convins. Să văd dacă mai apuc să fac ceva...” „De ce?!” „O să-ți spună Garcia...Vino pe la Laborator.”

Probleme noi și interesante au început să mă tenteze, dar, ca o ironie, situația mea era tot mai neclară. Eram pe picior de plecare, cu bagajele făcute, cu OK-urile la zi, fără înlocuitor, cu dorul de casă la apogeu, dar și cu o îndoială legată de o dorință ascunsă, aceea de a fi lăsat să termin ceea ce începusem. Și în plus, un apartament aproape pus la punct cu toate dichisurile.

Ambasadorul m-a rugat să anulez OK-urile de zbor și de escalele alese. Chiar că nu știam cum să procedez. Și ca ițele să se

încurce cum trebuie, zvonurile cu prelungirea au început să se cam confirme. Eram în 5 mai și planul meu de a ajunge de ziua mea acasă se năruia. Totuși am făcut toate renunțările. Am primit diurna la zi, nu și suplimentul de bagaje, am primit scrisoare de la Nicolae I cu vreo 9 poze cu lucrările lui recente, și, nici nu putea fi altfel, cu o serie de observații hazlii. Mă aștepta să-l scap de tutela femeilor.

A sosit și A. Popescu, încărcat precum Moș Crăciun. Bunătăți peste bunătăți, echipament și un coniac Murfatlar. Aveam cu ce serba ziua de 10. Dar, vorba mea, 'n-a fost să fie!' Seara s-a declanșat colica renală. Nu prea știam despre ce-i vorba, dar după o ușoară relaxare, pe la miezul nopții durerile au devenit insuportabile. Am răbdat cât am răbdat, dar nemaiputând sta nici în picioare, am luat-o în patru labe, pe coridor, până la ușa unei familii de medici italieni, Pietro și Paula.

Doi tineri, frumoși, săritori, m-au săltat, m-au băgat în cadă, apa fiind călduță doar,

m-au scos afară, mi-au pus compresă fierbinte făcută cu apă încălzită electric, ceva pastilă, nici un efect, o injecție, nici pe atât. Nemaivând seringi, Pietro a fugit la spital, n-a găsit decât o seringă, dar a venit și cu un medic bulgar, Dimitri, și, după cea de a doua injecție, durerile au cedat. Dintre cei trei medici prezenți, doi se agitau încurcându-se unul pe altul, singură Paula era liniștită, se ocupa de compresele cu apă fierbinte și mă mângâia pe frunte ca pe un copil. Au fost grozavi, iar eu hotărât să plec acasă.

Se pare că nu prea mă cunoșteam. A doua zi, fără dureri, am eliminat în trei reprize 3 pietricele. Atunci a apărut și Tchakârov, supărat că nu am trimis după el, chirurg de profesie și șeful serviciului de urologie. Nici nu mă gândisem la el, considerându-l, probabil, în subconștient, partener de tenis și nu medic!? La ochi a apreciat că pietrele sunt 'urați', m-a asigurat că n-o să mai elimin și m-a convins să nu plec. A făcut analize peste analize și mi-a spus că vom putea juca tenis

fără întârziere!? Singurul, puțin rezervat, a fost Dimitri, tip așezat, un înțelept, erudit, meloman, preocupat de meseria care-i aducea în cabinet suferință peste suferință - era șeful Secției de Oncologie, iar situația în acest domeniu era dezastruoasă.

Vizita Ministrului Pacoste de la Externe a lămurit lucrurile. Mi-a confirmat prelungirea cu un an a contractului meu, hotărâtă la nivel înalt, ceea ce m-a făcut să mă gândesc la Ștefan Andrei. Condițiile contractului erau aceleași. Lucrurile se limpezeau într-o fugă.

În 20 mai am intrat în apartament, un apartament mai mare și mai judicios conceput decât cel de acasă. O zonă foarte bună, printre vile, la doi pași de Spitalul Central, unde lucrau toți cei patru noi prieteni ai mei. Era un bloc cu patru etaje, cu portar. Pe ușa apartamentului sta fixată o plăcuță metalică:

Eng. David Boris
Av. Tomas Nduda No. 1284, 3D
Maputo, Moçambique

Am avut emoții intrând. M-am așezat pe canapeaua din sufragerie și m-am făcut lac de apă. Mi-a trebuit ceva timp ca să-mi revin. Am pornit să investighez, fiecare încăpere, fiecare dulap, toate în perete, lucrurile din dulapuri, din baie, din bucătărie. Totul era nou, de la hainele de pat, la prosoape, la obiecte de bucătărie, la mixer, la prăjitor, la butelii de aragaz. Lipsea un singur lucru, aerul condiționat, dar urma să fie instalat în zilele următoare.

Sufragerie, două dormitoare, cameră birou, baie în faianță albă, WC de serviciu, două balcoane, dintre care unul, de la bucătărie, foarte mare, având la capăt un WC turcesc, cum era obișnuit înainte de revoluție, pentru servitori.

Mi-am dat seama că intram într-o nouă etapă, dură, cum avea să fie, pentru aducerea familiei în vacanță. Speram să se realizeze până la 1 august, pentru vacanța lui Cris, proaspăt bacalaureată, candidată la studenție.

Pe 25 mai 1977 am scris prima scrisoare în apartament. Spațiu, liniște, confort, încredere. Am trimis scrisoarea prin Lăpușanu, prim secretar la ambasadă, de fapt, prim consul la Maputo. Un tip deosebit, jurist, erudit, scriitor amator. Ne-am înțeles foarte bine. Deseori, seara, trecea pe la mine, să trăncănim, să-mi citească, să-i citesc, să bem un pahar de Black&White, cumpărat la magazinul diplomaților, cu aprobarea ambasadei, la prețuri mici.

Petreceam mult timp în birou, pregătind materiale pentru laborator. Am înrămat cele nouă fotografii cu lucrările de sculptură primite de la Nicolae I și am făcut o 'expoziție' sui generis, care s-a bucurat de success. Cum eram amator de lucrări în lemn, de maconde, aduceam de pe stradă câte un 'sculptor' cărând câte o lucrare. Mi-aduc aminte de un tânăr de la care am cumpărat un moș superb, cam pe nimic, de fapt pe o sticlă de whisky echivalent. Asta a cerut, asta i-am dat. L-am invitat în birou să-i arăt cum arată

sculpturile la noi. A fost entuziasmat. A trebuit să-i dau tot felul de amănunte privind modul cum erau făcute. M-a impresionat. A mai venit să-mi ofere și alte lucrări. Erau excepționale. Arta macondă, născută și conservată milenii, la granița dintre Nordul Mozambicului și Sudul Tanzaniei, două state africane scăldate de apele Oceanului Indian, ce atrag ca un magnet iubitorii de frumos, iubitorii de inedit.

Noile condiții asigurate de apartamentul primit, au influențat mult noua mea stare de spirit. Toate gândurile s-au îndreptat, ca o idee fixă, înspre îndeplinirea promisiunii date lui Cris la plecare, și cultivate în toate scrisorile trimise acasă, de a o aduce în Mozambic, în lumea minunată a tropicului african. Trimiteam instrucțiuni peste instrucțiuni Margaretei pentru a o mobiliza în efectuarea tuturor demersurilor posibile și imposibile pentru a învinge birocrăția atât de la ea acasă, în România. Știam că nu va fi ușor să biruie minciunile, frânele, corupția

celor de la minister, de la Geomin, de la pașapoarte. O încurajam cu adevărate povești despre locuri neîntâlnite încă de nici unul dintre noi, minuni ale naturii dezlănțuite cu dărnicie pe acest continent fantastic, păstrate cu sfințenie de băștinașii acestor locuri, astăzi stăpâni pe ele, cu un conservatorism nemaiîntâlnit în ceea ce privește păstrarea tradițiilor milenare. Și peste toate, de ce să nu recunosc, îmbogățite de mâna omului, chiar colonialist fiind, cu splendori arhitecturale.

Apropo de 'natura dezlănțuită', mi-amintesc de o duminică în care, echipat cu toate cele, am coborât pentru a merge la Tenis Club. N-am făcut 50 de metri când, din senin, din Înaltul Cerului, o ploaie torențială urmată fără pauză de grindină cum nu mai văzusem, m-a lăsat fără suflare. Dimensiunile erau incredibile. Ropotul provocat, pericolul de a fi ciuruit, zgomotul de rafală de mitralieră aruncat în văzduh de capotele mașinilor, unghiurile de atac, totul părea supranatural. Ploaia de gheață a căzut

vertical, apoi a bătut oblic scoțându-i pe cei adăpostiți sub balcoane. Când totul s-a potolit, spectacolul oferit era al unui dezastru. Carosabilul, trotuarele erau îmbrăcate într-un covor de crengi și flori. Mașinile arătau precum cartoanele pentru ouă. M-am strecurat în bloc și, într-una din camere, chiar biroul meu, era plin de grindină. Cioburi de geam spart la rafala oblică te făceau să umbli ca pe ouă. Am ochit o bucată frumoasă de gheață și repede am măsurat diametrul. Avea 12 cm! A doua zi dimineața, orașul era curățat ca în palmă. M-a impresionat, gândind, fără să vreau, la București.

Știam că nu tot ce etala entuziasmul meu izvorât din 'hoinarul incorigibil' putea să se bucure de o necondiționată credibilitate și, atunci, plecând de la afinitățile pe care le aveam în materie de 'locuri noi', de muzee, de vestigii ale vechilor civilizații, insistam căutând noi aspecte atractive. Mă mai bazam și pe ceea ce eu pretindeam că i-am transmis lui Cris, dragostea pentru călătorii când, în

afara celor cu întreaga familie, o atrăgeam în hoinăreală în doi. Mi-aduc aminte cum, întrebând-o dacă vine cu mine într-o excursie în Apuseni, spre ghețarul Scărișoara, m-a întrebat în șoaptă: „Vin și ele?!...”

Nu, am plecat doar noi, cu Fiatul, dormind în mașină pe lângă o lizieră de pădure, pregătind în doi dejunul sau masa, mergând kilometri pe jos pentru a vizita ghețarul, sau Cetățile Ponorului, sau coborând spre Deva pentru a ne opri la Castelul Huniazilor, și apoi mai jos, pentru a înnopta la motelul lacului Cinciș, un loc de vis. Când ne-am întors, obosiți, cea care a relatat amănunțit 'aventurile noastre', a fost Cris stârnind invidia celor care făceau parte, în limbajul ei, din cea ce însemna „...și ele?!”

Ultimul argument pe care l-am strecurat într-o scrisoare de 'atracție' a fost faptul că, Estul African de pe coasta Oceanului Indian, printre care s-a numărat și Vechiul Lourenço Marques, a fost vizitat și de marele arhitect

constructor Gustav Eiffel. De la el a rămas celebra gară din Maputo, 'Casa de Fier', precum și multe vile minunate, care și astăzi valorază milioane de dolari.

Ca să nu mai spun de Estul Tanzaniei, considerat a fi 'leagănul' omului, cum am mai pomenit în partea a II-a a 'Dorului meu de ducă'.

Aș fi făcut orice să-i pot oferi un astfel de cadou proaspetei absolvente a Liceului Neculce, bacalaureată cu brio. Aceeași vorbă, același „n-a fost să fie!...” Absurditățile de 'acasă', birocrăția și 'ideologia temătoare', au învins încă o dată. Se temeau că nu mă voi întoarce și-mi țineau copilul drept gaj! Idiotenie! Cu firea mea, chiar dacă aș fi fost singur pe lume, lucru cam imposibil, m-aș fi întors acasă. 'Acasă', de unde lipsea chiar orașul meu natal, Ismail, răpit în baza unei decizii politice a celor mai mari ai lumii, dar și așa ciuntită, România era casa mea.

Plecarea mea în Vest cu Dâmaso s-a amânat. Pe surse am aflat că apăruseră ceva

'probleme' la granița cu Rodezia, acolo unde urma să poposim. Cu toate că doream mult să cutreier puțin prin Mozambic, prins de treburile din laborator, cu o droaie de copii la instruire, cu proiectul pentru noua locație, cu tenisul, și mai ales cu așteptarea veștilor de acasă care soseau foarte greu și-mi impuneau să stau pe loc, m-am pomenit speriat cu 3 iunie în calendar. Telegrama salvatoare am reușit s-o trimit seara, așa că „La Mulți Ani, Cris!” a ajuns la timp, pe 4 iunie, la împlinirea celor 19 ani. Au urmat scrisori de dor, și de reproșuri, pentru întârzierea cu care răspundeau la scrisori.

Ca să nu mai greșesc, am însemnat cu roșu pe calendarul de pe birou ziua de 24 iunie. Se împlineau 23 de ani de la căsătorie. Baby, sau Babutzi, sau Margareta, trebuia să primească la timp felicitarea. Am pregătit din timp o scrisoare care urma să plece cu un delegat al ambasadei, delegat care n-a mai plecat și mi-a restituit scrisoare după vreo două

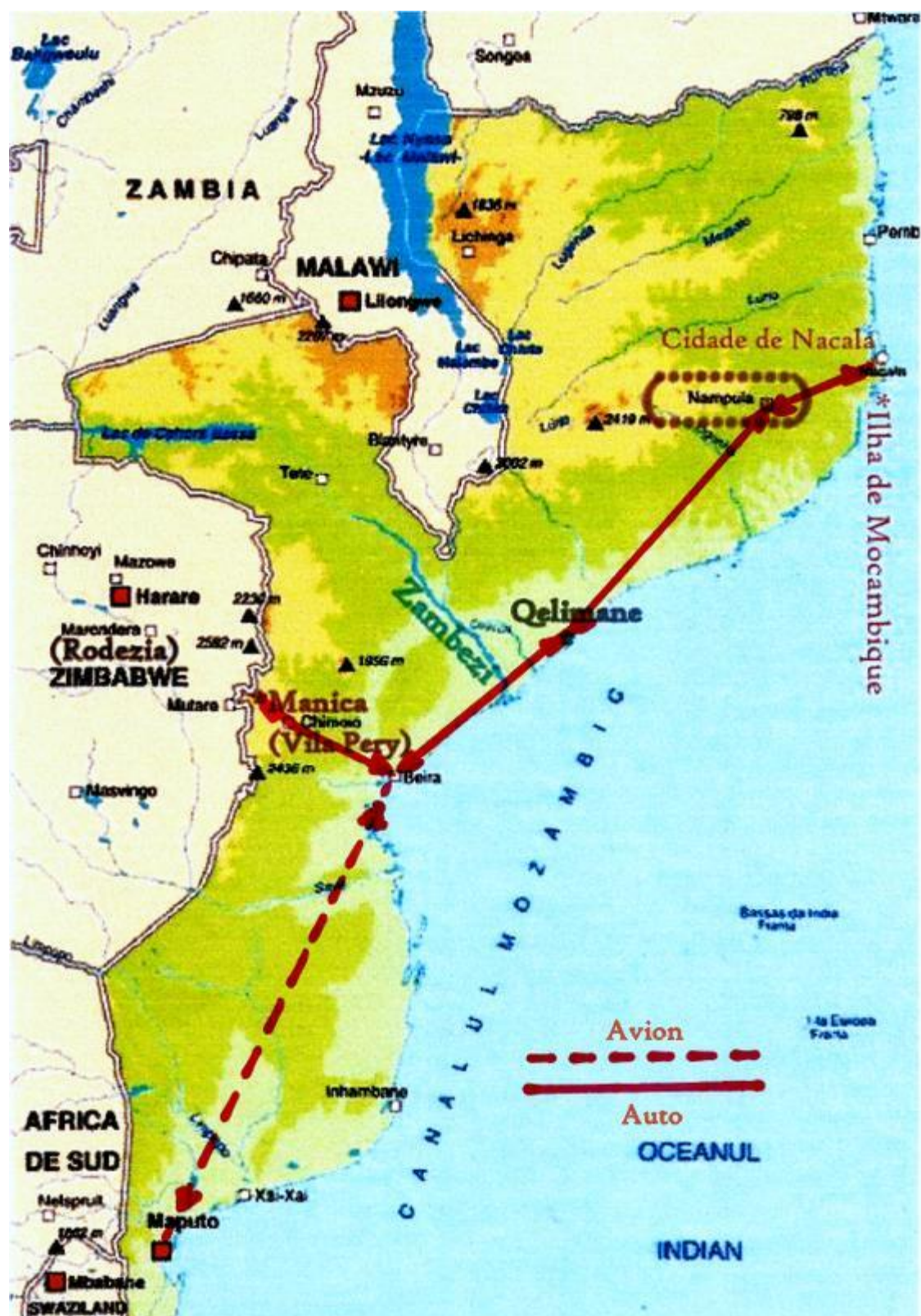
săptămâni. Prudența m-a îndemnat să trimit din timp și o telegramă și bine am făcut.

O altă scrisoare a plecat prin poștă pentru Cris care se pregătea pentru examenul la Chimia Industrială. Încurajări și reclamă pentru Maputo. Știam că, după bunăvoința celor de acasă Cris, practic, nu mai avea mari șanse să vină la mine. Totuși, continuam s-o ademenesc cu Mozambicul, cu eventuala studenție la Chimie sau Medicină la Maputo(fără examen, doar cu note mari la bacalaureat), cu splendorile tropicale la malul oceanului Indian, cu frumusețea orașului de pe coline, larg, luminos, cu vile minunate, cu artere largi, cu floră tropicală(mare, deasă, mirositoare, colorată), cu alei întregi de Flame trees-uri de un roșu aprins, etc., etc.

Nu mai credeam, doar visam și mă cufundam în muncă. Era cea mai bună cale pentru a învinge prăpăstioasa stare de spirit. Așteptam cu nerăbdare plecarea în Nord și în Vest. Planul era făcut pentru 10 august, cu întoarcerea pe 27.

Veștile cu prelungirea misiunii și venirea familiei, încă mai credeam că va veni și Cris, se băteau cap în cap. Un oarecare Vasilescu de la minister, ceva șef cu personalul, cu cadrele, a apostrofat-o pe Margareta cu „Unde vrei să mai mergi tovarășă, pe soțul dumitale îl aducem pe 30 septembrie”, exact pe dos de cum se vorbea la Maputo. Mai aveam eu chef de plecat cu Dâmaso? L-am avertizat, s-a dus pușcă la Garcia, Garcia la Branco, Branco la Zara. Zara a sunat 'acasă' și m-a rugat să-mi văd de treabă.

Ce era să fac?! Pe 10 august m-am urcat în avionul spre Beira, alături de Dâmaso și geologul bulgar Anatol, nou colaborator pe linie profesională și amic, și, duși am fost.

Un zbor liniștit de peste 700 km, cu o companie mozambicană. Oraș mai modest ca înfățișare, dar totuși al doilea ca mărime, important prin poziția geografică, port la Oceanul Indian, la capătul estic al șoselei de cca. 200 kilometri ce îl leagă de Manica, de la capătul vestic, importantă pentru zona auriferă pe care o reprezenta.

Manica, situată chiar la granița cu Rodezia, astăzi Zimbabwe, era și punctul final, dar și cel mai vestic al misiunii noastre, proaspăt naționalizat.

Dar să revin la Beira, primul lucru care mi-a venit să-l fac a fost o plimbare până la malul oceanului. Am luat-o de unul singur ca să-mi dezmořesc puțin picioarele, lucru care n-a deranjat pe nimeni.

Cu picioarele era cum era, dar gustul amar cu care plecasem din Maputo persista încă. Situația mea era neclară, familia nu mai avea cum să vină în timpul vacanței și sentimentul

de vină față de Cris mă obseda. Lipsisem la bacalaureat, lipsisem și la examenul de intrare la facultate. Telegrama cu reușita mă făcuse să fiu mândru, dar mă și întristase.

M-am întors agale la sediul unde am fost primiți, regește, aș putea spune, meritele aparținând lui Dâmaso, un om adorat de subordonații lui.

A doua zi, din zori, am pornit-o cu două mașini de teren, cam uzate dar încă utile, în direcția Nord urmând un drum acceptabil, cumva paralel cu țărmul. Primul popas, la cca. 300 de kilometri l-am făcut într-un alt port, Quelimane. Urmărind o hartă am remarcat faptul că pe traseul țărmului mozambican, între Maputo și Nordul Mozambicului erau cinci porturi funcționale, cum mi s-a spus, ultimul fiind Pemba. Aceste porturi au jucat un rol comercial important, atât pentru Mozambic, cât și pentru vecinii din Vest precum, Malawi, Zambia, Rodezia(Zimbabwe), Botswana, Africa de Sud și Swaziland, țări cu care Mozambicul a

avut mult de furcă chiar și după cucerirea independenței.

Principalul motiv al discordiei a fost dintotdeauna ieșirea la ocean, drum liber pentru navigație, pentru comerț. Nu mai vorbesc de așezarea Mozambicului pe harta geografică a Africii, cu un țărm fantastic, cu întinsele plaje, cu nisipul fin, cu floră și faună unice în lume, cu un relief variat, cum am spune, de la mare la munte, cu un climat tropical de invidiat, temperat în felul său pe parcursul a opt luni, între aprilie și noiembrie.

Și aș mai aminti un factor, să spunem subiectiv, amprenta lăsată de portughezi, de-a lungul secolelor, amprenta latină. Am întâlnit oameni liniștiți, cu respect pentru binefacerile naturii, cu respect generalizat față de oameni, fără rasism exacerbat, un amestec de etnii, conlocuitoare în adevăratul sens al cuvântului acceptat. Nu s-au lăsat asimilați, nu au asimilat, au conviețuit, au creat prin forța lucrurilor 'etnia' metisă, caștanie, cum obișnuiam să spun. Vorbitori a cel puțin trei

limbi 'băştinaşe', au acceptat portugheza ca limbă de stat, mijloc al unităţii interne şi al comunicării în afară.

Dar să revin la oile amintirilor mele. Quelimane a constituit doar un pretext pentru dezmoţire şi, bineînţeles, pentru o scurtă vizită la sediul local al Direcţiei de Geologie. Aceeaşi primire caldă, cu interminabilele întrebări despre Maputo, despre scopul călătoriei noastre. Auzind de Nampula, un tânăr miner, mozambican get-beget, s-a oferit să ne însoţească. Zis şi făcut! Nici nu era rău să fim mai mulţi pe un drum mai dificil, urcând, la un moment dat spre munte.

Drumul a urmat, cumva, ţărmul, vreo 400 de kilometri, până la un mic port, Angoche, pe care l-am părăsit grăbiţi pentru a nu rămâne noaptea de unii singuri. Ştiau ei ce ştiau, dar evitau să ne alarmeze şi pe noi, europeni nevinovaţi. Era o perioadă tulbure datorată procesului de naţionalizare în plină desfăşurare.

Mai aveam de mers cca. 200 de kilometri, pe un drum care nu mai respecta linia dreaptă. M-a cucerit șoferul nostru pentru dexteritatea cu care evita orice mic obstacol, mai ales pe la inerentele curbe. Am ajuns cu bine la bază, în orașul Nampula, al treilea ca mărime, cândva plin de viață, unde au cochetat cu zăcământul atât englezii, cât și Japonezii. Independența din 1975 i-a pus pe fugă pe toți, sau aproape pe toți.

Instalația de exploatare și de concentrare gravitațională a minereului de columbite-tantalite, pe scurt a **Coltanului**, așezată în trepte pentru a fi utilizat avantajul căderii libere, pe un jgheab impresionant, la capătul căruia se colecta concentratul mult dorit. Nici nu este de mirare dacă ne gândim că prin conținuturile neobișnuit de mari în oxizi echivalenți de niobiu și tantal, multe zeci de procente, zăcământul în sine era considerat printre cele importante din lume (Locul 6 din cele 12 țări luate în evidențele statistice mondiale). Denumirea de **Coltan** vine de la

Niobium(Columbium) și Tantalum, denumire pe care o auzeam pentru întâia oară. Și eu mă jucasem acasă cu problema niobiului dar, cum am mai spus-o, la conținuturi infime, de ordinul a zecimi de procent. Oricum, vorba românului 'eram în temă'!

Rostul meu, acolo, la fața locului era de a întocmi un raport de constatare și de a preleva probe pentru laborator. Și mai era ceva. La sugestia lui Dâmaso, trebuia să propun trimiterea din țară a unui specialist în preparare minieră. Mă și gândisem la Dan, dr. inginer, ambițios, studios, etc., etc.

Cele câteva zile petrecute în jurul instalației au trecut repede, fără incidente, înconjurați de localnici primitivi, fericiți de perspectivele de reactivare a lucrărilor la mină, de posibilele angajări. Nampula este capitala provinciei cu același nume. Populația întregii provincii se ridică la cca. 150000 de suflete. Mai spre vest se ridică platourile, atât de bogate în materie primă minerală exploatabilă având conținuturi importante de

Niobiu, Tantal, Pământuri Rare și multe altele, trecând și în țara vecină vestică Malawi și de acolo în Zambia.

Legătura cu aceste țări era asigurată de calea ferată ce pleacă din portul Cidade de Nacala, trece prin Nampula și-și continuă drumul spre Malawi. La vest de Nampula platoul se mândrește cu un vârf de peste 2400 m. Ghinionul unui centru industrial precum Nampula este că, aflat cum spun localnicii în mijlocul dansului nesfârșit al prafului, praf care se așează nestingherit în orice colțișor ascuns al orașului, nu se află la țărmul oceanului. Cine vrea ocean, cine vrea plaje minunate, merge la Cidade de Nacala.

Dar Cidade de Nacala mai ascunde ceva deosebit de atractiv. Este o perlă mondial recunoscută a Mozambicului, aflată la Sud de Nacala, foarte aproape, o insuliță abea desprinsă de țărm, din 1991 declarată "Unesco World Heritage Site", **Insula Moçambique**. Recunoașterea a venit pentru bogăția unică a arhitecturii conservate(un

amestec de arhitectură colonială portugheză și vechea Swahili).

Frumusețea peisajului și minunăția plajelor sunt plusul oferit turiștilor de această minuscule insulă, unde în 1498 a poposit Vasco da Gama, iar în 1507 a fost declarată capitala Colonială Portugheză, capitala teritoriilor Est-Africane Portugheze. În 1898 capitala a fost mutată la Lourenço Marques, iar după independența cucerită la 25 iunie 1975, la Maputo. Un nou "n-a fost să fie" s-a adăugat of-urilor mele. Visata vizită a fost 'amânată' de Dâmaso pentru misiunea viitoare!?

În ultima seară petrecută la un pahar de whisky adus de Dâmaso, printre altele, șeful, puțin în afara apelor sale obișnuite, ne-a făcut un plan de întoarcere la Beira, puțin diferit de cel inițial. „Mai avem de făcut o vizită importantă, la minele de pietre prețioase și semiprețioase, smaralde, safire, granate, turmaline, pentru a anunța proprietarul de naționalizarea companiei. N-o să se bucure,

dar trebuia să se întâmple! Suntem o comisie cu împuternicire, așa că nu vor fi probleme...”

„Facem și noi parte din comisie?!...adică eu și Anton?!...”

„Da, Boriș, sunteți angajații Direcției de Geologie și Mine. Sunteți, ca și noi, mozambicani...”

Nu prea am avut ce adăuga, cu toate privirile nedumerite ale lui Anton. „Uite, prietene, că vom ajunge și în analele istoriei revoluționare a Mozambicului. Dacă-i bal, bal să fie! Vedem la fața locului...”

Acum, când scriu aceste rânduri, fermecat încă de amintiri de neuitat rămase din peregrinările mele prin Mozambic, o țară africană de peste 800.000 kmp, părăsind Nampula, încep să-i dau dreptate Carolinei Cowan, scriitoare născută în Africa de Sud, speriată de apartheid și transmutată la Nampula în căutarea 'democrației', dotată cu un deosebit spirit critic, dar și cu o înclinație romantică spre aventură, care în lucrarea

”Living in Nampula, Mozambique” analizează la rece pornirile sale romantice și chiar din subtitlul ”Just Left of Paradise” calmează visele celor care în fugă au văzut în Mozambic un paradis terestru. Nampula, pentru ea, este un melanj de plus și minus, mai bine zis de minus și plus, de unde nu se mai poate desprinde și cu dezinvoltură conchide:

”It’s not quite paradise, but Nampula is my home now, and personally, I think it is beautiful.”

Cam cu această părere părăseam eu Nampula, convins, nu știu de ce, că nu voi mai reveni.

Am pornit cu cele două mașini te teren spre o țintă necunoscută și, de ce să n-o spun, nedorită de mine și Anton. Ce aveam noi cu naționalizarea?! Am înțeles mai târziu. mozambicani, nu numai că ne-au acordat încredere, dar ne-au și considerat asimilați, participanți ’activi’ la reconstrucția țării.

Nu ne îndreptam spre o localitate anume, ci spre o fermă, undeva în zonă. Când, după

vreo două ore de mers ne-am pomenit în fața unui adevărat ranch, luat parcă dintr-un film american, am ascuțit privirile ca să ne dumirim. Un teren larg, înconjurat de o îngrădire din grinzi bine fixate, cu o poartă largă, în același stil, păzită de doi gealați, tineri, cu arme de vânătoare afișate ostentativ. În fundul curții se profila o construcție din scânduri bine fasonate, impresionantă prin dimensiuni, iarăși cu aspectul deja amintit al fermelor văzute în filme.

La un semn, deloc prietenesc, am oprit în fața porții. Gealații s-au apropiat de mașini, ne-au făcut semn să coborâm, au luat din mâna lui Dâmaso hârtia de prezentare, au învârtit-o pe toate fețele și ne-au 'invitat' să-i urmăm. Am străbătut curtea prin gazonul bine întreținut, învârtind privirile de jur împrejur, am intrat prin ușa larg deschisă și ne-am pomenit în fața unei mese din lemn masiv, lungă de vreo șase metri, la care, de pe un fotoliu, ne-a zâmbit, cumva ironic, un grăsan, nebărbierit de ceva zile, și, cu un gest măreț

ne-a arătat scaunele din fața lui. Apoi, s-a adresat lui Dâmaso, care-i pusese în fața documentele.

În spatele lui se plantaseră cei doi 'bodyguarzi', despre care, cu căldură, ne-a anunțat că sunt fiii lui.

A luat documentele, le-a arătat și fiilor săi, le-a aruncat pe masă și a început să râdă. Un râs răgușit, amenințător.

Dâmaso l-a anunțat că este vorba de o vizită de recunoaștere, că va sosi o echipă guvernamentală pentru preluarea fermei și a minei în exploatare, că noi vom pregăti materialul după ce vom vizita exploatarea și ferma, că va trebui să ne însoțească pentru a putea semna un proces verbal.

„Noi nu vom părăsi această proprietate, să fie clar! Puteți vizita ferma, mina, împreună cu fiii mei, dar nu puteți lua nimic cu voi. Cu mine ați terminat. Rămâneți cu băieții mei. Eu nu semnez nimic!”

Vizita fermei a fost scurtă, și mai scurtă cea a exploatării, o exploatare, la suprafață, în

terase. Nu lucra nimeni. Fermierul avea sursele lui de informare așa că a dispus să se facă ordine și curățenie. Unul din frați, probabil cel mai mare, a preluat conducerea. Ne-am luat după el, cu pușca de care nu se despărțea, ne indica, tot cu pușca, unele iviri sclipitoare, albastrii-verzui, de "safir", acea Piatră a Fecioarei, sau Piatra Episcopală, cum i se spunea în evul mediu, tămăduitoare în credința oamenilor, vindecătoare a tensiunii arteriale. Toate aceste informații ni le șoptea Dâmaso, încercând în mod vădit să mascheze disconfortul în care se afla în fața noastră, a 'mozambicanilor asimilați.'

Frecvent apăreau granați de un roșu aprins, sau sclipiri de minerale verzi, turmaline cristalizate sub forme prismatice alungite, pietre semiprețioase foarte apreciate, precum și silicați de aluminiu, litiu, potasiu, fluor și urme de rubidiu, din grupa Lepidolitelor, inapte pentru bijuterii din cauza durității reduse, dar reprezentând o materie primă prețioasă pentru Litiu și Rubidiu, ultimul

servind la datarea radioactivă. Nu mă pricepeam la astfel de 'pietre', dar participam atent la o lecție predată de șeful delegației.

Toată misiunea s-a încheiat în coadă de pește. N-am obținut nici o semnătură, cel mult promisiunea fermierului că nu vor părăsi ferma sub nici o formă, invocând dreptul democratic la proprietate. Când am părăsit ferma, am răsuflat ușurați, în frunte cu Dâmaso, dar mai tăcut decât era de obicei.

Am făcut un tur de forță pentru a înnopta la Quelimane. A doua zi, din zori, după un dejun frugal am pornit spre Beira. S-a mers fără a se forța știind că Beira ne va oferi condiții bune de cazare. În plus, peisajul oferit de plajele cu nisip fin, albicios, era o bună ocazie de relaxare. Am petrecut câteva ore bune pe plajă ascultând poveștile lui Dâmaso. Era mai relaxat, plin de vervă în expunerile sale legate de naționalizare. Participase la tot ce era legat de geologie-mine.

„Să știți că a fost floare la ureche purtarea fermierului. Am avut parte, tot în Nord, în

regiunea Tete, de o primire mult mai dură. A trebuit să ne întoarcem și să revenim însoțiți de militari. Acolo s-au tras focuri de amenințare ca să ne convingă să plecăm. Da, acolo am cunoscut adevărații dușmani ai Mozambicului, și nu numai acolo.

Unde mergem noi acum, la Manica, la granița cu Rodezia, la fostul proprietar al zăcământului de aur, un sârb, lucrurile s-au petrecut pașnic. Omul și-a luat avionul personal și a plecat fără să se atingă de nimic. Vila lui arată ca și atunci când a părăsit-o. Acum este casă de oaspeți, cu tot ce trebuie, cu împrejurimi feerice. O să vă placă! Doar, din când în când, avioane ușoare, trec din Rodezia să anihileze campusurile de antrenament ale refugiaților rodezieni, transformați în 'armată revoluționară', susținută de Mozambic. Mitrăliază și incendiază cu napalm. Sper să nu avem parte de așa ceva!..."

Iarăși o privire nedumerită a țâșnit din ochii lui Anton, primind un răspuns pe măsură

din partea mea. „Dragă Anton, la noi se spune 'din lac în puț'...” Am comis un act de nepolitețe vorbind în rusă, dar altă cale de comunicare cu bulgarul nu era, ceea ce știa și Dâmaso.

Șoseaua bună nu ne-a ridicat probleme. Mai mult, poate, ne-a ținut pe gânduri povestea cu prietenii rodezieni. O ușurare era însă. Nu vom mai avea de-a face cu fermieri. După vreo 130 de kilometri am intrat în orașul Vila Pery, devenit peste timp, cum am văzut pe o hartă recentă, Chimoiu, capitala provinciei Manica, al cincilea oraș ca mărime din Mozambic, aflat la o altitudine de 750 m. Numele de Vila Pery a fost dat localității după numele guvernatorului portughez Joao Pery de Lind, în 1916. Ca și în multe alte cazuri, vechile nume de localități au fost schimbate după independența din 1975, pentru a mai atenua dureroasele amintiri din perioada colonială portugheză.

Important centru agricol, cu o industrie textilă de tradiție bazată pe cultivarea

bumbacului. Populație de vreo 50.000 de suflete păstrând în memorie anul 1974 când trupele conduse de FRELIMO sub comanda viitorului președinte al Mozambicului, Samora Moisés Machel, au cucerit orașul Vila Pery. A fost, în istoria eliberării, primul oraș cucerit din mâna administrației portugheze. Urmele distrugerilor provocate se mai vedeau încă.

Totuși, orașul ne-a întâmpinat cu o înfățișare plăcută, cu vile frumoase, plin de viață, mândrindu-se cu vecinătatea celei mai importante înălțimi a platoului, cu celebra sculptură a naturii, un cap de om, "Cabeça do Velho"(Capul Bătrânului), un loc considerat sfânt pentru vechea tradiție, loc de pelerinaj.

Dar, pentru că există mereu și câte un dar, la sediul Direcției de Geologie și Mine, ne-a așteptat o surpriză. De câteva zile bune, forțele aeriene rodeziene, atacau aerian, cu napalm și mitralii, pădurile adiacente orașului, stârnind panică în oraș și împrejurimi.

Circulația spre Manica fiind oprită, am fost cazați într-o vilă somptuoasă, consemnați

să nu părăsim spațiul alocat protecției noastre. Confortul era lux, masa, cele trei mese, erau livrate la vilă, un îngrijitor permanent la dispoziția noastră, și, și nimic altceva. Serile auzeam, și vedeam, avioane mici, monoplane survolând orașul, și după culorile cerului de un roșu aprins, știam că nenorocirile bântuiau formațiunile de revoluționari rodezieni aciuși în Mozambic. Am spus "serile" deoarece situația a durat trei zile și nopți, dându-ne impresia că eram sechestrați. Efectiv nu aveam ce face, iar consemnul nu putea fi încălcat. Veșnica mea întoarcere în trecut ne-a salvat.

Mi-am adus aminte de studenție, de meciurile de "pötzi" din sala de desen tehnic. Jucau băieții, jucau fetele. Era fotbal de masă, jucat de doi adversari, cu câte o monedă mai mare de fiecare pe post de jucător și o monedă mică, cea mai mică posibilă, drept minge. Mesele de desen tehnic aveau mantă, ca la biliard, ceea ce făcea jocul mai atractiv. Barele porților erau din cutii de chibrituri.

Norocul a fost că în vila noastră încăpătoare, am dat de o masă corespunzătoare scopului urmărit. Mi-am atribuit rolul de instructor și rezultatul nu s-a lăsat așteptat. Parcă ne-a apucat nebunia. Nici pentru masă nu eram dispuși să întrerupem un meci.

Realitatea e că ne-am luat gândul de la ceea ce se întâmpla afară. Dâmaso era cel mai încântat. Era atât de îngrijorat pentru noi, încât soluția nesperată de ocupare a timpului, supus fără voie încordării, a venit ca o idee salvatoare. Am devenit copii și am îmbrățișat jocul precum copiii.

Când lucrurile s-au mai calmat și am primit aprobarea pentru a ne continua drumul, am reacționat chiar ca niște copii opriți în plină desfășurare a jocului.

De dimineață, după un dejun stropit cu multă și bună cafea, am plecat la drum. În mașină, în afara șoferului, era Dâmaso, eu și Anton. Șoseaua era acceptabilă, distanța de cca. 70 de kilometri până la Manica nu mai era o problemă, eram așteptați într-o vilă

superbă, vorba amfitrionului și, foarte important pentru starea noastră de spirit, certitudinea ultimei etape a misiunii.

Ieșirea din oraș ne-a permis să ne bucurăm în voie de "Cabeça do Velho", o operă a naturii, un profil de cap de om, culcat pe spate, pe toată lățimea enormei căciuli montane. Inerent mi-am adus aminte de imaginea "omului" nostru din Bucegi, sau a fantasticului "Sfinx", creații pline de mister, generatoare de legende. N-am putut să mă abțin și, cu sau fără talent, i-am desenat, în cuvinte, lui Dâmaso și lui Anton imaginile de acasă. Cel care a ascultat trăgând cu urechea a fost șoferul și, întorcând capul, a exclamat: „Increivel! Nao posso entender, camarada Boriș. Uma cabeça semelhante na Romenia?!”(De necrezut! Nu pot să înțeleg, camarade Boris. Un cap asemănător în România?!) „Da, da, dragul meu! Natura este un artist vagabond care sculptează pe unde apucă...”

Am intrat adânc în șoseaua care ne ducea spre Manica, ultima sarcină în cadrul misiunii noastre. La plecare Vila Pery mi s-a părut un orășel frumos, cu multă verdeață, tropicală bineînțelese, cu această 'cabeça' în dreapta, cu o întinsă pădure a 'revoluționarilor' în stânga, cu un drum în linie dreaptă ochind vestul

rodezian, dar urmând aspectul colinar al regiunii. Acest aspect din urmă, s-a accentuat odată cu apropierea de Manica, 'Tiny Manica', cum i se spunea, oraș mic dar întins de-a lungul șoselei. Da, ultima parte a drumului, cu succesive coborâșuri și suișuri, m-a făcut să mă simt pe mare, pe marea noastră învolburată, cu apariții pe culmi de val, urmate de cufundări, stârnind îngrijorarea celor de pe mal.

La o distanță apreciabilă de așezările propriu zise al orașului, ca pentru a vesti din timp, câte un zid de o parte și de alta a șoselei, reprezentau poarta orașului. Am mai făcut ceva kilometri, admirând îndesirea florei care, parcă, pregătea intrarea noastră triumfală. Au apărut clădirile, pomii falnici străjuind împreună cu stâlpii de telegraf drumul, oamenii purtând haine multicolore, făcându-ne semne de 'bun venit!', gesturi specifice mozambicanilor de pe întreg teritoriul acestei țări feerice. Eram curios, eram încântat, visam să văd cât mai multe. Cazarea a fost ca-n

filme. Așa cum ni s-a promis, ne-am aranjat într-o vilă părăsită de vechiul stăpân al aurului mozambican. A plecat cu avion personal, lăsând totul ca pentru a se întoarce. A acceptat actul de naționalizare fără probleme.

Vila, pe o culme cu o vegetație luxuriantă, cu plantații pline de tot felul de arbori fructiferi, într-o atmosferă de paradis terestru, dar, pentru noi, mă refer la mine și la Anton, cu un iz de alertă. Umblând printre arbuști și flori, eram cu ochii în patru, temători că, fiind la tropic, trebuia să întâlnim și ceva faună. Ei, n-am întâlnit nimic îngrijorător, iar interiorul ne-a oferit luxul visat al celor 'cinci stele'. Am găsit de toate și, culmea, din punctul meu de vedere, un pickup ultramodern, un Philips, și o discotecă cu muzică simfonică de invidiat. Trebuie să recunosc că m-am înfruptat la refuz împreună cu Dâmaso. Anton era mai rezervat mulțumindu-se să petreacă timpul liber pe terasă, tolănit într-un fotoliu.

Dar nu aceasta era misiunea noastră principală. Manica era, la acea vreme,

copleșită de o problemă de poluare gravisimă. Exploatarea aurului din zonă, lucru care de altfel se petrecea de ambele fețe ale graniței cu Rodezia(azi Zimbabwe) făcându-se în condiții primitive, artizanale, prin amalgamare cu mercur, într-un haos inimaginabil de organizare a locului de muncă, fără o minimă protecție a minerilor, fără măsuri ecologice de protejare a mediului. Și asta în condițiile utilizării mercurului ca agent de atac al minereului.

Mi-am adus aminte cu groază de scenele filmate la Turda noastră, unde copii nevinovați sunt supuși iresponsabilității crase a maturilor.

Ce mi-a fost dat să văd întrece orice închipuire. Ce am văzut aparținea, încă, situației din anul 1977. Poluarea se întinsese pe o arie foarte întinsă cuprinzând apele, solul, aerul, fauna. Nu erau expuși doar minerii artizani denumiți 'garimpeiros', de la 'garimpagem' (minerit artizanal), ci și populația din zonă și din împrejurimi.

Mercurul este cel puțin atât de toxic precum cianura, se poate spune și invers, privind problema din punctul nostru de vedere care bântuie țara noastră în aceste zile, în toate formele sale de existență în procesul de tratare a minereurilor de aur: metalul, vaporii de mercur, metylmercurul(CH_3Hg^+), Cation organic năbădăios, rezultat dintr-un proces de 'metabolism microbial'. Aceste forme extrem de toxice de existență ale mercurului folosit în exploatarea aurului, în deosebi în condițiile unei exploatare artisanale, creau probleme insurmontabile pentru mediul înconjurător, pentru sănătatea oamenilor.

Când am ajuns în perimetrul lucrărilor de exploatare, m-am trezit în Evul Mediu, sau, poate, și mai departe de zilele noastre.

Majoritatea lucrărilor se desfășurau la suprafață, cu mijloace rudimentare de spălare-concentrare a rocii desprinse cu târnăcoape, în lighene, ca pe vremuri la noi pe Argeș, cu mâinile goale, manevrând mercurul pentru

amalgamare de parcă ar fi un produs alimentar nevinovat.

Auzind un zgomot ritmic, un fel de bubuituri înfundate, m-am îndreptat înspre direcția cu pricina. O grindă orizontală, la vreo doi metri înălțime, fixată pe două grinzi, mai bine zis, lemn de mină folosit la armare, cu aspect de poartă de fotbal, cu un scripete agățat de grinda orizontală, cu o funie trasă manual prin scripete, având la capăt un bolovan greu. Între barele 'porții', pe jos, minereu extras amestecat cu mercur. Prin lansarea succesivă a bolovanului în masa de minereu supus amalgamării, se realiza contactul minereului cu mercurul.

Cu brațele și picioarele goale, câțiva 'garimpeiros' se mișcau cu dezinvoltură, prin masa reactivă împrăștiată în jurul lor. Oare mai putea fi vorba de protecția mediului sau a oamenilor?! Am surprins privirea jenată a lui Dâmaso, ca să nu mai spun de Anton, care căuta un loc mai puțin expus.

Dâmaso ne-a făcut semn să ne retragem pentru a mai inspecta și alte perimetre de lucru. Am întâlnit puțuri verticale, conice ca aspect, cu o deschidere de cca. un metru, săpate în rocă, de unde, câte un 'miner' se căznea să scoată afară, cu o lopată cu coadă scurtă, ceva rocă.

Am văzut și o deschidere de galerie, cu o gură de intrare de 2x1 m, prinsă între două planuri oblice de rocă, gata să o ia la vale. Am fost în mină, nu o dată, cunoșteam sistemele de armare a galeriilor cu lemn de mină, admiram chiar măiestria cu care se făceau lucrările de protecție, de asigurare a activității subterane, dar atâta lipsă de preocupare pentru viața oamenilor nu mi-am putut-o imagina. Planurile oblice de rocă erau 'asigurate' cu mai multe grinzi așezate, dezordonat zic eu, care încurcau până și activitatea de intrare sau ieșire la ușa galeriei.

Cam același gen de asigurare, armare, l-am văzut și la încercarea de a pătrunde, măcar cu câțiva pași, în galerie. Nu puteai fi atent la

pereții, parcă greblați, ai galeriei, privirile fiind 'sechestrare' de aspectul înspăimântător al grinzilor de susținere, așezate în toate direcțiile. Minerii, dezbrăcați până la brâu, intrau și ieșeau câte unul, în mână cu câte o găleată, pentru transportul minereului cu care, cu roaba, se alimenta perimetrul de amalgamare cu mercur. Am spus perimetru deoarece nu putea fi vorba de o instalație propriu zisă.

Nu mai aveam ce să ne spunem. Raportul de constatare era deja formulat în capetele noastre. Eram trei, dar gândeam la unison. Ne-am mulțumit să prelevăm probe pentru laborator și să ne pregătim de întoarcere. Ne-am putut, totuși, părăsi Manica, unde aveam parte de un confort nesperat la vilă, în mijlocul unui adevărat paradis terestru, deoarece mai aveam o misiune, o vizită la o fabrică de prelucrare a asbestului, mai la sud de Manica. Nici aici nu am avut parte de o vizionare liniștită. Un azbest excelent, cu fibră lungă, foarte toxic după cum se știe, prelucrat într-o

hală slab ventilată, praful fin, atât de greu de suportat, plutind liber spre plămânii neprotejați ai 'oamenilor muncii'. Și aici tronau neajunsurile unui sistem colonial în descompunere. Nu investiseră portughezii nici când se simțeau ca la ei acasă, n-o făcuseră nici când au presimțit plecarea.

Întorși la vilă, am avut nevoie de timp pentru a ne reacomoda gândirea la normalul dat peste cap. Am tulburat liniștea, mai bine zis resemnarea ce pusese stăpânire pe noi, cu un concert de Paganini, concertul no. 5, necunoscut mie la acea dată, dar aparținând, parcă, unui alt Paganini, un romantic, mai romantic ca oricând. M-am concentrat atât de mult asupra audiției încât nu am remarcat somnul adânc care-i subjugase pe colegii mei de vilă. Dormeau duși în poziții grotești, chirciți în niște fotolii mari și comode, zic eu. Și pentru că nu puteam să mă dezmint, obsedatul meu „n-a fost să fie” și-a mai făcut o dată apariția.

Seara ne-am pus pe rememorat cele văzute. Dâmaso, cum era și normal, a încercat să îndulcească puțin impresiile cu care ne-am întors de pe teren. Știa tot ce ne-a impresionat pe noi, ne-a vorbit de dezinteresul portughezilor față de tehnică, de condițiile de muncă, motivat pe de o parte de atitudinea fostului proprietar, gen de om acaparator, grăbit să culeagă ce mai putea fi cules fără investiții, așteptând de ani buni oficializarea inerentă a sfârșitului colonialismului, iar pe de altă parte, sclavul unui trai de huzur, avid de cultură dar nu și de cea tehnică.

„Ce mă miră, dragul meu, este că, tot în Africa colonială, în sud-vestul Saharei, la o exploatare a aurului, bazată tot pe amalgamare cu mercur, în 1972, foloseau mori de amalgamare, mori cu bile, care, chiar dacă nu erau 'retorte', sau 'autoclave', despre care se vorbește tot mai mult astăzi, asigurau condiții de lucru care protejau într-o mare măsură mediul și sănătatea bieților 'garimpeiros'. Am văzut și aici, o palidă încercare, prea

artizanală, de a confecționa niște tamburi de mici dimensiuni, învârtiți pe o axă orizontală, înfășurați în zdrențe, practic fără nici o etanșare care să oprească cât de cât împrăștierea materialului poluant. Culmea e că România livra Algeriei mori industriale echipate cu bile de amalgamare. Eram acolo, într-o scurtă misiune cu directorul meu când, am fost luați la trei păzește de directorul algerian pentru faptul că s-au livrat mori fără bile. A fost penibil, dar s-a rezolvat repede.”

„Păi, nu mi-ai spus niciodată că ai cunoștințe în acest domeniu!?” „Păi, nu m-ai întrebat niciodată...”

„Mă tem că n-ai să mai pleci niciodată din Mozambic...”

„Mă tem că nu mai am mai mult de o lună de stat în Mozambic...”

„Știi tu ceva ce nu știu eu?! ”

„Nu, simt ceva ce mă frământă. Familia!”

„Vedem la Maputo. Samora Machel este prieten cu Ceaușescu iar Branco, ministrul

economiei, are ușa deschisă la Samora. Nu scapi tu de noi!...”

Da, atmosfera amicală în care ne complăceam, ne-a ajutat să depășim starea agitată care ne urmărea încă. Cum Dâmaso a deschis subiectul întoarcerii la Maputo, cu mașinile la Beira și apoi cu avionul la sediu, am lansat și eu întrebarea care mă frământa: „Și cu Picturile Rupestre cum rămâne?!...”

Era vorba despre celebrele Rupestre de la **Chinampere**, din masivul Penha Longa, aflat la Nord de Manica, cu care se și lăudase Dâmaso la plecarea în misiune.

„Nu putem merge acolo. Ați văzut ce fac rodezienii. Fiind foarte aproape de graniță, pentru moment, orice deplasare turistică în zonă este interzisă. Îmi pare rău! Se vor mai liniști lucrurile, iar noi vom mai reveni...”

Am înțeles, dar m-am întrebat retoric, ce alt **„n-a fost să fie”** mă mai paște?!

Drumul la Beira, cunoscut deja, a decurs fără probleme. L-am făcut dintr-o bucată, cu o singură oprire la Vila Pery, unde am ținut să

mă mai uit o dată la 'Cabeça do Velho', presimțind, parcă, despărțirea definitivă.

La Beira am profitat de libertatea acordată de Dâmaso pentru a hoinări prin minunatul oraș port, de-a lungul plajelor îmbietoare. S-a nimerit o zi frumoasă, cu un cer de un albastru greu de definit, pe care l-am asemuit cu cel mai frumos cer din țară, cel pe care aveam să-l admir cu nesaț la Soveja.

A doua zi am avut un zbor liniștit, tot cu o companie mozambicană, zbor în care m-am lăsat furat de gânduri ce se îndreptau obsedant spre București.

La Maputo, ne-am despărțit, îndreptându-ne fiecare înspre casa lui, pentru o relaxare bine meritată. Apartamentul mă aștepta, așa cum și eu așteptam să-l populez cu ai mei. În cutia de scrisori, nimic?! În frigider, nimic. Nu mi-a fost lene, până la urmă, și m-am dus să mă înfrupt cu niște creveți stropiți cu bere. M-am întors agale, îmi plăcea atmosfera orașului înflorit, liniștea din cartierul meu, mă simțeam

la mine acasă, chiar dacă mă despărteau câteva bune mii de kilometri de București.

A doua zi am trecut pe la direcție. M-a întâmpinat Garcia ca pe un copil. „A venit prelungirea misiunii cu un an...Cred că nu mai pleci niciodată...Adu-ți familia mai repede, Borriș!”

„Un an, asta înseamnă până la 1 mai '78...cu familia sper să meargă, cu toate că, dacă nu se grăbesc, Cris nu va mai putea veni decât, eventual, în vacanța de iarnă...”

„Borriș, am primit vizita unei comisii ONU. Vor să studieze posibilitatea transformării laboratoarelor noastre în 'Laborator Central pentru Africa de Est', noi, Tanzania și Kenia. Vor reveni pentru a vedea pe viu laboratoarele...Vezi de ce cred eu că n-ai să mai pleci?...Și soția, mi-ai spus că este inginer chimist...Ce zici?”

„Nu-i suficient să te îndrăgostești de cineva, ca să și fii împreună...Eu chiar iubesc Africa, iar Mozambicul mi-a picat ca o

mănușă. Dacă acasă află ceva de treaba asta, mă cheamă urgent la București...”

„Nu și dacă intră în joc Samora. Nici nu bănuiești cât farmec diplomatic are acest om...Și mai e și prieten cu al vostru...Sunteți țara care ne-a ajutat cel mai mult!”

„Dragă Ruy, vom trăi și vom vedea. Trebuie să fug. Mi-e dor de laborator, de echipa mea. Cu Dâmaso a fost grozav, cum grozave sunt și problemele ce le aveți pe cap. Até logo!” (pe curând, cu O final închis în U).

Eu am mai fost primit cu căldură dar, de data aceasta, am trecut printr-o emoție puternică. S-au îngrămădit toți în jurul meu, vorbeau toți deodată, eu nu găseam cuvinte ca să-i întrerup, nici n-am înțeles mare lucru în vacarmul atât de bine întreținut, și am bâiguit, cumva, „haideți să facem o cafea...”

„Daaaaaa!” a fost răspunsul unei reprimiri neprotocolare în mijlocul lor. Recunosc, am avut o zi plină, pe linie spirituală. Culmea satisfacției am avut-o constatând că și-au făcut

datoria pe deplin. Trebuie să recunosc că aveam ceva îndoieli la plecare.

Ce mai! Nu s-a lucrat nimic, am pălăvrăgit fără oprire, m-am descurcat bine și cu începuturile mele în portugheză, s-a râs mult. Când le-am spus că mai rămân un an, până la 1 mai 1978, explozia s-a produs. Am fost îmbrățișat, am fost sărutat, am fost în al nouălea cer, cum se spune.

Speranța cu familia mi-a dat un nou imbold. Mi-am intrat repede în pielea care se cam fleșcăise și treburile au pornit în ritm alert. Laboratorul, proiectul noului sediu, universitatea, ședințele de lucru cu Dâmaso, tenisul, toate după chemarea inimii.

Cu tenisul, din păcate, a apărut problema căutării unui nou partener. Tchakârov și-a rupt mâna la tenis și a hotărât să se întoarcă în Bulgaria. Fiind chirurg, era și normal. Oana nu scăpa nici o ocazie de a mă însoți, dar atunci era comod deoarece beneficiam de Mercedesul ambasadorului. Își găsisese un puști de vreo 15-16 ani, taman bun pentru ea, și era

în culmea fericirii. Jucau tenis, eu nu-i deranjam supraveghindu-i doar de la distanță. Nici nu prea era nevoie, șoferul tatii fiind prezent în tribună, și cum se știa cam cine erau acești șoferi, nu-mi făceam probleme.

Chemat la ambasador, m-am dus pușcă sperând că erau ceva vești concrete legate de familie. Erau, și nu erau. Știa de formele pentru soție, dar mai știa și de neșansa care o păștea pe Cris. Fiind majoră, nu mai putea fi trimisă prin GEOMIN, iar asta complica povestea, chiar dacă eu mai speram s-o văd venind în vacanța de iarnă.

După ce i-am satisfăcut curiozitatea legată de 'excursia' prin Mozambic și o Fanta, bună, cum n-am mai băut niciodată acasă, mi-a întins spre lecturare două CV-uri, un fel de autopropuneri pentru posturile de chimiști, Aruncându-mi privirea doar, i le-am restituit zâmbind și spunând „nu!” Era vorba de 'W' și 'Bobo', ambii străini de chimia analitică pe care trebuiau s-o facă. Din 'W', profesor de chimie fără un dram de experiență, dar la a

doua tentativă de a mă bruia, făcusem acasă un fel de tehnolog, iar 'Bobo', nici atât, inginer de preparare minieră!? Eu trimisesem vreo trei propuneri precum, Ștefan și Mihalka la analitică și Dan pentru preparare. Misiunile erau grele și nu se putea pune problema unei 'școlarizări' la locul de muncă.

Cei propuși ar fi intrat direct în pâine. N-a venit nici o confirmare și pisica s-a născut moartă. Nu era prima oară când mă loveam de 'interese' și nu de interesul pentru misiune. Acasă la noi, era ca acasă la noi, conservat până în cele mai mici amănunte!

Mă enervau măgăriile de acasă și, bineînțeles, consecințele lor. Ai mei ar fi putut fi deja cu mine. Teama această, ca să nu-i spun scuza, de posibila mea rămânere în 'Vestul Sălbatic', era absurdă.

Eram mult mai legat de România, de morminte, de copilărie, de splendorile de acasă, decât toți acei mahări politici la un loc. În plus, mă indispunea și 'comoditatea voită' a factorilor implicați în problemele de relații

economice cu țările în dezvoltare. Am făcut o serie de propuneri de colaborare în domenii în care puteam să ne implicăm, dar toate au rămas îngropate la de-al de Crinta de la Agenția Economică, sau, și mai rău, la Dna Anghel..., angelică prin 'dolce far niente' made in Romania. Interesante erau doar deplasările din care se înfruptau din plin.

Eu, sclavul 'dorului meu de ducă', începeam să am și zile grele în care 'dorul de casă' de astă dată, mă împingea la scris, lungi scrisori, poezii, gânduri aruncate pe hârtie. Așa am ajuns să-mi calc angajamentul din adolescență și să nu mai rup scriiturile, să le adun într-un caiet, să le trimit Mitzurei.

Când a ajuns la școală, Cris, a venit râzând cu poftă. Li s-a citit din Arghezi, li s-a pomenit de Mitzura și Barutzu, cei doi copii ai poetului. N-a putut să înțeleagă cum niște părinți au putut apela la astfel de nume. Am râs împreună cu ea și am hotărât să adoptăm aceste nume stranii. Ea a devenit Mitzura, iar

eu Barutzu. Și așa am rămas unul pentru celălalt.

Dar apropo de singurătatea care începuse să mă bântuie, răsfoind acum niște hârtii, am dat de o mărturisire:

„Nu știți ce greu e să fii singur. Pe cât de vagabondă pare firea mea, pe atât de legat sunt de tot ce las la plecare!”

Și ca să fie tacâmul plin, un gând împrumutat din Esenin:

„De-ai ști cât poate să iubească un huligan,
Și de supus cât poate el să fie...”

Da, trebuie să recunosc faptul că, scrisul și, mai nou, conservarea scriiturilor, mi-au adus un car de bine. Amintirile au dat năvală în apartamentul meu, mi-au furat multe nopți din singurătate, m-au făcut și mai ocupat. Știu că am scris undeva, cândva:

„Cine nu are trecut, Nu are prezent, Cine n-are prezent, Nu poate avea viitor...”

Sentențios, nu?!...

Treburile în secția analitică mergând bine, nesperat de bine, m-am apucat de aur, să-l

liniștesc pe Dâmaso. Aduseserăm o probă de preconcentrat de aur de la Manica și doream să vedem ce se putea face cu acest produs, obținut în condiții rudimentare, dar, totuși, obținut. Chiar amintirea a ceea ce văzusem, mă împingea la fapte.

Materiale pentru 'docimazia aurului', metodă de separare a aurului pentru analiza propriu zisă, erau destule. Oale, chimicale, la discreție. Două cuptoare mari și, unul din muncitorii folosiți de vechea conducere a laboratorului, prezent. Ceea ce mi-a trecut prin cap ar fi stârnit, poate, semne de întrebare. Cum nu aveam de ales, am purces la treabă. Am făcut o 'comisie' din localnici, cu Pascoal responsabil, cu mine doar îndrumător și am prezenta-o lui Garcia pentru atestare. S-a mirat când a văzut ce vreau să fac, a înțeles de ce aveam nevoie de acea comisie și mi-a urat succes.

La laborator, am introdus materialul adus de la Manica într-un seif cât o cameră, i-am predat una din cele două chei lui Pascoal, iar

cealaltă Donei Leonora, economista noastră, ca să-i spun așa, și am început activitatea de Sisif. Un procedeu tehnologic la scara picăturilor de laborator. Toată tărașenia cu 'comisia' a fost necesară pentru propria mea persoană. În Mozambic, ca de altfel, în oricare loc al lumii, manevrele cu aur sunt strict supravegheate de organele de securitate. O știam și de la noi.

Am pomenit de o muncă de Sisif deoarece microgranulele de aur ce le obțineam prin clasică docimazie, păreau a fi picături de apă într-un ocean. Dar aveau ceva ce doream să obțin: puritate! Restul implica o activitate conștiincioasă și multă, multă răbdare. Ori răbdare am avut întotdeauna, o știe cel mai bine Margareta, Doamna Mea, după titularizarea dată de bunul meu prieten, profesorul, scriitorul, luptătorul anticomunist, Mihai Rădulescu. N-a cunoscut-o personal, dar se întrețineau amical la telefon, ori de câte ori dorea să mă mai rețină la el, la pălăvrăgeală.

Lucrurile au început să se miște, încet, dar sigur. Copiii ăștia ai mei se minunau de cât de greu adunam ceva produs în borcanul fermecat. Totuși, cu timpul, lumina care o trimiteam spre borcan, a început să scoată la iveală o sclipire ca de soare. Un strat subțire, dar strat. Cel care început să creadă în ceea ce facem a fost Pascoal. A propus încă un schimb, și l-am organizat.

Timpul trecea, ajunseserăm la finele lui noiembrie, de acasă foarte puține vești, din partea mea scrisori lungi, presărate cu poezii pentru Mitzura și, mai ales, cu sfaturi privind călătoria, ruta cea mai convenabilă, bagajele, care trebuiau a fi reduse la strictul necesar, incluzând însă ceva materiale pentru tenis.

Pe 18 noiembrie am primit prima scrisoare 'adevărată' de la Cris. A cuprins de toate: bacalaureatul, banchetul, examenul de admitere la Chimie Industrială(?! Ajungea la 3 numărul nebunilor din casă), vacanța la mare(cu Radu, cel mult simpatizat de mine!), și, în sfârșit o remarcă pozitivă la adresa

poeziilor 'pentru Mitzura' și o întrebare legată de poezia "Confesiunea".

I-am răspuns târziu în noapte, cam așa: „Gândurile în versuri sunt pentru tine! Îmi pare bine că nu le găsești urâte. 'Confesiunea' este reală. Uneori îmi pare rău. O retrospectivă a celor 30 de ani ar fi fost interesantă. Nu vreau subiecte reale. Vreau să-mi pun fantezia la încercare. Cele politice, pentru gura mea spartă, sunt periculoase. Vorba lui Păunescu, „Pe pământ avem de toate...Și mai bune și mai rele...Și-nchisori și libertate...”

Urmau câteva sfaturi: „Nu te obosi cu facultatea...Trăiește acești ani minunați care nu se vor întoarce niciodată...Ești sclava amintirilor din liceu...vor rămâne ca un preludiu la viața de student...”

Pe 19 noiembrie, într-o zi de sâmbătă, a sosit ambasadorul. Duminica am mers la ambasadă invitat de Oana să jucăm acolo tenis. Ambasadorul s-a mirat că familia mea nu era încă la Maputo. M-a surprins deoarece

el venea din România și nu știa nimic nici de Cris.

„Poate aranjăm să vină în vacanța de iarnă...”

„Nu mai cred. Mă consideră un indezirabil politic și-mi țin sechestrat copilul în gaj...”

Am jucat dublu, eu cu Oana împotriva ambasadorului în echipă cu unul din securiștii lui. Așa le spunea Oana. Am câștigat în serie, fără să pierdem nici un set, spre marea satisfacție a Oanei. Trebuie să recunosc că am jucat în draci. N-aveam chef de amabilități, mai ales că eram acoperit de parteneriatul Oanei.

Cu toate că eram nerăbdător s-o văd pe Margareta la Maputo, timpul a început să curgă repede. Eram convins că voi face Crăciunul de unul singur, dar cel mai mult mă preocupa gândul la laborator, unde doream să închei unele teme pentru a dispune de mai multă libertate la sosirea ei.

Zilele scurse cu o repeziciune nesperată până atunci și-au arătat roadele. Pascoal, și

întreaga 'Comisie', mai bine zis, Echipă, s-au întrecut pe ei înșiși. Faptul că au înțeles rostul acțiunii, acela de a oferi 'celor de sus' ceva palpabil, de luat în mână, i-a pus pe jar, pe ambiție. Ei, mai ieri încă buni doar de munca de jos, cum era și cea de 'garimpeiros', aveau misiunea de a pune în mâna Guvernatorului capitalei mozambicane, o 'bucată' de aur pur, din aurul din țara lor. Erau superbi în naivitatea lor, în patriotismul lor, născut cumva în lupte seculare împotriva colonialismului.

Eram pe sfârșite cu munca de culegători de 'perle', acele mici biluțe de aur pur, provenite din proba de concentrat adusă de Dâmaso de la Manica. Crăciunul lui 1977 se apropia vertiginos. Sosirea Margaretei se amânase pe începutul lui 1978. Eram preocupat de modul în care urma să fac ultima fază a acțiunii, care trebuia să adune toate aceste perle sub forma unei bucăți, a unui, hai să-i spun 'lingou'. Calitatea o presupuneam, nu, de fapt o știam din analizele făcute pe fiecare granulă

obținută. Magazia de materiale a secției de docimazie ne-a scos din încurcătură. Am găsit niște nacele mari, tăvițe din șamotă, paralelipipedice, care împreună cu oalele specifice deja folosite de noi, ne-au permis să 'antamăm', termen atât de 'tentant' în conversație, ultimul act. Nu operațiunile în sine merită atenția amintirilor mele, ci încrederea oarbă ce mi-o acordau colaboratorii mei și acuratețea muncii lor, care în condiții de muncă bazată pe improvizație, mi-a dat cele mai nebănuite satisfacții. Un cuptor de mare temperatură, niște oale și tăvițe, și boraxul a toate făcător, s-au supus jocului nostru. Da, a fost un joc, pe care n-am să-l uit.

Ce a ieșit? Îmi vine greu s-o spun, chiar și acum, după peste trei decenii. Un lingou, de cca. 450 de grame, strălucind de calitate dar reflectând și bucuria din privirile noastre, și nu numai a celor din 'Comisie'. Eram înconjurați de întregul personal. Analiza a confirmat așteptările. O puritate de peste 99% mi-a

permis să-l sun pe Dâmaso și să-l invit la laborator.

„Boriș, spune ceva concret, nu fii secretos...”

„Atât îți spun, a ieșit bine...vino!”

Și a venit însoțit de Garcia și de Guvernator. Ne-au prins la ora la care beam toți cafele. Ca să ies din încurcătură i-am trimis pe Pascoal și pe Dona Leonora să aducă minunea.

Guvernatorul, un colos de doi metri și cu o corpolență ieșită din comun, a luat lingoul în mână ascultând, cu zâmbetul până la urechi, explicațiile mele, completate, pe ici pe acolo, de Dâmaso. Deja stăpâneam destul de binișor portugheza, așa că mă simțeam mai în voie. Cine se mai putea gândi la cafeaua buclucașă?! Guvernatorul s-a repezit, nu glumesc, la mine, m-a strivit la pieptul lui, m-a sărutat și a decretat privindu-l pe Garcia:

„Îl vom face 'Cetățean de Onoare al orașului Maputo'! Să faci propunerea, Camarada Garcia.”

Încă o dată, obsedanta sintagmă „n-a fost să fie” avea să-și facă prezența. O atare procedură ar fi durat cam un an de zile, iar prezența mea 'de neînlocuit' avea să ia sfârșit în aprilie 1978. Oricum, n-avea cum să mă mai ajute în aducerea familiei, de fapt a Mitzurei. Fiind majoră intra pe fâgașul general al verificărilor, al aprobărilor, al respingerilor mai ales. Capitolul era încheiat pentru mine. Margareta trebuia să vină și toate preocupările mele se îndreptau înspre drumul de întoarcere. Traseul și vizele. La traseu mă oprisem la Italia, Spania, Portugalia, Franța și Germania. Pentru vize mă bazam pe promisiunea ambadorului făcută după eșecul cu Africa de Sud.

„Când o fi să pleci îți voi obține toate vizele posibile. Pentru Spania, Portugalia și Germania va trebui să le obții la Roma. Aici, pentru moment, nu au consulate. Nu vor fi probleme.”

Ajunul de Crăciun l-am petrecut la Anton. Stătea într-un 'single room', spațios, elegant,

cu tot ce ține de confort. La intrare am auzit ceva pițigăind, care venea de undeva de sus. Cocoțat pe lustră, un monkey simpatic se agita vrând să arate, probabil, că a fost deranjat. Nu știu ce i-o fi spus Anatol că, printr-un salt de vreo doi metri a aterizat sus pe un dulap. S-a așezat pe margine, cu picioarele atârând și a rămas în expectativă. La un moment dat am văzut că face pipi în palmele micuțe, făcute căuș. A urmat o frecare a palmelor, ca și cum ar fi vrut să semnaleze o stare de satisfacție, cum fac și oamenii când încheie un gheșeft.

Am dat din cap a întrebare, la care, Anton râzând, mi-a explicat. Își freacă palmele cu pipi ca să aibă o mai mare aderență la prindere în timpul salturilor. În cameră, brațele lustrei jucau rolul crengilor. Cât am stat la masă, la un pahar de tărie, ceva sandviciuri și nelipsita Fanta, monkey a fost cumințel. Se încorda doar expresia mutrișoarei, mimând parcă efortul de a asculta poveștile sau hohotele noastre.

Ne-am adus aminte de un 'five-o' clock' la Dâmaso. Eram amândoi invitați să participăm, la ceva foarte obișnuit la mozambicanii portugheziți, care se adunau în familie, deseori cu invitați, pentru a mânca scoici fierte într-un fel de cazan măricel. Noi doi, așteptam cu emoție clipa cu pricina încercând să imităm, pe șest, mișcările celorlalți. Fiecare venea la cazan cu o farfurie pe care o încărcă cu scoici, unele întregi, altele deschise, mai adăuga ceva sos picant și se apuca de treabă.

Hop și noi, sfătuindu-ne din ochi, culegeam în farfurie doar pe cele întregi. Cum fiecare căuta câte un loc mai comod prin camera de zi, neobișnuit de mare pentru de-al de noi, am găsit și noi ceva potrivit pentru a nu fi chiar în centrul atenției. Cu ajutorul unor scule mici, delicate, cuțitașe și furculițe, am început lupta cu scoicile năbădăioase. Chiar așa fierte cum erau, se deschideau greu. Anton se uita curios la mine, eu îi răspundeam pe loc, nedumeriți, aș spune, de complicațiile acestui neobișnuit 'five-o' clock'.

Gazdă atentă, Dâmaso, umblând printre meseni, nu se sta la masă, cu ochii ageri ai soției sale, a virat brusc spre noi și ne-a atenționat, nu fără un strop de jenă.

„Numai scoicile care se deschid singure la fierbere sunt bune...”

Am auzit lângă mine un „Ha, ha!...” prelungit. Atmosfera de încordare luase sfârșit prin hohotul lui Anton.

Mai aveam un hop de parcurs. Ajunul Anului Nou. Ziua jucasem tenis pe rupte pentru a provoca o stare de oboseală bună pentru a încheia în somn anul 1977. Aveam de toate prin casă pentru a face față unor musafiri. M-am pus pe pregătit o cină 'single' cu de toate și cu Whisky, care, mi s-a părut mai bun ca oricând.

Pe la unsprezece și jumătate, un ciocănit insistent la ușă, m-a scos din visare și cu un pahar cu whisky în mână, am deschis ușa. Surpriză! Ambasadorul cu soția și cu Oana au năvălit în cameră. Au descărcat pe masă tot felul de pachete și pachetele și, nelipsita sticlă

de whisky. De data aceasta era un 'Balantine's'.

A fost plăcut, nesperat, cu Doamna desfăcând pachetele cu bunătați, Domnul Zara, turnând elixirul în pahare, iar Oana pe undeva prin apartament, în inspecție. Am aflat unde s-a poticnit. În camera mea de lucru, a cotrobăit prin dulapul cu cărți, prin sertare și a venit triumfătoare cu un caiet gros, cu copertile negre, conținând 'creațiile' mele literare, poeziile salvate de angajamentul din 'Confesiune', acela de a nu mai rupe scriiturile. Am rămas cu gura căscată. Ce puteam eu să-i spun Oanei?! Mă considera prietenul ei cel mai bun!

S-a așezat pe un fotoliu mai izolat și a cerut puțină liniște, ocolindu-mi privirile dezaprobatore. Și a citit, frumos, nimic de zis, cu intonații surprinzătoare, la obiect. Aplauzele m-au trezit la realitate. Că erau din politețe, că erau din încântare, nu mai conta. A fost un Ajun de Anul Nou, memorabil pentru mine.

Apropo de vizite, pentru care eu și Anton făcuserăm 'echipă', am fost invitați, într-o seară, pentru o sindrofie la Garcia. Un apartament elegant, încăpător, o soție foarte drăguță, cu înfățișare de model foto, cu oaspeți simandicoși, dintre care îl cunoșteam doar pe Dâmaso, cu fotolii și canapele îmbietoare. Bunătățile, curată risipă de minuni culinare, erau așezate pe mesele din capătul camerei de zi. Autoservire, cu insistente invitații, provoca un du-te vino al invitaților, într-o atmosferă de ușor vacarm provocat de râsete, vociferări, interpelări la distanță. Nimic 'simandicos', nimic protocolar, fără prezentări, acestea din urmă făcându-se, între necunoscuți, la ciocnirea paharelor cu whisky sau coniac. O singură surpriză, felul cum majoritatea invitaților, servindu-se, la început alegeau niște cupe de porțelan, ca cele din avion, în care se servea, conform obiceiului portughez, la cină, 'caldo de galinha', adică supă de găină. Și de data aceasta, Dâmaso a fost cel

care ne-a pus în temă. A fost plăcut și mereu instructiv...

Pe 4 ianuarie am primit de la Agenția Economică confirmarea plecării Margaretei pe ruta Roma, Lusaka, Maputo. Eram curios cum se va descurca Margareta în lumea Vestului Sălbatic European. Pe vremea aceea nu erau, în general, zboruri zilnice spre Africa. Pentru de-al de noi acesta era un avantaj. Motivat trebuia să petrecem câteva zile în vreun oraș mai acătării, cum era de exemplu Roma. S-a descurcat de minune și a petrecut două zile în capitala Italiei, după un zbor excelent cu ALITALIA, cu un Boeing, și, o acomodare la hotelul Forum din Roma. A umblat mult prin oraș, a vizitat Vaticanul cu fantastica-i pinacotecă, a intrat la San Pietro, unde, de la intrare a admirat PIETA a lui Michelangelo, despre care-i relatasem în 1972 cum un 'exaltat' sculptor maghiar provocase importante stricăciuni cu un ciocan. Acum

găsisese lucrarea protejată într-o cușcă de sticlă, diferit de ceea ce văzuse în diapozitivul meu, când, precum mulți alții, și eu atinsesem cu mâna acea capodoperă. În fața Baldahinului lui Bernini, sub care coborau treptele ce duceau la mormântul Sfântului Petru, a plâns de emoție. A hoinărit apoi pe străzi admirând minunile care fac din Roma atracția lumii. Forumul, Coloseumul, Biserica Santa Maria Maggiore, s-a cocoțat până la Biserica San Pietro in Vincoli pentru a-l vedea pe Moise, etc., etc. Magazinele scumpe au descurajat-o.

În seara zilei de 5 ianuarie, după câteva momente bune de relaxare în fotoliul din holul hotelului, în fața unui televizor color, a fost transportată la aeroport unde a urcat într-un Bac One Eleven al Alitaliei și la 1 noaptea a pornit spre Lusaka, Capitala Zambiei, țară cunoscută în reclamele turistice sub denumirea de 'Zambia Green'. Lume puțină, loc pe trei scaune, pături, pernă și toate acestea după o 'cină' copioasă. Acum nu-și mai permite nici o companie să facă risipă.

Șapte ore de zbor, fără escală, cu o oprire tehnică de 45 de minute la Nairobi Kenia, apoi 2,5 ore de zbor până la Lusaka, capitala verde a Zambiei, cu acomodare, tot prin Alitalia, la un hotel de lux, din rețeaua Intercontinental. Un taxi, de data aceasta pe cont propriu, nu mai era în Europa, pe o ploaie tropicală, a coborât în fața hotelului, așteptată fiind de portarul înarmat cu o enormă umbrelă, ceva în genul celor de pe la noi, de la plajă. Era 6 ianuarie 1978.

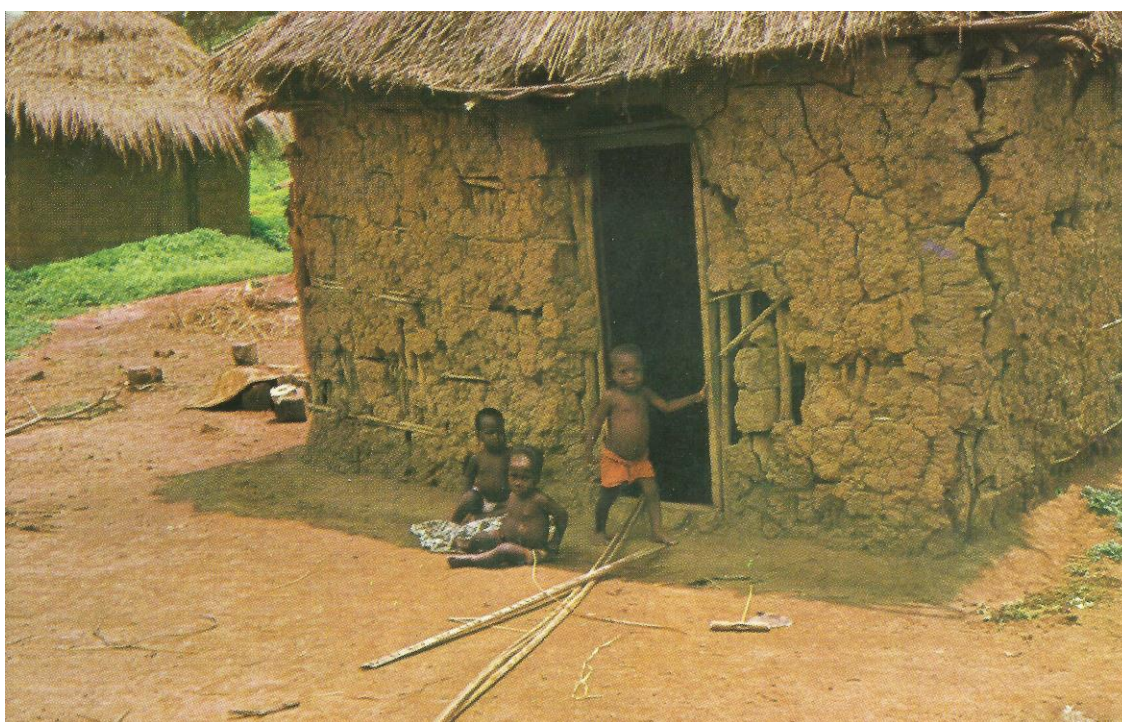
Ploaia oprită din senin i-a permis o vizită cu taxiul, recomandat de la hotel, parcurgând în lung și în lat orașul foarte întins dar inundat de verdeață și de coloritul florilor. Totul era diferit, inedit pentru ea, fascinant. A repetat plimbarea și a doua zi, cu același taxi, după o noapte liniștită, cu ușile bine zăvorite, la sfatul hotelierului, pentru a evita surprizele neplăcute.

În seara zilei de 7 ianuarie, urma să plece spre Maputo, cu un Boeing al Companiei Mozambicane.

S-a așteptat să se întunece pentru a ocoli unele capcane întinse, nu rare ori, de 'prieteniei' Mozambicului. Explicațiile se dădeau fără ocol. Zborul, liniștit, de altfel, a durat 2 ore și 20 de minute. Un serviciu impecabil la bord distrăgea, oarecum, atenția încordată a pasagerilor. Relaxarea a venit după o aterizare ca la carte. Am fost însoțit de tov. Crinta, cu mașina Agenției și de Mercedesul pus la dispoziție de Dl ambasador, cu un reprezentant al ambasadei. Acesta din urmă, s-a descurcat foarte bine la controlul bagajelor și la preluarea acestora.

Am pornit-o spre Maputo în mașina Agenției ascultând informațiile privind aspectele drumului. Eu tăceam fiind preocupat mai ales să urmăresc mimica Margaretei. Știam că drumul până la Maputo, chiar cu întunecimea care căuta, parcă, să ascundă privirilor neexperimentate, o realitate nu prea încurajatoare, putea să o impresioneze nu tocmai favorabil. Cu toată înserarea, la lumina aruncată de felinarele de pe șosea, un aspect

insuficient de definit a pus-o totuși pe gânduri. Multitudinea de locuințe tradiționale, un fel de colibe, datorită căciuliilor acoperișurilor, cu forma lor de ciuperci, la distanță, se asociau într-o imagine de valuri nesfârșite, imagine amplificată și de mișcările mașinii în mers.

Mă rugam să ajungem cât mai repede la intrarea în oraș, convins fiind că impresia primară avea să se atenueze, dacă nu chiar să dispară. Și așa s-a și întâmplat.

Arterele largi, luminoase, încadrate de alei de arbori înfloriți, vilele sau blocurile, curățenia, toate au dat năvală în privirile ei nedumerite. Îi trecuse spaima că descrierile mele erau rodul unui 'dor de ducă' incorigibil. Tăcerea de care dăduse dovadă pe traseul de la aeroport la Maputo, a dispărut ca prin farmec. Exclamațiile, deloc reținute, îl făceau țî pe Crinta să se înfoaie.

„Aveți răbdare, 'tovarășa' David, acesta-i doar începutul. O să aveți ocazia să vedeți artere cu vile, una și una, parcurile, plajele. Să vedeți ce apartament vă așteaptă...O să vă plimbăm peste tot...”

„Deja îmi place. Văd că Boris nu a exagerat deloc. Vă mulțumesc pentru promisiuni...”

Când am început să prezint amintiri legate de sosirea Margaretei, am citit scrisorile trimise de ea la București, eu renunțasem să scriu scrisori fără răspuns, și am rămas surprins. Eu eram cu scrisul, ea se ferea de scris ca de o povară prea grea.

„Nu-mi place să scriu, și gata!...tu scrii ușor, chiar dacă Mami spunea că nu pricepe nimic din rândurile tale. Erau scrisorile pe care mi le trimiteai în vacanțe și pe care ea le lua la control...”

Din amplitudinea acestor scrisori, din capacitatea descriptivă nebănuită, din bogăția observațiilor, din entuziasmul cu care umplea paginile, cam 6 pagini în folio, m-am informat, plagiind mai apoi în rândurile de mai sus.

Așa am aflat și de maniera în care s-a descurcat în drumul spre Maputo și am putut să refac întreaga desfășurare a itinerarului, de la zbor, la acomodări și vizite, de una singură. Și eu care credeam că fără mine nu se descurcă nimeni!?

Intrarea în apartament a fost de pomină. A luat-o în explorare, prin camere, bucătărie, băi, balcoane, dulapuri, minunându-se zgomotos de spații, de confort, de priveliștea din jurul blocului, de tot ce găsea. La rândul meu eram încântat de încântarea ei. Ne-am

potolit, ne-am aruncat în fotoliile din camera de zi, am pornit aerul condiționat, am trăncănit până dimineață. Aveam mâncare, aveam fructe, aveam băutură.

O singură umbră plana asupra noastră. Nereușita cu Mitzura. Dorisem atât de mult să-i ofer această excursie încât nerealizarea acestui vis se transformase în durere.

„Uite de ce fug oamenii din România! Nu s-au lămurit că mă întorc mereu acasă?!”
„Nici nu se vor lămuri! Țsta-i sistemul...”

Dimineața, liber de laborator, cum am planificat, am luat-o prin oraș, pe jos. Am luat-o printr-un parc apropiat, a trebuit să zăbovim mai mult, datorită atracției ce-o exercitau arborii imenși, florile mari și superbe prin colorit, liniștea. Era copleșită de frumusețea tropicală a florei. Exclamațiile sonore atrăgeau atenția celor câțiva localnici, 'caștanii', cum îmi plăcea să le spun, provocând zâmbete de încântare. Nu a trecut unul fără să ne salute.

„Te cunoaște lumea, aici?!...cu cât respect te salută!”

„Nu, ăsta-i obiceiul locului, obicei cu care m-am obișnuit și pe care-l practic și eu ades. Este o formă de respect la care țin mult, mai ales vârstnicii. Am avea ce învăța de pe aici.”

Până la urmă ne-am desprins și am apucat-o în direcția plajelor. Eram pe o colină, din cele multe, am trecut prin dreptul vilei ambasadei și, atrași de priveliștea oceanului, am început să coborâm. Strigat pe nume, ne-am oprit. Oana, zărindu-ne, a alergat cu brațele deschise, mi-a sărit de gât și a îngânat:

„Doamna este Doamna?!...”

„Da, Oana, este Doamna mea...”

„Dar unde-i Cristina?!...”

„Cristina nu a putut veni. Este studentă...poate vine în vacanța de iarnă...”

„Da, știu povestea...este majoră, nu?!...”

Apoi, brusc a îmbrățișat-o pe Margareta.

„Mă bucur că ați venit. O să mergem cu toții la tenis. Eu singură nu am voie...tata o să ne dea mașina. O să vă placă, este foarte

frumos. Pentru mine este greu, mă simt ca la pușcărie. Cu Dumneavoastră o să-mi dea voie să merg oriunde...Acum fug, trebuie să mă ducă la școală.”

Am coborât o pantă îndulcită de serpentine, pe o șosea ca-n palmă. Fiind pe reflux, a putut vedea nu doar întinderea plajei de-a lungul țărmului, ci și adâncimea ei neobișnuit de mare, plană ca o masă, cu un nisip alb fin, acoperit ici-acolo de trofee lăsate de apa în retragere. Impresie copleșitoare. Urmăream fiecare reacție și-mi umpleam sufletul de încântare când aceste manifestări spontane veneau să-mi confirme, dacă mai era nevoie, părerile personale, părerile unui îndrăgostit, cum am mai afirmat-o nu o dată, de Africa, „dragostea mea”.

Dorind să-i arăt cât mai multe și mai atrăgătoare, luptând parcă pentru atestarea propriilor păreri, am luat-o înspre Avenida Keneth Kaunda, mândria arhitecturii citadine a mozambicanilor. În drum ne-am oprit la o biserică aparte prin înfățișare. Având forma

unui storcător de lămâi, ultimul strigăt al modernismului în arhitectură, atrăgea atenția nu numai prin formă, dar și prin dimensiuni și amplasarea în spațiu. Am pătruns înăuntru, Margareta cu pioșenia unei romano-catolice prin apartenență, eu, cu smerenia omului obișnuit cu ecumenismul din familie. Totul i s-a părut diferit, dar atractiv. Interiorul simplu, în mare, copleșea prin dimensiune. Mi-a șoptit să revenim în timpul unei slujbe.

Avenida Kaunda, o arteră largă, cu trotuare largi mărginite de arbori înfloriți, excela în fața privirilor, prin superbe vile, mari, frumoase, îngropate în flori multicolore, nesemănând două între ele, valorând milioane de dolari fiecare, opera unor arhitecți care nu aveau nevoie să se inspire unii de la alții. Printre ele creații ale celebrului arhitect constructor, Gustav Eiffel, îndrăgostit la timpul său de coasta Est-Africană a oceanului Indian. Această variație a frumosului cucerește fără rezerve. Știam că o să-i placă și am avut dreptate. Descrierile din scrisorile

trimise celor de acasă au demonstrat-o cu prisosință.

Margareta se descurca bine singură prin oraș. Umbla lela peste tot. Aveam de gând s-o duc la laborator. A sosit un chimist neamț, Erhard, nu știa decât nemțește. În analitică cunoaștea doar analiza silicaților. Era o modă la nemți, și nu numai la ei, cu pregătirea unilaterală, 'ultraspecializarea'(?!). Aveam acasă tehnicieni mult mai multilateral pregătiți. Mai bine stătea acasă.

Doamna mea se descurca bine citind mult în portugheză, mai ușor ca în spaniolă, dar mai greu la vorbit. A devorat un roman de Maugham, după care a trecut la romane polițiste. Cum timpul începuse să alerge am hotărât să trec la fapte.

A rămas încântată, s-a lipit de laborantele din sala de chimie analitică, s-a făcut utilă din prima zi, a făcut demonstrații de abilitate și, nu după mult timp, am auzit râsete în cor. Fiind specializată și în Absorbție Atomică, s-a integrat ușor spre încântarea lui Pascoal.

Nefiind chiar de capul meu, a doua zi l-am informat pe Garcia. Încântat s-a oferit s-o angajeze pe loc. N-am putut accepta, Margareta având nevoie de odihnă, iar pe de altă parte, se apropia plecarea. Era singurul lucru în care nu credea Garcia.

„Se fac forme pentru prelungire dragă Borriș. Ești al nostru, nu mai poți pleca. Ai auzit ce-a zis Guvernatorul. Ministrul Branco a fost la ambasadorul vostru. Mai gândește-te, te rog.”

Zilele treceau, cu Margareta ținându-mi practic locul. Eram mereu plecat la proiectări și o făceam mult mai liniștit știindu-mă acoperit. Și s-a întâmplat, într-o zi, inevitabilul.

Eram plecat, Margareta, spre satisfacția laboranților lucra cot la cot cu ei și s-au pomenit, cu o vizită așteptată, dar nu anunțată. O comisie de experți ONU, revenea în problema transformării laboratorului din Maputo, în Laborator Central pentru Africa de Est, pentru Mozambic, Tanzania și Kenia.

Panica s-a instalat, nu dădeau de mine și, cum era și normal, Erhard ar fi trebuit să prezinte laboratorul. Nu, și nu! Omul nu știa decât germana, nu cunoștea Absorbția Atomică, nu cunoștea Docimazia.

După prezentările de rigoare, Șeful Comisiei a cerut să i se prezinte laboratorul. Erhard s-a dat la o parte și a făcut un gest spre Margareta. A fost penibil, dar experiența din comisiile CAER unde răspundea de standardele analitice românești, i-a redat vocea și a început să turuie în engleză.

Șeful, politicos a întrerupt-o și și-a exprimat nedumerirea.

„Știam că șeful laboratorului este un bărbat...”

„Da, soțul, dar este plecat la proiectare.”

„Și Dumneavoastră?!, ce funcție aveți?”

„Eu sunt soția, sunt în vizită...”

„Și cunoașteți toată activitatea?!”

„Și eu sunt inginer chimist, lucrez în România, în domeniu.”

„Frumos, putem continua...”

După un timp am apărut și eu, oamenii erau încântați, m-au felicitat, nu pentru mine, pentru soția. A rămas să continue discuțiile la Ministerul Economiei, la Branco, cu Garcia și Dâmaso. Cu riscul de a mă repeta, 'n-a fost să fie' nici de data aceasta. Discuțiile urmau să aibă loc în iunie, iar eu părăseam Mozambicul pe 1 mai, și eram hotărât s-o fac.

Oricum, a fost un episod simpatic, la care și Garcia și Dâmaso au râs copios.

Martie a fost plin de evenimente plăcute dintre care Turneul de Tenis, Cupa Fraternizării, Maputo 2013, mi-a adus satisfacția primului trofeu câștigat în viața mea de tenisman amator.

S-a jucat dublu, cu perechi trase la sorți. Am nimerit cu un fost mozambican, stabilit în Africa de Sud. Era ceva mai tânăr, mai bun, ambițios. Cândva câștigase aici un turneu de simplu și mai avea încă rivali care îi purtau sâmbetele. Ne-am încălzit doua zile la simplu și cunoscând perechea cu cele mai mari pretenții, am hotărât, pentru o eventuală finală,

o tactică. Până la meci însă, trebuia să rezolv treaba la ambasadă. Vechea poveste cu Africa de Sud rămăsese pe tapet. Fiind la finele mandatului, eram hotărât să joc cu, sau fără aprobare. Ambasadorul, Minunatul Domn Mircea Zara, m-a sfătuit să uit că am cerut aprobarea și să fac cum cred. Am înțeles mesajul și m-am conformat.

Perechile erau, în general, echilibrate, iar partenerul meu, sau eu al lui, Tigro Moraes(Tigru Moraiș), îi cam cunoștea pe toți.

„Boriș, fiind înalt, cu alonje care acoperă bine fileul, cu sprinturi bune la mingile scurte, vei juca la fileu. Dacă respingi un singur atac, vor juca pe lob. Eu voi păzi spatele, pe linia de fund și voi contraataca din spate. Ce zici?...”

„Nu sunt jucător de fileu, dar tactica ta îmi surâde. Trebuie să batem trei perechi până în finală...”

Așa a fost sâmbătă, am ajuns în finala de duminică și n-am mai exersat decât serviciul.

A doua zi, după o odihnă bine meritată, fără băutură, am intrat pe teren, cu doi

adversari care zâmbeau provocator. La încălzire, privirile mi s-au ațintit în tribună. Era ambasadorul, cu soția, cu Oana și câțiva 'securiști'. Am răspuns semnelor de încurajare cu racheta, efectiv mișcat de gest.

„S-a întâmplat ceva?!”

„Nu, a venit ambasadorul cu familia...”

„Atunci vom câștiga!”

Tactica aleasă de Tigro a dat rezultate. Adversarii, conduși de la început, au dat semne de nervozitate și, cum se întâmplă în tenis, au început să greșească în serie. Au încercat să mă bombardeze la fileu, am parat sec, mingile s-au întors scurte la ei. Trecând la loburi, au greșit dând mingi prea înalte și lungi, iar când au intrat în teren, Tigro a făcut cam ce a vrut cu retururile.

Adversarii nu s-au recunoscut învinși și au contestat, cerând încă un set, fiind vorba de o finală, la care, Tigro, spre surprinderea mea, cerându-mi acordul din ochi, a acceptat. Oana, care reușise să adune un grup de tineri să ne susțină, a pornit seria de proteste. Margareta,

care stătuse mîlc pînă atunci, a încercat s-o potolească pe Oana, dar nereușind, a trecut, cu timiditate, în gașca lor.

Acordul fiind acceptat de conducerea turneului, am reînceput jocul. Au greșit mult, și-au reproșat reciproc greșelile și, în final, după un adevărat dezastru, au venit la fileu să ne felicite.

Ne-am pomenit cu o galerie de care s-ar fi bucurat și niște profesioniști. În vacarmul iscat, președintele Clubului de Tenis Maputo a venit, pe teren, să ne înmâneze Trofeul Câștigătorilor, câte unul pentru fiecare și, strângându-mi mîna a adăugat:

„Para o Nastase de Moçambique”

”CLUBE DE TENIS
MAPUTO
TORNEIO
CONFRATERNIZAÇÃO
Primeiro Classificado 1978
(Boris David & Tigro Moraes)
Ro RSA

Au urmat îmbrățișările, felicitările zgomotoase ale Galeriei conduse de Oana, și,

de emoție, cred, am lăsat-o pe Margareta la urmă. Vreau să subliniez faptul că bucuria și emoțiile se manifestă nu numai la profesioniști. Amatorii, chiar dacă pare că se comportă ca niște copii, trăiesc cu maximă intensitate aceste momente. Același lucru se întâmplă și când pierd, chiar dacă parează.

A urmat 'festa' (feșta), cu toate bunătățile pământului pe masă, aduse de participanți, mai bine zis, de rudele lor. S-a mâncat până la palpitații, de la creveți la cele mai fine budinci, sufleuri, creme. S-a băut Whisky, vin, bere. Cum trebuia să vin și eu cu ceva, am adus coniac Murfatlar. Sticla a fost transmisă din mână în mână dar nimeni nu s-a hotărât s-o lanseze. Totuși, curiozitatea a învins și, unul, din perechea învinsă, a atacat sticla. O expresie de nedumerire, de plăcută surpriză, a însoțit prima înghițitură.

„Este românesc coniacul?!...”

„Da, merge?...”

„Excelent! Aici bem numai Whisky. Din păcate nu se importă coniac. Cunosce coniacul

franțuzesc și pot spune că este o mare surpriză.”

Atât le-a trebuit celor de la masă că sticla a circulat din mână în mână și s-a golit spre regretul celui care a descoperit-o.

S-a stat până seara târziu rămânând în memorie ca unul dintre momentele cele mai plăcute petrecute în Mozambic.

În 1978, Paștele la Romano-Catolici a căzut devreme, în martie. Duminică, la 9 a.m., ne-am dus la slujbă, la Igreja(biserica) Santo António de Polana. Margareta a început cu observațiile. Lipsea un altar central. Altarele secundare erau distribuite lateral. Preotul stând în fața unei mese, dirija practic mersul slujbei la care interveneau și credincioșii. Toți aveau texte tipărite, primite la intrare. Se pare că Margareta nu mă prea considera ca făcând parte dintre 'credincioși', în ultima ei scrisoare către cei de acasă fiind înserată o frază edificatoare. „A fost și Boris, din curiozitate...” N-a fost numai din curiozitate,

a fost doar un alt mod de a privi lucrurile, zic eu...

Igreja de Santo António de Polana

Unii citeau din Evanghelie, alții din Sf. Testament. Orga și câteva tam-tamuri, făceau să vibreze întregul edificiu de o muzică antrenantă. Vorba Margaretei „îți vine să bați din picioare”. Oamenii cântau, a cântat și Margareta, în portugheză, după textul primit la intrare. Cei doi preoți oficianți, erau îmbrăcați în alb, precum franciscanii.

La cuvintele „A paz esteja conosco” (Pacea să fie cu noi), preotul vine în mulțime, oamenii se îmbrățișează, se sărută, spun „Paz!”. Atât preotul, cât și mulți localnici, înțelegând că eram noi veniți, ne-au asaltat cu bunăvoința lor. Impresionantă atmosferă! Toată slujba a fost o 'alegria', care s-a încheiat cu urarea „Boas Festas! (boaș feștaş)” (Sărbători Fericite!). Ne-am întâlnit cu destul de mulți români, care, ca și la București, la Catedrala Sfântul Iosif, nu au fost neapărat romano-catolici.

Luna aprilie a fost marcată de pregătirile pentru plecare. Ne-am făcut planuri pentru Europa încercând, în măsura posibilităților, să obținem vize pentru Italia, Franța, Spania, Portugalia și Germania. Am obținut doar pentru Italia și Franța, urmând ca celelalte să le obținem la Roma, în baza unui demers făcut de ambasadorul român din Maputo. A apărut primul semn de întrebare care a stârnit o stare de neliniște. Angajamentul inițial al Dlui Mircea Zara nu fusese îndeplinit la nivelul promisiunii. Scuza era lipsa unei relații mai apropiate cu ambasadele menționate. No comment!

Între timp intervențiile privind prelungirea misiunii mele cu încă un an continuau la toate nivelele. Nici Garcia, nici Dâmaso, nici ministrul Branco nu concepeau această plecare. Ambasadorul nostru le promitea sarea și marea, dar timpul înainta vertiginos, iar noi împachetam de zor. Eram hotărât să nu mai accept nici o prelungire, toți cunoșteau

hotărârea mea, dar toți nu luau în serios această hotărâre.

Cum Margareta aștepta cu nerăbdare hoinăreala planificată prin capitalele mari ale Europei, hoinăreală ce urma a fi împlinită în doi, adică cu mine, a decretat răspicat:

„Dacă tu nu poți veni, eu merg direct acasă, via Roma-București. Nu mă duc nicăieri singură!”

M-am zbatut prea mult ca s-o aduc în Mozambic, i-am promis o întoarcere de vis prin Europa, așa că, nici în ruptul capului nu puteam accepta declanșarea unei astfel de deziluzii. În plus, mă 'lovise' un dor de casă greu de stăpânit. Într-un fel, hoinarul 'dorului de ducă', suferea în perigrinările sale de o hibă, amintită de altfel și prinsă și în niscai versuri: mi-era dor de un drum înspre necunoscut, ca odată ajuns, să-mi fie dor de întoarcere acasă.

Într-o zi de luni, era 24 aprilie 1978, am fost convocat urgent la ambasadă. Era pe la ora prânzului, Margareta se 'juca' la Absorbția

Atomică, urmărind niște analize pentru bunul nostru prieten Dâmaso, eu pregăteam împreună cu Dona Leonora, care bătea destul de bine la mașina de scris, un fel de instrucțiuni pentru copiii pe care-i lăsam pe mâna neamțului, a lui Erhard. Atmosfera era de înmormântare. Toți au crezut că promisiunea lui Branco se realizase, așa că, la auzul chemării mele urgente, au sărit în sus de bucurie.

La ambasadă, într-o atmosferă foarte discretă, am fost, aproape împins spre terasă. Ambasadorul și cu un nu știu cine admirau peisajul în direcția oceanului. Am intrat, am salutat, s-au întors amândoi zâmbitori, au venit spre mine, m-au invitat să iau loc la masa plină cu sticle cu băuturi răcoritoare, dar și cu o sticlă cu whisky printre ele,, fructe, fursecuri...

Ambasadorul a catadicsit să mă introducă, prezentându-l și pe tovarășul necunoscut:

„Tovarășe Boris, tovarășul Ministru Ion Ceaușescu a dorit să vă cunoască.”

Am rămas mut! Am înțeles Ceaușescu, dar nu era Ceaușescu.

'Acest' Ceaușescu, mi-a întins mâna peste masă, a strâns-o jovial, dacă se poate spune, mi-a spus că vine din partea Tovarășului Nicolae Ceaușescu, într-o misiune de colaborare cu Mozambicul, că a auzit lucruri frumoase la adresa mea, că are misiunea de a mă convinge să rămân în continuare la Maputo, pe cheltuiala Statului Român, etc., etc., un fel de bla-bla-bla...

Am făcut și eu ca americanii care la orice propunere răspund invariabil cu 'sunt onorat', și fără ocolișuri i-am prezentat starea de fapt.

„Tovarășe ministru, sunt pe picior de plecare, plec împreună cu soția pe ziua de 1 mai, avem toate formele făcute, vizele, biletele, și, ne așteaptă fiica noastră studentă, împreună cu bunica ei în vârstă...”

„Important nu este că sunteți pe picior de plecare, important e dacă ați accepta să mai lucrați în condițiile pe care le-ați avut. Plecarea se poate anula, eu am împuternicirea

să anunț prelungirea, lipsește doar acordul Dumneavoastră.”

„Tovarășe ministru, să facem altfel. Să-mi fac concediul cu familia la București și, dacă solicitarea mozambicană mai rămâne în picioare, după o lună de zile, sunt dispus să mă întorc. Dar, îmi puteți promite Dumneavoastră, că de data aceasta, familia mea își va petrece vacanța cu mine, la Maputo? Au fost probleme în acest an și nu mai pot crede în promisiunile celor de la GEOMIN.”

„Bine, tovarășe Boris, la București, treceți pe la cabinetul meu, la Agricultură, și vom face să iasă bine.”

S-a ciocnit un pahar cu whisky, am băut o Fantă excelentă și, într-o atmosferă cordială, de data aceasta în picioare, ne-am strâns mâinile și m-am retras.

„N-a fost să fie” nici de data aceasta. La București, chiar că mi-a trecut cheful de întoarcere, cei de la GEOMIN se bâlbâiau în explicații, care mai de care, iar eu, am hotărât

să nu-l deranjez pe tovarășul ministru al Agriculturii.

Mai erau câteva zile până la zbor și un telefon de la Oana mi-a transmis invitația de a trece pe la ambasadă împreună cu soția. Invitația era pentru sâmbătă seara. A fost, poate, cea mai plăcută, mai emoționantă seară petrecută de Margareta la Maputo.

O cină de adio, organizată cu tot protocolul locului, dar și cu toată prietenia amfitrionilor, a pus capăt, într-un mod nesperat, aventurii mele mozambicane, aventură plină de satisfacții, atât profesionale, cât și turistice.

Și, mai presus de orice, chiar dacă nu în totalitate, dar în cea mai importantă parte, am reușit să-i ofer Margaretei cadoul promis de 'vagabondul' din mine, mânat de acel 'dor de ducă' care nu poate fi explicat în cuvinte. Și ea a părăsit Mozambicul extaziată de amplasamentul fantastic de pe Coasta de Est a Africii, la Oceanul Indian, de minunile naturii

tropicale, de o faună și o floră incredibile, de minunații mozambicani.

Dar, poate, cea mai puternică impresie i-a lăsat-o despărțirea de laborator, de noii noștri prieteni. Am dus fursecuri, Fanta, cafea. S-a plâns, s-a plâns cam mult, s-au făcut promisiuni. Culmea, nu eram eu în mijlocul atenției! Margareta cucerise prietenia acestor oameni minunați, Margaretei i s-au oferit tot felul de mici atenții, lucruri specifice țării în care ne aflam. Dintre toate micile cadouri, mulți ani după, Margareta se mândrea cu o foarte frumoasă sacoșe, o împletitură în galben și maro din ceva fibre vegetale, care a însoțit-o la cumpărături. Eu plecam cu sufletele lor curate fixate puternic în memoria sufletului meu.

Pascoal, cu ochii înlăcrimați, s-a ocupat de făcut poze în laborator și în curtea laboratoarelor. Cele din interior nu prea au reușit. El a fost cel care mi le-a trimis, el mi-a scris, continuând să mă informeze asupra laboratorului, mereu exprimându-și speranța

în întoarcerea mea. El m-a anunțat de moartea bunului meu prieten Dâmaso, victima unui suspect accident auto, pe drumul pe care-l făcuserăm împreună, după incidentul cu naționalizarea fermei și a minei de exploatare a pietrelor pre- și semi-prețioase, din august 1977. Din rândurile primite am înțeles că revoluția mozambicană continua, că sintagma „A luta continuă!” era valabilă.

Inginerul și 'Soția inginerului'

Și acum, câteva imagini culese
din Wikipedia

Maputo seara

Intrarea la Tenis Club
Grădina Tunduru
(Arc manuelin)

Flame Trees la Maputo

Ei, unchiule Alex, dacă amintirea Saharei Algeriene am dedicat-o bunului meu prieten, Ghiță, inginerul Gheorghe Filip, Tanzania și Mozambicul îți aparțin. Ai știut să trăiești, chiar dac ă n-ai fost înțeleș...

Nu pot ocoli ziua de 1 mai 1978. Despărțirea de Mozambic, de Maputo, de prietenii care ne-au condus la plecare. Și aici, peste așteptările mele, Margareta a mai trăit o dată în plus, momente pline de emoție.

Am fost duși la aeroport cu mașinile Direcției de Geologie și Mine și 'depuși' în sala de protocol. O delegație a Ministerului Economiei, reprezentându-l pe ministrul Branco se ocupa de plecarea noastră. Nu prea știam ce trebuie să facem. Bagajele au fost luate și transportate spre locul îmbarcării. Margareta m-a privit întrebător la care am răspuns discret ridicând din umeri. Așteptam vămuirea. Nu s-a produs.

„Oare nu se rătăcesc valizele noastre?!”

„Vedem la Roma...” Ce puteam să-i răspund.?!

Pe peron se adunaseră prietenii noștri de la Laborator în frunte cu Pascoal, colegi de la direcție, Tovarășul Crinta și consilierul Lăpușanu de la ambasadă.

Formalitățile de viză a pașapoartelor fiind îndeplinite, și de data aceasta fără participarea noastră, însoțiți de ochii strălucind de lacrimi ai laboranților, ne-am îndreptat spre avion.

Când ne-am instalat, ne-am trezit din nedumerire.

„Ai văzut ce înseamnă 'protocol' ?! Nu tu vamă, nu tu grija bagajelor, nu tu nimic practic. Să tot călătorești așa!”

„Boris, eu tot mă gândesc la bagaje. Le-au luat și nu le-am mai văzut. Ar fi culmea...”

„Ți-am spus că vedem la Roma...stai liniștită și fă un semn de adio spre cei care așteaptă să ne vadă plecați...”

Zborul a fost lin până la Lusaka unde ne-am transbordat într-un avion al Alitaliei. Au urcat foarte mulți zambieni, tuciurii,

zgomotoși și, ne-au afumat în voie. Credeam că ne vom sufoca, cu toate că amândoi, la acea vreme, eram fumători. Mai în glumă, mai în serios ne-am hotărât ca începând cu Roma să abandonăm fumatul. Din motive nelămurite, avionul a făcut o escală 'tehnică' în Cipru, la Larnaca. Am coborât, nu știm de ce, și am fost invitați să vizităm Free Shopul. N-a fost chiar rău, am cumpărat câte ceva, spre bucuria Margaretei, care mi-a și spus:

„Grozav îmi place să cheltui dolari!...”

„Ai răbdare până la Roma. Acolo să te văd cum te dezlănțui...”

După un drum obositor, afumați până la refuz, am coborât la Roma, la aeroportul Fiumicino. Aventura africană luase sfârșit. Și fumatul! N-am mai fumat niciodată nici eu, nici Margareta. Am abandonat țigări de calitate! De atunci n-am mai fumat nici o țigară!!!

Europa, ne-a primit cum nu ne așteptam. Eram, parcă, stigmatizați. De fapt, pentru ei, reprezentanții 'Vestului Sălbatic European',

chiar eram. Eram români, eram comuniști, veneam și din Africa, ce mai?! Vizele pentru Italia și Franța erau în ordine. Nici o înțelegere, însă, pentru Spania, Portugalia și, culmea, pentru Germania.

Termenul pentru obținerea vizelor era făcut ca să renunți din capul locului. Motivația cererii pentru Germania era mormântul tatălui Margaretei de la Düsseldorf. Nu a convins. La ambasada Germaniei din Paris ne-au 'căutat, ca pe hoții de cai, mai rău ca la orice aeroport. Nu ne-au ajutat nici la Roma, nici la Paris, ambasadele noastre!

Ne-am simțit grozav la Roma, apoi la Paris, ne-am întors la Roma, parcă nu ne venea să plecăm acasă, dar am făcut-o, spre liniștea noastră și a Mitzurei, care aștepta cu nerăbdare cadourile. Amintirile proaspete din Mozambic ne-au făcut să nu disperăm, iar Europa noastră, unde credeam că suntem acasă, ne-a servit un gust amar.

Și ca să închei suita mea de amintiri, spun și eu o vorbă din Ardeal, ungurească la origine:

„O fo' bine, dar o fo' destul!”

5 decembrie 2013, București

Va apare în

www.darisbasarab.com